

OLGA PANIĆ KAVGIĆ

KOLIKO RAZUMEMO NOVE ANGLICIZME

Drugo, elektronsko, izdanje

Koliko razumemo nove anglicizme,
drugo, elektronsko, izdanje,
objavljeno i dostupno u
Digitalnoj biblioteci Filozofskog fakulteta,
predstavlja digitalnu verziju štampane knjige
Koliko razumemo nove anglicizme
(Zmaj, Novi Sad, 2006).

Saglasnost za objavljivanje monografije dalo je
Nastavno-naučno veće Filozofskog fakulteta,
na sednici održanoj 3. marta 2023. godine.

NAPOMENA O AUTORSKOM PRAVU:

Nijedan deo ove publikacije
ne može se preštampati, reprodukovati ili upotrebiti
u bilo kom obliku bez pisanog odobrenja autora,
kao nosioca autorskog prava.

COPYRIGHT NOTICE:

No part of this publication
may be reprinted, reproduced or utilized
in any form without permission in writing from the author,
as the holder of the copyright.

Mojim roditeljima i bratu

SADRŽAJ

Predgovor.....	7
Predgovor prvom izdanju.....	9
1. Uvod.....	11
1.1. Predmet istraživanja: tema, ciljevi i osnovne postavke	11
1.2. Dosadašnja istraživanja u posmatranoj oblasti	15
1.3. Struktura knjige.....	17
1.4. Jezička angloglobalizacija: svetski i evropski jezički prostor prožet engleskim jezikom	18
1.4.1. Specifičnosti nastanka anglosrpskog jezika.....	22
2. Pragmatička perspektiva	25
2.1. Griceov princip kooperativnosti	25
2.2. Teorija relevantnosti	27
2.3. Narušavanje principa kooperativnosti	29
2.3.1. Narušavanje principa kooperativnosti kod srpskog novinara ...	31
3. Istraživanje.....	36
3.1. Pilot-istraživanje i dobijeni rezultati.....	36
3.2. Tri komponente istraživanja.....	39
3.2.1. Struktura upitnika	40
3.2.2. Struktura korpusa.....	43
3.2.3. Struktura ispitanika	44
3.3. Opis i analiza dobijenih odgovora	45
3.3.1. Značenje anglicizma	49
3.3.2. Prvi zadatak: šta znači grejs period?.....	52
3.3.3. Drugi zadatak: evaluacija = ocenjivanje.....	54
3.3.4. Treći zadatak: VIP ili VIP osoba	56
3.3.5. Četvrti zadatak: šta znači offshore kompanija?	60

3.3.6. Peti zadatak: kuliranje ili opuštanje	62
3.3.7. Šesti zadatak: a sada ćemo videti trejlere za najnovija holivudska ostvarenja.....	67
3.3.8. Pregled ponuđenih domaćih prevodnih ekvivalenata	72
3.3.8.1. Neadekvatno protumačeno značenje.....	72
3.3.8.2. Adekvatno protumačeno značenje	84
3.3.9. Opšte tendencije u odgovorima ispitanikâ.....	86
4. Zaključci	90
Literatura.....	95
Dodatak 1: Upitnik.....	99
Dodatak 2: Odgovori ispitanikâ i rezultati istraživanja	112
Dodatak 3: Anglicizmi u upitniku.....	152
Summary.....	154

PREDGOVOR

Monografija *Koliko poznajemo nove anglicizme* prvi put je objavljena 2006. godine, kao štampano izdanje, kod izdavačke kuće „Zmaj” iz Novog Sada. U protekle gotovo dve decenije pokazalo se da su teorijski uvidi izneseni u prvom izdanju, tada empirijski potkrepljeni mnogobrojnim primerima uglavnom nemotivisane i nesistematične upotrebe novih anglicizama u medijima i njihovog delimičnog ili potpunog nerazumevanja, primenjivi i u kontekstu razmatranja današnje dalje anglicizacije srpskog jezika.

S obzirom na to da se ispostavilo da za ovom knjigom postoji potreba i interesovanje kako među studentima svih nivoa studija, tako i među kolegama nastavnici- ma i istraživačima, ona se ovde pojavljuje kao drugo, elektronsko, izdanje, u PDF formatu, u izdanju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. U tekst su unete izmene kojima je autorka nastojala da ispravi manjkavosti forme i sadržine uočene u prvom izdanju. Autorka i ovom prilikom izražava veliku zahvalnost recenzentima, prof. dr Ranku Bugarskom, prof. dr Tvrtku Prčiću i prof. dr Jasmini Dražić, na dragocnim primedbama i korisnim predlozima, te, kao i u prvom izdanju, posebno prof. dr Tvrtku Prčiću na svesrdnoj pomoći prilikom ostvarenja zamisli da se ova knjiga ponovo pojavi pred čitaocima. Takođe, hvala i svim kolegama nastavnicima, studentima i ostalim čitaocima koji su tokom proteklih godina svojom zainteresovanošću za ovu temu doprineli nastojanju da se knjiga objavi i u elektronskom obliku.

U Novom Sadu, maja 2023.

O. P. K.

PREDGOVOR PRVOM IZDANJU

Knjiga *Koliko razumemo nove anglicizme* predstavlja unekoliko modifikovan tekst magistarskog rada pod naslovom *Semantičko-pragmatička recepcija anglicizama u srpskom jeziku*, odbranjenog dana 31. maja 2006. godine na Odseku za anglistiku Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, pred komisijom u sastavu: prof. dr Tvrтко Prčić (mentor), prof. dr Ranko Bugarski i prof. dr Vera Vasić.

Ova knjiga rezultat je mog dvoipogodišnjeg teorijskog i praktičnog istraživanja u oblasti recepcije anglicizama u našem jeziku. Za širu oblast kojoj pripada i tema ove knjige zainteresovala sam se, međutim, još tri godine ranije, kao student treće godine Engleskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Na predavanjima prof. dr Tvrտka Prčića prvi put smo dobili sistematičan i inspirativan uvod i uvid u *anglosrpski jezik* – jedno novo polje naše jezičke stvarnosti i jedan relativno nov fenomen u kontaktima između srpskog i engleskog jezika. Mnoge od nas tadašnjih studenata ovo novostečeno saznanje podstaklo je da na ulici zastanemo kada vidimo natpis kao što je *Чикин грилл*, a neke od nas motivisalo je da se, kasnije, u svom daljem istraživačkom radu, posvetimo raznim aspektima upravo ovih i sličnih pojava u jeziku – na primer, pitanju da li, u kojoj meri i na koji način prolaznik na ulici razume ovakve natpise. U tom smislu, ova studija pokušava da osvetli, iz samo jednog od mogućih uglova, prijem na koji noviji anglicizmi danas nailaze kod govornikâ srpskog jezika, pri tome se oslanjajući na rezultate empirijskog istraživanja sprovedenog u okviru magistarskog rada.

* * *

Veliku zahvalnost dugujem ispitanicima, koji su mi, savesno i iskreno popunivši poduži upitnik, svesrdno pomogli da sprovedem svoje istraživanje – studentima Medicinskog fakulteta, Filozofskog fakulteta i Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu, studentima poslediplomcima na Ekonom-

skom fakultetu u Subotici, ekonomistima zaposlenim u Novosadskoj banci u Novom Sadu, lekarima u Zdravstvenom centru „Dr Radivoj Simonović” u Somboru, te profesorima u Gimnaziji „Veljko Petrović” u Somboru. Neprocnjivu pomoć prilikom organizovanja samog ispitivanja, nesebično izdvojivši svoje dragoceno vreme, pružili su mi prof. dr Marija Mihalj-Milovanov, redovni profesor Medicinskog fakulteta, mr Nataša Bugarski, asistent na Filozofskom fakultetu, Lazar Stričević, asistent-pripravnik na Fakultetu tehničkih nauka, te Vesna Mažibrada, pedagog u Gimnaziji „Veljko Petrović” – svima im se na uloženom trudu iskreno zahvaljujem. Takođe bih želela da se zahvalim i prof. Christopheru Pottsu, sa Univerziteta Amerst u Masačusetsu (SAD), i prof. Bergljot Behrens, sa Univerziteta u Oslu (Norveška), na korisnim savetima i pomoći prilikom odabira i pronalazjenja potrebne literature, tokom mojih studijskih boravaka na univerzitetima u Sankt Peterburgu i Oslu.

Ogromnu zahvalnost na strpljenju i razumevanju dugujem svojoj porodicu, koja me je, kao i u svemu u životu, i tokom pisanja ove knjige sve vreme hrabrila i podržavala, što u mom slučaju nikada, pa tako ni ovog puta, nije bio lak zadatak.

Na dragocenim primedbama i korisnim predlozima ovom prilikom izražavam najiskreniju zahvalnost prof. dr Tvrtku Prčiću (članu komisije i recenzentu), prof. dr Ranku Bugarskom (članu komisije i recenzentu) i prof. dr Veri Vasić (članu komisije).

Na kraju, trebalo bi napomenuti da se za sve eventualne manjkavosti forme i sadržine odgovornom može smatrati isključivo autorka.

U Novom Sadu, jula 2006.

O. P.

1. UVOD

U ovom poglavlju, nakon prvog odeljka u kojem se razmatraju predmet istraživanja – tema i ciljevi, početna hipoteza i očekivani rezultati, u drugom odeljku dat je kratak pregled dosadašnjih istraživanja u posmatranoj oblasti. U trećem odeljku detaljnije je opisana struktura ove knjige, a u poslednjem, četvrtom, predstavljena je današnja slika svetskog i evropskog jezičkog prostora prožetog engleskim jezikom, kao i specifičnosti novonastale situacije u srpskom jeziku.

1.1. Predmet istraživanja: tema, ciljevi i osnovne postavke

U današnje vreme, u eri dominacije engleskog jezika, koji prožima sve oblasti života i sve registre govorene i pisane komunikacije, postoje izvesni ustaljeni mehanizmi, koji se, istini za volju, sve manje poštuju, a pomoću kojih različiti jezici širom sveta prihvataju i usvajaju lekseme engleskog jezika. Ti mehanizmi, kada je reč o anglicizmima u srpskom jeziku, poprimili su novu, ponešto izobličenu dimenziju, koja se ogleda u krajnje haotičnoj upotrebi reči i izraza iz engleskog jezika kod govornika srpskog. Hipoteza koju će ova studija pokušati da potvrdi jeste da izvorni govornici srpskog jezika ne razumeju u potpunosti značenje stotina anglicizama kojima su svakodnevno izloženi, u najvećoj meri preko sredstava javnog informisanja. Ujedno, cilj istraživanja jeste i da se pokaže u kojoj meri izvorni govornici srpskog jezika razumeju ono što im se preko medija nameće kao nova jezička praksa oličena u neodmerenoj i neprimerenoj upotrebi anglicizama.

Polazeći od činjenice da se anglicizmi u srpskom jeziku poslednjih petnaestak godina upotrebljavaju stihijski, pre svega u medijima, čiji je uticaj na jezičku i opštu kulturu stanovništva neosporan, potrebno je utvrditi stepen razumevanja značenja anglicizama kod ljudi kojima su ti tekstovi

namenjeni. Suštinu ovakvog problema, koji se javlja kao posledica nastajanja **anglosrpskog jezika** (termin ‘anglosrpski’ prema Prčić 2005a; Vasić, Prčić, Nejgebauer 2001) – hibridne varijante srpskog jezika – moguće je pojasniti razmatranjem postavki lingvističke pragmatike, naročito leksičke pragmatike, koja reči i njihova značenja posmatra i analizira u kontekstu, odnosno široj jezičkoj – sintaksičkoj i diskursnoj – strukturi u kojoj se javljaju. Drugim rečima, semantički nepotpune i stoga osiromašene lekseme u kontekstu dobijaju svoje pragmatičko upotpunjenje. (O ovom detaljnije u Cruse 2000; Prčić 2001, 2005b.)

S pragmatičke tačke gledišta, pretpostavka je da dolazi do **šuma, smetnje ili buke** (eng. *noise*, termin koji u okviru svoje teorije informacija (eng. *Information Theory*) sredinom 20. veka uvode dva američka matematičara – C. Shannon i W. Weaver) u komunikacijskom kanalu između pošiljaoca poruke (enkodera) i primaoca poruke (dekodera), u ovom slučaju prevodioca, govornika ili pisca – novinara, s jedne strane, i čitaoca, gledaoca ili slušaoca, s druge. Tako se nameravano značenje, tj. ono koje enkoder pri uobličavanju poruke ima nameru da prenese, ne poklapa sa protumačenim značenjem, tj. onim koje dekodeer pri interpretiranju poruke uspe da protumači (Prčić 1997: 29). Uzrok tome jeste nezainteresovanost pošiljaoca poruke za krajnji ishod procesa komunikacije, odnosno, zanemarivanje činjenice da primalac poruke, koji može, ali nikako ne mora, da bude dvojezičan, možda neće biti u stanju da je razume i na odgovarajući način dekodira.

Ovakvim pristupom komunikaciji narušava se princip kooperativnosti, o čemu će više reči biti u Poglavlju 2, te nastaje (trajni) šum u komunikaciji. Pri tome, govornici jezika primaoca lutaju između nerazumevanja i nagađanja značenja anglicizama i/ili usvajanja anglicizama sa značenjem koje je rezultat samostalne, često pogrešne, interpretacije. Značenje anglicizma, kako deskriptivno tako i asocijativno (o kojima će više reči biti u Poglavlju 3), postaje maglovito, delimično razumljivo ili sasvim nerazumljivo, što kod primaoca poruke dovodi do mistifikacije stranih reči (ovde, anglicizama), kao nečeg sveprisutnog i nužnog, a opet neuhvatljivog – nerazumljivog (poput anglicizma *indi-film*), a često i teško izgovorivog (kao što je *trka na 12,5 kilometara pursuit*). Ovaj paradoks prouzrokovan je navedenim stanjem kao polazištem za tvrdnju koju će ovo istraživanje pokušati da dokaže: **srpski jezik u javnoj upotrebi vrvi od anglicizama, sa kojima se pripadnici jezičke zajednice na svakom koraku susreću, i koje u velikoj meri ne razumeju.**

Zaključci koji bi bolje osvetlili ovu problematiku, te tako potvrdili ili opovrgli iznetu hipotezu, biće predstavljeni nakon opsežne semantičko-

pragmatičke analize rezultata empirijskog istraživanja sprovedenog na uzorku od 80 izvornih govornika srpskog jezika, uključujući kako one koji su engleski učili kao strani jezik, tako i one koji ga nikada nisu učili. Kao instrument istraživanja poslužio je pismeni upitnik sa raznovrsnim tipovima zadataka.

Očekuje se da istraživanje pokaže relativno nizak stepen razumevanja anglicizama kod, pre svega, govornika srpskog jezika koji engleski jezik nikada nisu učili, ali i onih koji su ga kao strani jezik učili tokom školovanja ili kasnije. Ovi rezultati trebalo bi da potvrde hipotezu da postoji šum u komunikaciji između pisca i čitaoca, odnosno, pošiljaoca i primaoca poruke.

U okviru uvodnog odeljka valjalo bi skrenuti pažnju i na neke od ključnih termina, čije je definisanje neophodno za dalja razmatranja.

Pod terminom **anglicizam** podrazumeva se „opšta reč ili vezana morfema iz engleskog jezika koja se upotrebljava u srpskom, s različitim stepenom integrisanosti u njegov sistem” (Prčić 2005a: 59). Drugim rečima, u obzir je uzeta definicija anglicizma, odnosno pozajmljenice u najopštijem smislu, a kriterijum da je izraz preuzet iz engleskog jezika bio je nužan i istovremeno dovoljan uslov da reč bude uključena u obrađeni jezički materijal. U korpus odabranih anglicizama su, dakle, uključeni i **potpuno odomaćeni**, i **delimično odomaćeni**, i **neodomaćeni anglicizmi**, kako ih naziva Prčić (2005a: 139–141). (O stepenima i vrstama integrisanosti pozajmljenica u jeziku primaocu više reči biće u Odeljku 3.3.7.) Valja istaći i to da će termini **leksema** i **reč** biti upotrebljavani da bi se ukazalo na više-manje isti denotat: strukturu koja je, minimalno, slobodna morfema, a, maksimalno, frazna leksema – leksikološka jedinica realizovana sintagmom kao gramatičkom jedinicom (Prčić 1997: 126), poput lekseme *fast food*. Termin (**jezički**) **izraz** odnosiće se kako na lekseme (reči), tako i na nešto veće jezičke jedinice, u tipičnom slučaju – sintagme, i to na mestima gde nije nužno razgraničiti sintagmu od lekseme, nego je potrebno ukazati na to da se iskaz odnosi i na lekseme i na sintagme. Dva termina koja treba objasniti jesu i **minimalni kontekst** i **optimalni kontekst**, koji se u ovde odnose na sintagmu (minimalni kontekst) ili rečenicu (optimalni kontekst) u upitniku, koja sadrži određeni anglicizam i omogućava pragmatičko upotpunjenje značenja, odnosno, obezbeđuje užu ili nešto širi kontekstualni okvir na osnovu kojeg se od ispitanika¹ očekuje da protumači značenje anglicizma. Termin **funkcijski ekvivalent** (ili potpunije, **funkcijsko-komunikativni**

¹ Reč ‘ispitanik’ biće upotrebljavana kao generički termin kojim se označavaju kako osobe muškog, tako i one ženskog pola. Isto važi i za reči ‘čitalac’, ‘student’, ‘novinar’ i slično.

ekvivalent) odnosi se na ekvivalent u srpskom jeziku koji je najbliži originalu u pogledu funkcije i sadržine, ali ne i forme, tj. strukture. Ako pak reč u srpskom jeziku odgovara reči u engleskom kako funkcijom i sadržinom, tako i formom, radi se o **formalnom korespondentu**. (Termine navodi i objašnjava Prčić 2005: 170–171.) Kada razlikovanje funkcijskog ekvivalenta od formalnog korespondenta ne igra bitniju ulogu, ovde će biti upotrebljavan termin **prevodni ekvivalent**, kao opštiji termin. Prenošenju sadržaja poruke i očuvanju njene prvobitne funkcije u datoj komunikacijskoj situaciji daje se prioritet u odnosu na njenu formu, što predstavlja osnov komunikativnog ili pragmatičkog prevodnog metoda, nasuprot semantičkom metodu (Nida 1964; Newmark 1988; Prčić 2005a). Formalnoj korespondenciji se, dakle, daje drugorazredni značaj.

Konačno, valjalo bi istaći i šta se tačno krije iza termina **anglosrpski jezik**. Prema Prčiću (2005a: 78), „pod ovim se podrazumeva jedan nov sociolekt, svojstven urbanim, koliko-toliko dvojezičnim, ljudima mlađe generacije, započetog a nezavršenog obrazovanja, koji svoju jezičku i drugu kulturu stiču uglavnom putem popularnih medija. Ova hibridna i spontana tvorevina predstavlja vrstu srpskog jezika koji (sve više) odstupa od svojih normi i (sve više) biva upotrebljavana prema normama engleskog jezika”. No, kako autor i sam ističe, „pod anglosrpski nikako se ne podvodi svaki uticaj engleskog jezika na srpski, nego samo ono što čini neopravdane i nepotrebne inovacije nastale pod uticajem engleske norme” (Prčić 2005a: 78).

Na kraju uvodnog odeljka potrebno je reći i to da cilj nije zauzimanje negativnog stava prema pozajmljivanju stranih jezičkih elemenata, u ovom slučaju engleskih, niti zastupanje bilo kakve vrste, kako ga Bugarski (1996: 20) naziva, ekstremnog ili „emotivnog jezičkog purizma”, „prirodnog antagonista mešavina”, ili „svojevrsnog vida konzervativnog otpora novinama” (Bugarski 2004: 101), čiji pobornici pozajmljivanje svakog elementa iz nekog drugog jezika smatraju štetnim po jezik primalac. Bugarski dalje ovakav vid purizma definiše kao štetan po jezik koji se naopakim metodama nastoji zaštititi, ali i po govornu zajednicu, „jer podstiče autističko stvaranje i podiže branu uzajamnom oplodivanju jezika i kultura, čime preseca tokove međunarodne duhovne razmene i sprečava modernizaciju” (1996: 21). Cilj ovog istraživanja je da se pokaže i dokaže koliko je pojava koja predstavlja krajnost suprotnu emotivnom jezičkom purizmu u našim medijima uzela maha i koliko su njeni rezultati, groteskni u svojoj sveprisutnosti, takođe štetni po širu jezičku zajednicu jer u velikoj meri otežavaju uspešnu komunikaciju između predstavnika medija i njihovih čitalaca.

Kad je o novinarskom jeziku reč, za pravilan pristup ovom problemu veoma je bitno razlikovati dve pojave. Jedna je kreativna upotreba elementa stranog jezika na mestima i u kontekstima gde oni neće izazvati zabunu, kao što je, na primer, jezik u kolumnama novinara koji se kreativno i vešto igraju maternjim i stranim jezikom, i koji imaju svoj krug čitalaca koji takve tekstove (odnosno, njihov jezik) razumeju i iz nedelje u nedelju prate (videti tekstove T. Pančića godinama objavljivane u kolumni „Nuspojave” nedeljnika *Vreme*, i sabrane u knjigama *Urbani bušmani* (2000) i *Čuvari bengalske vatre* (2004)). Ovakvo novinarstvo se, međutim, graniči sa esejistikom, ili ono i jeste vrsta esejistike, te jezik ovakvih tekstova ovde i nije predmet istraživanja. Jedna druga, i sasvim drugačija, pojava, koja ovde jeste predmet interesovanja, ogleda se u razmetanju nerazumljivim izrazima u tekstovima opštih ili nespecijalizovanih novina koji ne spadaju u opisanu novinarsko-esejističku formu.

Namera ovog istraživanja nije da napadne, ocrni ili diskredituje bilo koga, a naročito ne *sve* novine ili *sve* novinare, među kojima svakako postoji nemali broj onih koji i te kako vode računa da svoju poruku što verodostojnije prenesu i da ih čitaoci što bolje razumeju. No, kako to obično biva, pojave koje odstupaju od očekivanog stanja, s pravom ili ne, po prirodi stvari privlače više pažnje od onih koje se podrazumevaju kao „normalne” i očekivane, te je to i ovde slučaj.

1.2. Dosadašnja istraživanja u posmatranoj oblasti

Pre iznošenja teorijskih postavki relevantnih za ovu studiju, potrebno je dati kraći pregled postojeće literature u široj i užoj oblasti kojoj pripada i ovde razmatrana tema, te skrenuti pažnju na domaće i strane autore koji su se do sada doticali ove problematike.

Najšire posmatrano, raznim aspektima kontaktne lingvistike i pozajmljivanja stranih reči u srpskom jeziku (pod čime se u ovom odeljku podrazumeva ceo dijasistem srpskohrvatskog, odnosno hrvatskosrpskog jezika), bavilo se nekoliko domaćih autora, pre svega R. Filipović, R. Bugarski, I. Klajn i T. Prčić. Pošto se ova knjiga bavi jednim specifičnim vidom kontakata između srpskog i engleskog jezika, te stoga neminovno podrazumeva osnovne postavke leksičkog pozajmljivanja i teorije jezika u kontaktu, za njegove šire okvire značajne su sledeće studije: Filipović (1986), Bugarski (1996), Klajn (1967) i Prčić (2005a). Filipović (1986) – *Teorija jezika u kontaktu* – sadrži dva poglavlja od posebnog značaja za ovu knjigu:

Poglavlje 4 – „Primarna i sekundarna adaptacija” i, naročito, Poglavlje 7 – „Proces jezičkog posuđivanja (3)”, koje sagledava mnogobrojne aspekte procesa jezičkog pozajmljivanja na semantičkom nivou. Klajn (1967) – „Strana reč – šta je to?” – pokazao se korisnim u pogledu definisanja pojma strane reči, kao i rad Bugarskog (1996) – „Strane reči danas: pojam, upotreba, stavovi” – u kojem je za ovo istraživanje od posebnog značaja razmatranje stavova koje pripadnici jezičke zajednice imaju u vezi sa pozajmljivanjem i upotrebom stranih reči u svom maternjem jeziku, kao i definisanje i razgraničavanje različitih tipova jezičkog purizma.

Kada se radi o širem teorijskom okviru samog istraživanja, pored navedenih dela, relevantna su razmatranja iz oblasti semantike i pragmatike, i to pre svega ona s postavkama koje su dovele do formulisanja principa kooperativnosti i teorije relevantnosti, koje su od ključnog značaja pri tumačenju rezultata istraživanja. (Više reči o njima biće u Poglavlju 2.) Iz oblasti pragmatike za pojmovno-teorijsku aparaturu i sam teorijski okvir ove rasprave najznačajnija su istraživanja H. P. Gricea (1975), D. Sperbera i D. Wilson (1995), kao i M. Simons (2004). Prilikom razmatranja rezultata do kojih su ovi autori došli, od velike pomoći su P. Grundy (2000), J. Cutting (2002) i C. Potts (2004). U oblasti leksičke semantike, ova studija oslanja se na postavke iznesene u Prčić (1997).

Uže posmatrano, raznim aspektima fenomena naglog prodora i nekontrolisane upotrebe anglicizama u srpskom jeziku u poslednjih petnaestak godina u našoj lingvistici najviše se bavi T. Prčić, u knjizi *Engleski u srpskom* (2005), i to posebno u sledećim poglavljima: Poglavlje 2 – „Engleski kao odomaćeni strani jezik”, Poglavlje 5 – „Prevođenje u znaku sindroma milenijumske bube”, Poglavlje 7 – „Anglicizmi svuda oko nas”, Poglavlje 10 – „Anglicizmi sagledani iz četiri ugla”, 13 – „Englesko-srpsko leksičko kontrastiranje”, 14 – „Stvaranje prevedenih anglicizama”, te Poglavlje 15 – „Kontakna jezička kultura i nastava jezika”. Nešto ranije, 2001. godine, autorski tim V. Vasić, T. Prčić i G. Nejgebauer u priručniku *Du yu speak anglosrpski? Rečniku novijih anglicizama* nudi opsežnu listu precizno obrađenih odrednica – anglicizama koji se mogu smatrati nosiocima anglo-srpskog jezika. Ovaj rečnik predstavlja polazište za određivanje značenja ovde analiziranih pozajmljenica.

Konkretno, međutim, analizom stepena i načina razumevanja novijih anglicizama kod govornika srpskog jezika sa semantičko-pragmatičke tačke gledišta do sada se sistematski nije bavio nijedan autor kod nas. Prvenac predstavlja članak „How Speakers of Serbian Understand Anglicisms: Some Empirical Evidence” (Panić 2006), koji se bavi rezultatima pilot-is-

traživanja na ovu temu, sprovedenog među studentima Odseka za anglistiku, na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu 2004. godine.

Kao zanimljivo polazište za poređenje sa aktuelnom situacijom koja se tiče različitih aspekata kontaktne jezičke situacije između drugih evropskih jezika i engleskog, pored dela M. Görlacha (2002, 2003, 2004), poslužila je doktorska disertacija norveškog kontaktologa A. L. Graedler (1995).

Konačno, među rečnicima i jezičkim priručnicima koji mogu biti od pomoći prilikom analize dobijenih rezultata predstavljenih u centralnom delu ove knjige, pored već navedenog *Du you speak anglosrpski? Rečnika novijih anglicizama* (Vasić, Prčić, Nejgebauer 2001), valja istaći sledeće: *Rečnik novih reči* (Klajn 1992), *Rečnik jezičkih nedoumica* (Klajn 1997), *Srpsko-engleski rečnik lažnih parova* (Hlebec 1997), *Filmski i TV rečnik – englesko-srpski* (Imami 2002), *Englesko-srpski rečnik savremenih telekomunikacija i interneta* (Vratonjić 2002), *Englesko-srpski rečnik sportskih termina* (Milić 2006), te *Englesko-srpski rečnik novih reči* (Stojičić 2006). Kao referentni jednojezični rečnici poslužili su *Oxford Talking Dictionary on CD-ROM* (1998) i *Oxford Advanced Learner's CD-ROM Dictionary* (2000), a kao dvojezični – četvrto, dopunjeno izdanje dvosmernog *ESSE englesko-srpskog srpsko-engleskog rečnika sa gramatikom* (Ignjatić i dr. 2003).

1.3. Struktura knjige

Tekst ove studije sastoji se od četiri poglavlja, podeljenih na kraće odeljke.

U prvom poglavlju pod naslovom „Uvod”, nakon već razmotrenog predmeta istraživanja – teme, ciljeva i osnovnih teorijskih i empirijskih postavki, i kratkog pregleda dosadašnjih istraživanja u posmatranoj oblasti, u poslednjem odeljku, nakon pregleda strukture ove knjige, opisana je današnja slika svetskog i evropskog jezičkog prostora prožetog engleskim jezikom, kao i specifičnosti novonastale situacije u srpskom jeziku.

U drugom poglavlju, naslovljenom „Pragmatička perspektiva”, na osnovu istražene literature izložene su teorijske postavke relevantne za obradu teme, pod čime se, pre svega, podrazumeva razmatranje pragmatičkih postavki koje reči i njihovo značenje posmatraju u kontekstu. Prvi odeljak u ovom poglavlju posvećen je Griceovom principu kooperativnosti, drugi postavkama teorije relevantnosti, a treći mogućim načinima narušavanja Griceovog principa, sa posebnim osvrtom na načine na koje do narušavanja dolazi prilikom upotrebe anglicizama u medijima na srpskom jeziku.

Treći i ujedno centralni deo knjige, pod naslovom „Istraživanje”, obuhvata prikaz empirijskog istraživanja sprovedenog na uzorku od 80 izvornih govornika srpskog jezika, te opis i semantičko-pragmatičku analizu dobijenih rezultata. Prvi odeljak ovog poglavlja nudi kratak osvrt na prethodno sprovedeno pilot-istraživanje i njegove rezultate, a drugi detaljan opis opsežnog pismenog upitnika s raznovrsnim tipovima zadataka koji je poslužio kao merni instrument. Prvo je opisana struktura upitnika, zatim korpus ekscerpiran iz domaće nespecijalizovane dnevne i nedeljne štampe i, konačno, uzorak ispitanika i kriterijumi za njihov odabir. Treći, najbitniji, odeljak ovog poglavlja, posvećen je opisu i semantičko-pragmatičkoj analizi dobijenih rezultata. Po jedan deo ovog odeljka bavi se svakim zadatakom ponaosob, dok je u uvodnim i zaključnim delovima reč o onom što je zajedničko za sve zadatke ili nekoliko njih: u uvodnom delu razmatra se problem pojma i termina ‘značenje’, a u završnom opšte tendencije uočene na osnovu odgovorâ ispitanikâ.

Četvrto poglavlje, naslovljeno „Zaključci”, bavi se izvođenjem zaključaka proisteklih iz sprovedene analize i, na osnovu njih, potvrđivanjem početne hipoteze i očekivanih rezultata istraživanja. Ovo poglavlje ujedno nudi i osvrt na jezičku situaciju kojom se knjiga bavi, i to u svetlu dobijenih rezultata, interpretiranih kroz semantičko-pragmatičku prizmu. Na kraju se razmatraju mogući načini za prevazilaženje uočenih problema u komunikaciji između novinara i čitaoca.

Sledi bibliografija, te tri dodatka koji čitaocu treba da omoguće lakše snalaženje u tekstu. Dodatak 1 je upitnik koji je poslužio kao instrument istraživanja, Dodatak 2 sadrži sve odgovore ispitanikâ na zadatke u upitniku, dok je u Dodatku 3 ponuđen abecedni spisak anglicizama upotrebljenih u primerima u upitniku.

1.4. Jezička angloglobalizacija: svetski i evropski jezički prostor prožet engleskim jezikom

Opšte je poznata činjenica da je engleski jezik *lingua franca* današnjice. Globalna ekspanzija engleskog jezika počela je u drugoj polovini 20. veka, zahvaljujući nekolikim, lančano povezanim, društveno-istorijskim činiocima. Nakon Drugog svetskog rata, Sjedinjene Američke Države u kratkom periodu postaju vodeća svetska sila na svim poljima, pa tako i na onom koje će odigrati ključnu ulogu u globalnom širenju engleskog jezika: brzim tehnološkim napretkom koji je kulminirao kompjuterskom revoluci-

jom, kao i njome podstaknutim nezapamćenim razvojem masovnih medija, engleski jezik postao je oruđe bez kog savremeni čovek, čini se, danas ne može da opstane. Do istinskog potresa na jezičkoj mapi sveta dolazi osamdesetih i devedesetih godina 20. veka, umrežavanjem miliona računara širom planete u jedinstvenu globalnu elektronsku mrežu – internet. Ova mreža, bez koje je savremeni život nezamisliv, sa sobom je donela apsolutnu dominaciju engleskog kao jezika na kom su milionima ljudi odjednom postali dostupni najraznovrsniji naučni, obrazovni, zabavni i drugi sadržaji. Tako, putem medija, engleski jezik prodire u sve registre pisane i govorene komunikacije stotina drugih jezika – od sveta mode, preko sporta i zabave, do specifičnih terminologija pojedinih naučnih i naučno-popularnih oblasti. Bez namere da se ospore pozitivni aspekti „premrežavanja” sveta posredstvom engleskog jezika, u slučaju industrije zabave u pitanju su ipak neki manje pozitivni činiooci. Tako tipični proizvodi američke filmske i muzičke industrije, koji u svojoj prosečnosti i uniformnosti sve češće poprimaju oblike najprizemnijeg kiča, danas veoma lako dopiru i do najudaljenijih krajeva sveta, upravo zato što kič nametljivo nastoji – ali i uspeva – da bude dopadljiv, a opet jeftin i dostupan i, kao posledica toga, sveprisutan. Izlišno je reći da je jezik te i takve kulture opet – engleski.

Pored revolucije izazvane pojavom interneta, u poslednjih dvadesetak godina dolazi i do nezapamćeno brzog razvoja na svim poljima tehnike, te su se na tržištu pojavili mnogobrojni novi uređaji dostupni u skoro svim zemljama sveta, uređaji kojima je trebalo nadenuti imena. Engleski nazivi postaju globalno prihvaćeni, čak i u do tada zatvorenim i pozajmljivanju manje sklonim jezičkim zajednicama. U tom pogledu, zanimljivi su rezultati istraživanja o stepenu receptivnosti pojedinih evropskih jezika kada je reč o adaptaciji engleskih naziva elektronskih uređaja, prikazani u Panić, Lalić, Prčić (2005). Treba konstatovati da se srpski jezik, među deset odabranih evropskih jezika, pokazao najotvorenijim prema direktnom preuzimanju anglicizama iz ovog registra.

Međutim, čak su i jezici koji su tradicionalno zatvoreniji prema pozajmljivanju elemenata iz stranih jezika u poslednje vreme poklekli pred globalnim naletom anglicizama, bilo onih opravdanih ili neopravdanih. I dalje se anglicizaciji odupirući više od jezika u okruženju, mađarski jezik, u ovom pogledu uvek smatran krajnje nereceptivnim, nakon velikih društveno-političkih promena u Mađarskoj 1990. godine, postaje sve skloniji direktnom preuzimanju engleskih leksema. Nemački, doskora najzatvoreniji među germanskim jezicima kada se radi o preuzimanju stranih reči i oduvek skloniji sopstvenim jezičkim sredstvima i stvaranju novih leksema

umesto pozajmljivanju, danas u kolokvijalnoj upotrebi vrvi od rečenica poput *Ich habe endlich einen Job gefunden*. (Konačno sam našao / našla posao.) Ni govornici francuskog, kao tradicionalno najveći neprijatelji anglicizacije svog jezika i kulture uopšte, nisu se pokazali u potpunosti imuni: nasumičnim pretraživanjem francuskih vebajtova putem pretraživača *Google*, u februaru 2005. godine, ustanovljeno je, na primer, da se rečenice poput *J'aime mon job*. (Volim svoj posao.) ili *Je suis in love*. (Zaljubljen(a) sam.) javljaju više stotina puta. Ovakva tendencija se očitito nastavlja, i pored napora francuskih jezikoslovaca da, ako već ne mogu da ga spreče, da bar uspore dotok reči iz engleskog, što je praćeno (pomalo grotesknim) sveopštim ograničavanjem uticaja anglofone kulture i u drugim sferama, poput zabrane prekomernog otkupljivanja i prikazivanja holivudskih filmova. Zabeleženi su i drugi pokušaji očuvanja lokalnog jezika od prodora (nepotrebnih) pozajmljenica iz engleskog. Tako su Norvežani još 1964. godine ustanovili specijalno vladino telo čije je osnivanje pravdano navodnim „sve pogubnijim uticajem engleskog jezika na norveški”. (Više o ovom pišu Almendingen, Roksvold, Sandøy, Vikør, navedeno u Graedler 1995: 14.) Sistematsko odupiranje procesu koji je u svojoj globalnoj raširenosti neminovan osuđeno je, međutim, na propast, što pokazuje i primer Islandāna: oni su, kao i mnoga druga društva u kojima se govore takozvani mali jezici, odnosno jezici sa malo izvornih govornika, osnovali jezički odbor čiji je zadatak da smišlja islandske nazive za imenovanje novih predmeta i pojava u društvu. Tako je reč na islandskom jeziku za kompjuter u doslovnom prevodu na srpski ‘boginja brojeva’. Izlišno je i postaviti pitanje koja se leksema među govornicima islandskog jezika ustalila kao prihvaćenija – anglicizam ‘kompjuter’ ili nordijski naziv za „elektro-božanstvo”.

Slično anglosrpskom, hibridnoj jezičkoj tvorevini nastaloj uticajem engleskog jezika na srpski, u novijoj literaturi govori se o *Français* (od franc. *français* + *anglais*) – angliciziranom francuskom jeziku, *Spanglish* (od eng. *Spanish* + *English*) – tvorevini nastaloj uticajem engleskog jezika na španski, pa i *Hunglish* (od eng. *Hungarian* + *English*), donedavno nezamislivom konglomeratu mađarskog i engleskog jezika. (O anglicizmima u evropskim jezicima detaljnije u Görlach 2002, 2003, 2004.)

Međutim, kako primećuju V. Berić-Đukić i G. Ristić (2003: 121), „proces pozajmljivanja reči nije uvek diktiran novim tekovinama kulture za koje ne postoje domaće reči, već je to ponekad rezultat trenutnih društvenih sklonosti [...] Ovo nije osobenost sadašnjeg vremena, jer je takvih sklonosti uvek bilo”. Drukčije rečeno, radi se o modi ili, preciznije, pomodarstvu. Tako se upotreba reči *Job* umesto *Stelle* u nemačkom, *love* umesto

amour u francuskom ili *pik* (od eng. *peak*) umesto savršeno prihvatljivih leksema *vrh* ili *vrhunac* u srpskom jeziku, ne može objasniti ničim drugim do pukim pokušajem govornika ili pisca da što vernije prati aktuelnu, globalnu ili lokalnu, jezičku modu, upotrebom pozajmljenica kao statusnog simbola. Tu se, naime, ne radi ni o kakvoj izraženoj potrebi imenovanja novih društvenih tekovina, tehnoloških pronalazaka i sličnog, u slučaju kojih bi bilo opravdano prihvatanje jednog globalnog naziva koji bi, u današnje vreme, najverovatnije poticao sa engleskog govornog područja. Graedler (1995: 23) navodi primer reklamne kampanje jedne norveške mlekare gde je norveška reč *melk* (mleko) zamenjena engleskim ekvivalentom *milk*, uz prateći slogan *Milk is a better drink*. Autorka s pravom primećuje da engleski jezik u ovom slučaju ima statusni i snobovski predznak, te i najtradicionalnijim domaćim proizvodima, poput mleka, nastoji da dâ auru prefinjenosti.

U ranijim vremenima, naročito krajem 19. i početkom 20. veka, u srpskom jeziku takvo se pomodarstvo ogledalo u zameni domaćih reči i izraza ekvivalentima iz tada vodećih evropskih jezika – nemačkog i francuskog. Tada je, međutim, takva upotreba jezika bila ograničena na više slojeve društva ili pojedince koji su se trudili da se tim slojevima približe, te se, u neku ruku, mogla smatrati društveno endemskom pojavom.

Danas je stihijska upotreba anglicizama, naročito preko sredstava masovne komunikacije, postala sveprisutna. Anglicizmi, kako oni opravdani, tako i oni za kojima nema nikakve jezičke ili društvene potrebe, bivaju lansirani u medijima, da bi potom vrlo brzo ušli u širu upotrebu. Ono što se zapravo događa jeste, delom, prelazak sa pozajmljivanja kao civilizacijske potrebe jednog društva da svoj jezik obogati izrazima iz drugog jezika, na potrebu ili, bolje rečeno, pomodnu naviku pojedinaca da svoj jezik „kite” što većim brojem reči iz engleskog jezika, bez obzira na to da li za tim u konkretnoj situaciji postoji realna i opravdana potreba (kao, recimo, u sintagmi „*dajdžestiran* pregled vesti”). Ovo je simptomatično za velike kvalitativne promene u kontaktnoj jezičkoj situaciji – ne radi se, naime, više samo o kulturološkom pozajmljivanju, kada se, pre svega, popunjavaju pojmovne i leksičke (semantičke, pa i stilske) praznine u jeziku primaocu (o kojima detaljnije piše Ivir 1985), kao, na primer, kada je iz engleskog preuzeta reč *tramvaj*, već o pozajmljivanju opšteg vokabulara za koji u jeziku primaocu postoje ekvivalenti (*dajdžestiran* umesto *sažet* pregled vesti). Time se „direktno doprinosi nastanku **inercijskih sinonima**, koji su semantički nepotrebni i zbog toga neopravdani” (Prčić 2005a: 56), „budući da su nastali preslikavanjem ili pukim prepisivanjem oblika iz engleskog

jezika, te ne doprinose izražajnosti srpskog jezika” (Prčić 2005a: 147). Naravno, moguće je i pozajmiti leksemu iz opšteg registra, te je koristiti samo u izvesnim kontekstima, čime bi došlo do specijalizacije značenja, te diferencijacije dva u početku potpuno sinonimna izraza, kao što su, na primer, *konekcija* i *veza*, *fan* i *obožavalac*, ili noviji anglicizam *stejdž* i davno odo-maćena pozajmljenica *bina* (o čemu će više reći biti u Poglavlju 3).

1.4.1. Specifičnosti nastanka anglosrpskog jezika

Opisana jezička anglomanija, koja je zahvatila brojne jezike, nije mi-moišla ni srpski. No, proces pozajmljivanja anglicizama u Srbiji karakteri-šu izvesne društveno uslovljene specifičnosti koje su i dovele do toga da ovaj fenomen poprimi izobličenu dimenziju. Ona se ogleda u „razvijanju **paralelne običajne norme** u srpskom jeziku, zbog uticaja norme iz engle-skog i nedovoljnog poznavanja propisane norme u srpskom, pri čemu po-stoji izvesna, ali jasna, tendencija da uvezena norma postepeno prevlada u svakodnevnoj upotrebi, prvenstveno u pisanju i govoru medija...” (Prčić 2005a: 78). Ovakvim pomeranjem norme zahvaćeni su svi nivoi srpskog jezika, što primerima potkrepljuje Prčić (2005a: 79–84): anglosrpski jezik manifestuje se na nivou **pravopisa** (*web sajt* umesto *vebsajt*, *Memoari Jed-ne Gejše* um. *Memoari jedne gejše*, *extreman* um. *ekstreman*), **izgovora** (*Rezolucija 1244* izgovara se kao /1-2-4-4/ ili kao /12-44/ um. /1244/, a, s druge strane, reč *coffee* kao /kafa/ um. /kofi/), **gramatike** (*čokolada kolač* um. *čokoladni kolač* ili *kolač od čokolade*, *film Klint Istvuda* um. *film Klin-ta Istvuda*, *kontaktirati nekoga* um. *kontaktirati s nekim*), **semantike** (*bord* um. *odbor*, *monitoring* um. *praćenje*, *samit na vrhu* [= sastanak na vrhu na vrhu] um. *sastanak na vrhu*) i **pragmatike** (*Moje ime je...* um. *Ja sam...* ili *Zovem se...*, *Pitao me je da se udam za njega* um. *Zaprosio me je*, itd.).

Iako je anglicizama u srpskom jeziku neosporno bilo i ranije, do ozbiljnijeg priliva koji će dovesti do nastanka anglosrpskog jezika dolazi u prvoj polovini devedesetih godina prošlog veka. Zemlja koja u to vreme tavori u izolaciji od razvijenog sveta, izložena bujanju lokalne „turbo-kul-ture” i sveopštem izvrtanju sistema vrednosti apriorno odbacuje sve što do-lazi iz tog razvijenog sveta i tako životari na rubu savremenih tokova. Ipak, ni ta i takva Srbija nije mogla u svemu ostati po strani (bilo da se radi o pozitivnim ili negativnim globalnim fenomenima), jer nova dostignuća i masovni mediji, naročito televizija i internet, ne poznaju ni geografske ni političke granice. Tako već opisan talas anglicizacije preplavljuje i Srbiju,

mada na specifičan način: sve učestalija upotreba anglicizama, prvo pretežno onih čije je uvođenje i te kako potrebno i opravdano, pa onda i onih nepotrebnih, u početku je bila odlika obrazovanog urbanog sloja stanovništva, uglavnom mladih ljudi, pre svega studenata, koji su u ovom videli neku vrstu spone sa ostatkom sveta u kome je taj proces već uzeo maha. Engleski, kao jezik svetske komunikacije koji ne poznaje granice, simbolizuje vezu sa razvijenim svetom, koji je u to vreme izgledao dalek i nedostižan. No, onog trenutka kada novinari u medijima masovno počinju da se razmeću čitaocu sve nerazumljivijim anglicizmima, osnovna funkcija pozajmljivanja reči iz engleskog jezika potpuno se trivijalizuje i postaje ništa drugo do robovanje aktuelnoj jezičkoj i društvenoj modi. Drugim rečima, po mišljenju onih koji se razmeću anglicizmima, u tuđoj je bašti trava zelenija, odnosno, strani izraz bolji je, lepši i moderniji od domaćeg. Ovo je, međutim, tako ne zbog onog šta strani izraz *jeste*, nego zbog onog šta *predstavlja* (Bugarski 2004: 102).

Do prave poplave anglicizama u medijima u Srbiji dolazi, ipak, tek posle 2000. godine, nakon velikih društveno-političkih promena u zemlji. Mnogobrojne, sprovedene ili samo najavljivane, reforme u svim društvenim sferama – privredi, obrazovanju, pravosuđu, zdravstvu i drugde – i prilagođavanje stranim sistemima i u inostranstvu već postojećim propisima sa sobom neminovno povlače lavinu nove terminologije u svim navedenim oblastima. Anglosrpski fenomen ovde se ogleda u tome što se odmah pribeglo pukom preuzimanju anglicizama, ne samo da bi se popunile pojmovne i/ili leksičke praznine u srpskom jeziku, nego i umesto postojećih i ustaljenih leksema srpskog jezika u svakoj od navedenih oblasti. Tako su se još devedesetih godina pozajmljenim izrazima iz oblasti mode, sporta, zabave i pojedinih tehničkih i naučnih registara pridružile desetine svakodneвно medijski eksploatisanih anglicizama vezanih za novonastalu situaciju u svim oblastima društva, uz dalji nesmanjen priliv na ostalim poljima. U sferi obrazovanja primeri novouvezenih reči iz engleskog ili već postojećih pozajmljenica sa novim značenjem i/ili drugačijom upotrebom obuhvataju, između ostalih, sledeće: *trening*, *trener*, *sertifikat*, *vorkšop*, *kredit*, (obrazovni) *network*, *kurikulum*, *evaluacija*, *kontinuirana evaluacija*; u privrednoj sferi, na primer: *tender*, *grejs-period*, *lizing*, *stendbaj*, *konsalting*, *tajkun*, *autorizovani diler*, *ofšor* (kompanija); u političko-pravnom diskursu: *asocijacija*, *integracija*, *tribunal*, *ekstradicija*, *sankcionisanje*, *fizibilitetstudija* (ili *studija o fizibilitetu*), *impichment*, *stendbaj* (advokat), dok se u raznim, pa i navedenim oblastima učestalo javljaju: *lider*, *lidorski*, *lidorstvo*, *monitoring*, *implementacija*, *PR*, *set* (zakona, mera), *harmonizacija*,

trafiking, *sekstrafiking*, itd. Mnoge od ovih leksema, kao što je rečeno, već su postojale u srpskom jeziku kao manje ili više ustaljene pozajmljenice (iz engleskog, ali i iz nemačkog i francuskog jezika), ali su u skorije vreme ponovo pozajmljene iz engleskog sa novim značenjem i/ili upotrebom, kao što je to slučaj sa rečima *trening* (obučavanje i osposobljavanje za razne vrste poslova, poput rukovođenja kreativnim radionicama, održavanja seminara i sastanaka, i slično), *kredit* (*bod* ili *poen*, u oblasti obrazovanja), *asocijacija* (*povezivanje*, u političkoj terminologiji), itd. Ovim i svim gore nabrojanim anglicizmima služe se stručnjaci iz pojedinih oblasti, ali i novinari domaćih medija, koji, svesno ili nesvesno, stvaraju zid između sebe i onih za koje i zbog kojih pišu.

U narednom poglavlju biće više reči o tome kako se ovakve smetnje u komunikaciji između pošiljaoca i primaoca poruke mogu opisati i objasniti sa pragmatičke tačke gledišta.

2. PRAGMATIČKA PERSPEKTIVA

U ovom poglavlju biće izložene relevantne pragmatičke postavke, koje reči i njihovo značenje sagledavaju u kontekstu. Prvi odeljak posvećen je Griceovom principu kooperativnosti, drugi postavkama teorije relevantnosti, a treći mogućim načinima narušavanja Griceovog principa, sa posebnim osvrtom na načine na koje do narušavanja dolazi prilikom upotrebe anglicizama u medijima na srpskom jeziku.

2.1. Griceov princip kooperativnosti

Očekivani rezultat ovog istraživanja jeste da se analizom dobijenih odgovora pokaže da se stepen u kom govornici srpskog jezika razumeju sve veći broj anglicizama kojima su stalno izloženi može objasniti narušavanjem izvesnih principa lingvističke pragmatike tokom procesa komunikacije. Pogrešno tumačenje različitih nivoa deskriptivnog i asocijativnog značenja anglicizama u raznim kontekstima ukazuje na narušavanje Griceovog **principa kooperativnosti** (eng. *the Cooperative Principle*) kod pošiljaoca poruke i, samim tim, na narušavanje jedne ili više maksima, od četiri na kojima ovaj princip počiva. Princip kooperativnosti prvi put je formulisao H. P. Grice u okviru serije predavanja posvećenih W. Jamesu, koja je 1967. godine održao na Univerzitetu Harvard, a koja će 1975. godine biti štampana pod naslovom „Logic and Conversation”. Griceov princip kooperativnosti u osnovi tvrdi da, u cilju uspešnije komunikacije, i pošiljalac i primalac poruke treba da budu kooperativni – treba da se pridržavaju određenih principa komunikacije koji se temelje na međusobnoj saradnji. Drugim rečima, ako je namera pošiljaoca poruke (u ovom slučaju, novinara) da primalac poruke (u ovom slučaju, čitalac) na očekivani način primi i razume sadržaj poruke, novinar treba da organizuje informacije koje želi da prenese tako da čitaocu olakša tumačenje poruke. U idealnom slučaju po-

štovanja principa uspešne komunikacije, pisac (novinar) želi da ga čitalac razume i polazi od stanovišta da će ga zaista i razumeti, jer on sam teži ispunjenju principa kooperativnosti i nada se da je poruku preneo na dovoljno razumljiv način. S druge strane, u takvoj situaciji, čitalac, pretpostavljajući da je komunikativna namera novinara oličena u težnji da ga čitaoci na pravi način razumeju, smatra da je poruku protumačio kako treba jer intuitivno očekuje da se novinar pridržavao principa kooperativnosti – drukčije rečeno, da je upotrebio najefikasnija jezička sredstva za prenošenje nameravanog sadržaja.

U ovom slučaju, pažnja se usmerava ka kooperativnosti pošiljaoca poruke – novinara, koji je, istovremeno, često i prevodilac teksta, ukoliko je u pitanju članak preuzet iz stranih novina ili časopisa, ili sa interneta. Stoga je u centru ovog istraživanja, pored tumačenja samih odgovora ispitanikâ, i novinarov odnos prema čitalačkoj publici. Pretpostavka je da na relaciji novinar–čitalac postoji (stalna) smetnja, tj. šum u komunikacijskom kanalu. Do šuma, kao što je u uvodnom odeljku već napomenuto, dolazi usled nezainteresovanosti pošiljaoca poruke za uspešan ishod procesa komunikacije. Prekomernom upotrebom novijih izraza iz engleskog jezika, novinar ne poklanja nimalo pažnje činjenici da čitalac, koji možda nije učio engleski jezik, verovatno neće biti u stanju da poruku dekodira na očekivani način. Tako značenje anglicizma, čak i u kontekstu, postaje nejasno i nerazumljivo, što može dovesti do pogrešnog ili neuspešnog tumačenja, a to, na kraju, onemogućava uspešnu komunikaciju.

Polazeći od Griceovog principa kooperativnosti i njegove četiri maksime, moguće je pretpostaviti da u komunikaciji između srpskog novinara i čitaoca, usled prekomerne upotrebe čitaocu slabo razumljivih anglicizama, postoji stalna opasnost od narušavanja najmanje jedne od četiri maksime – prototipski, u pitanju je narušavanje maksime načina. Princip kooperativnosti, kako ga definiše Grice (1975: 45) – *doprinos procesu komunikacije treba da bude onakav kakav se od učesnika u komunikaciji očekuje, u trenutku u kom se to od njega očekuje, u skladu sa obostrano prihvaćenim ciljem ili pravcem u kojem se komunikacija u kojoj komunikator učestvuje dalje razvija* – može se smatrati **supramaksimom** ili **nadmaksimom**, koja natkriljuje maksime **kvaliteta** ili **istinitosti** (eng. *maxim of quality*), **kvantiteta** ili **informativnosti** (eng. *maxim of quantity*), **relevantnosti** (eng. *maxim of relation*) i **načina** ili **jasnosti** (eng. *maxim of manner*). (Termine ‘istinitost’, ‘informativnost’, ‘relevantnost’ i ‘jasnost’ navodi Prčić 1997: 88). Ukratko, maksima kvaliteta od pošiljaoca poruke zahteva istinitost iskaza, maksima kvantiteta odgovarajuću količinu informacija, maksima re-

levantnosti doprinos primeren toku datog procesa komunikacije, dok maksima načina pošiljaoca poruke obavezuje na izbegavanje nejasnoća, dvo-smislenosti i ponavljanja i prenošenje sadržaja iskaza na kratak, sažet i jasan način. Očekuje se da će rezultati istraživanja pokazati da se maksima načina redovno narušava tokom komunikacije između novinara i njegove čitalačke publike. Naime, sadržaj poruke koji novinari prenose prekomernom upotrebom čitaocu slabo razumljivih anglicizama u velikoj meri je mutan, nejasan i neopravdano složen. Nadalje, zahtev za kratkoćom ili sažetošću, koji potpada pod maksimu načina, neretko se narušava pleonastičkom prirodom određenih sintagmi, pošto pošiljalac poruke često isti sadržaj izražava dva (ili više) puta, upotrebljavajući i srpski i engleski izraz (kao u slučaju hibridne frazne lekseme *fast food hrana*). Štaviše, novinar, u nameri da ostavi utisak na učestalo i prikaže se što obrazovanijim, pravo značenje anglicizama koje toliko učestalo i nekritički koristi, ponekad ni sam u potpunosti ne razume (o čemu će više reći biti u Odeljku 2.3.1).

2.2. Teorija relevantnosti

Osim iz ugla Griceovog principa kooperativnosti, ovde razmatrana problematika biće osvetljena iz još jednog, takođe pragmatičkog, srodnog iako ponešto suprotstavljenog, ugla – sa tačke gledišta **teorije relevantnosti** (eng. *Relevance Theory*), formulisane nakon Griceovog principa, kao njegova svojevrsna kritika i nadogradnja.

Na prvi pogled pojednostavljena u poređenju sa principom kooperativnosti, koji počiva na četiri maksime, teorija relevantnosti, koju predlažu D. Sperber i D. Wilson, u svojoj osnovi ima jednu od Griceovih maksima – **maksimu relevantnosti**. Prema Sperberu i Wilsonovoj (1995, prvobitno 1986), radi se, jednostavno, o odabiranju relevantnih elemenata datog konteksta, kako kod pošiljaoca, tako i kod primaoca poruke. Drugim rečima, u slučaju uspešne komunikacije, primalac poruke kao relevantno za dalji tok komunikacije prepoznaje sve ono što pošiljalac tokom datog procesa komunikacije izgovori ili napiše. Pojednostavljeno rečeno, Sperber i Wilsonova smatraju da se maksime kvaliteta, kvantiteta, relevantnosti i načina mogu svesti na, ili podvesti pod, treću od navedene četiri Griceove maksime, jer je u svakom procesu komunikacije u biti najvažnije da doprinos učesnika bude relevantan, i to ne samo u grajsovskom smislu, već relevantan i što se tiče sadržaja i količine informacija, kao i načina na koji je iskaz formulisan (što, dakle, uključuje ono na šta se odnose preostale tri Griceove

maksime). Stepen relevantnosti, po ovoj teoriji, određen je **kontekstualnim efektima** (eng. *contextual effects*) i **naporom pri interpretaciji** (eng. *processing effort*). Što je više kontekstualnih efekata, utoliko je veći stepen relevantnosti određene činjenice u izvesnoj fazi procesa komunikacije.

No, za temu ovog istraživanja značajniji je drugi ključni faktor koji upravlja relevantnošću iskaza – napor pri interpretaciji. Po teoriji relevantnosti, količina napora koju primalac poruke mora da uloži da bi na očekivani način protumačio njeno značenje, obrnuto je srazmerna stepenu relevantnosti određenog iskaza. Drugim rečima, što primalac poruke brže i sa manje uložene truda na pravi način shvati sadržaj poruke koju je primio, to se za nju može reći da poseduje viši stepen relevantnosti. Sa stanovišta ove teorije, pošiljalac poruke, u ovom slučaju novinar, dužan je da pretpostavi koja su jezička sredstva **dostupna** (eng. *accessible*) primaocu poruke, u ovom slučaju čitaocu, i to tako da čitalac uloži što manji napor da bi dekodirao sadržaj poruke. Tako se dostupnost smatra još jednom ključnom stavkom ove pragmatičke teorije. Kontekst u kome će se naći određeni iskaz, u ovom slučaju anglicizam, isključivo zavisi od pošiljaoca poruke – novinara, te bi pošiljalac trebalo da pretpostavi da će se kod čitaoca na osnovu takvog konteksta koji upravo on kao enkoder obezbeđuje, povećati dostupnost relevantne informacije. Čitalac zatim, u idealnom slučaju, uspeva da iz poruke izvuče „maksimalnu količinu novih informacija uz minimalan utrošak napora pri interpretaciji” (Trask 1999: 58).

U obzir bi valjalo uzeti i jedan od novijih doprinosa teoriji relevantnosti: M. Simons (2004, navedeno u Potts 2004: 22), između ostalih, govori o **komunikativnom principu relevantnosti** (eng. *Communicative Principle of Relevance*), u kome iznosi stanovište da svaki iskaz u sebi sadrži pretpostavku o sopstvenoj **optimalnoj relevantnosti** (eng. *Optimal Relevance*). Po Simonsovoj, poruka je optimalno relevantna ako i samo ako proizvodi adekvatne kontekstualne efekte koji zavređuju dekodеров napor pri interpretaciji, i ako i samo ako se pribegava najrelevantnijem mogućem iskazu, u skladu sa sposobnostima, znanjem i sklonostima kako pošiljaoca, tako i primaoca poruke. Drukčije rečeno, čitalac očekuje da je novinar upotrebio optimalna jezička sredstva kojima bi preneo željeni sadržaj.

Pretpostavka u ovoj studiji jeste da domaći novinari, pored narušavanja Griceovog principa kooperativnosti, ne pridržavajući se, pre svega, maksime načina, prekomernom upotrebom anglicizama i time nastalim kontekstualnim efektima ni u kom slučaju ne doprinose stvaranju jezičkog konteksta koji bi se odlikovao dostupnošću, što znači da čitalac mora da uloži maksimalan napor bi poruku protumačio, i to često na neadekvatan

način. Time novinarov iskaz vrlo brzo gubi kvalifikaciju sopstvene optimalne relevantnosti. U slučaju novinara, a pogotovo čitaoca, nepotrebno je posebno naglašavati koliko anglosrpski jezik domaćih medija odstupa od jezičkih sposobnosti, znanja i sklonosti u ovoj sredini.

2.3. Narušavanje principa kooperativnosti

Griceovog principa kooperativnosti učesnici u komunikaciji pridržavaju se u prototipskom slučaju uspešne komunikacije. Postoje, međutim, mnogobrojne situacije u kojima dolazi do narušavanja jedne ili više maksima na kojima se ovaj princip zasniva. Pomalo paradoksalno zvuči činjenica da učesnici u komunikaciji, ili neko treći ko sa strane posmatra i analizira proces komunikacije, postaju svesni postojanja maksima tek kad se ne poštuju pravila komunikacije koja se, inače, podrazumevaju i kojih se učesnici u prototipskom slučaju intuitivno i nesvesno pridržavaju, bez predstave o postojanju principa uspešne komunikacije. Tako postaje jasno da o principu kooperativnosti i maksimama koje ga određuju ne vredi govoriti ako se pažnja ne posveti slučajevima u kojima se maksime narušavaju, te koje tako samo potvrđuju činjenicu da postoji nešto čega učesnici u komunikaciji moraju da se pridržavaju da bi poruka bila preneti i shvaćena na očekivani način.

Neke od slučajeva u kojima dolazi do narušavanja maksima predvideo je, empirijski utvrdio i protumačio sam Grice, tako što je moguće situacije u kojima dolazi do kršenja maksima grupisao u nekoliko odelitih kategorija. Kao prvo, pošiljalac poruke, prema Griceovoj klasifikaciji koju analizira Cutting (2002: 36–41), maksimum može narušiti bez svesne namere da ga primalac poruke ne razume (eng. *flouting a maxim*, a na srpskom **narušavanje maksime**²), koristeći jezička sredstva kojima ne prenosi doslovan sadržaj poruke. Prototipski, u ovakvim slučajevima, govornik zna, ili bar pretpostavlja, da će ga slušalac ili čitalac razumeti na očekivani način. Na primer, ovo se događa kada govornik ili pisac u svom iskazu pribegava korišćenju metafore, metonimije, ironije, sarkazma, hiperbole (npr. „Vidi šta si uradio! *Ubiću te!*”), i drugih stilskih figura i sredstava, i tada se radi o narušavanju maksime kvaliteta. U drugu kategoriju spadaju poruke kojima pošiljalac sa svesnom namerom pokušava da svoj iskaz primaocu poruke učini što manje razumljivim (eng. *violating a maxim*, a na srpskom **svesno**

² Prevodi načinâ narušavanja maksima sa engleskog jezika na srpski ovde su prvi put predloženi.

narušavanje maksime), odnosno, kada govornik zna, ili bar pretpostavlja, da će primalac poruke ostati na nivou tumačenja doslovnog značenja iska-za, te da neće uspešno dekodirati pravo značenje poruke. Cutting (2002: 40) navodi primer razgovora između dvoje supružnika, kada muž suprugu pita koliko je platila svoju najnoviju večernju haljinu, a ona mu odgovara na sledeći način: „Ma da, hajdemo negde večeras! Šta misliš, kuda bismo mogli? Kuda bi ti najradije?” (svesno narušavanje maksime relevantnosti), ili „Koštala je malecki deo moje plate, iako, verovatno, nešto veći deo plate prodavačice kod koje sam je kupila” (svesno narušavanje maksime načina), nadajući se da će tako svog supruga odvratiti od daljih pitanja. Treća kategorija kojom se Grice bavi jesu slučajevi kada do narušavanja maksima do-lazi bez namere pošiljaoca poruke, zbog njegove ograničene jezičke kom-petencije i/ili iz nje proistekle manjkave performanse (eng. *infringing a maxim*, a na srpskom **nenamerno narušavanje maksime**). Ovo se, reci-mo, dešava ako je govornik dete koje još nije u potpunosti savladalo svoj maternji jezik, ili ako govorniku jezik kojim se služi nije maternji, ili pak ako su njegova jezička kompetencija i iz nje proistekla performansa iz bilo kog drugog razloga trenutno ili trajno slabije od stepena neophodnog za uspešno prenošenje poruke (na primer, dejstvo alkohola, stresne situacije, te mentalna i/ili fizička oštećenja kod govornika). Četvrtu kategoriju čine slučajevi u kojima narušavanje maksime ukazuje na to da pošiljalac poruke nije voljan da bude kooperativan, iako to ne želi na otvoren način da poka-že (eng. *opting out a maxim*, a na srpskom **prikriveno narušavanje mak-sime**). Ovde se najčešće radi o neprenošenju dovoljne količine informacija, pravog sadržaja ili o uvijenom načinu prenošenja poruke, i to iz etičkih, profesionalnih ili pravnih razloga, te se ovakvo narušavanje principa koo-perativnosti može smatrati opravdanim i društveno prihvatljivim. Ovde bi, recimo, spadao slučaj lekara koji pacijentu ne želi otvoreno da kaže da ovaj boluje od neizlečive bolesti, već mu dijagnozu saopštava na uvijen i „ulep-šan” način, ili advokata koji, da bi dobio parnicu, u sudnici ne iznosi sve podatke koje zna o svom klijentu.

Griceu, a donekle i zastupnicima teorije relevantnosti, mnogi lingvisti, antropolozi i etnografi, poput, na primer, američkog lingviste i antropologa E. Ochs Keenan, zameraju da je, kategorički ustvrdivši da princip kooperativnosti važi univerzalno i da je u osnovi svake plodotvorne razmene isku-stava putem jezika, zanemario kulturološke aspekte problema. Griceu se, naime, zamera što je kao matricu za svoje tvrdnje u obzir uzeo samo običa-je i norme zapadne civilizacije. Ovim njegovi kritičari ne žele da poreknu univerzalnu primenljivost njegovog principa, niti zastupaju stanovište da

postoje društva čiji govornici uvek i bez izuzetka narušavaju jednu ili više maksima, što bi značilo da pripadnici tih jezičkih zajednica svoju komunikaciju zasnivaju uvek na nedovoljnim, neistinitim, irelevantnim ili nejasnim informacijama. Ono zbog čega su ovakve zamerke Griceu značajne jeste činjenica da je on prvenstveno u obzir uzeo samo pojedinačne, nesistematske, slučajeve narušavanja principa kooperativnosti. Treba, međutim, primetiti da postoje jezičke zajednice čiji se govornici pridržavaju principa kooperativnosti u većoj ili manjoj meri, i to na različite – netipične – načine, a stepen u kojem će se određene maksime poštovati i način toga poštovanja pre svega zavise od izvesnih kulturno uslovljenih i u datom društvu ustaljenih obrazaca.³

2.3.1. Narušavanje principa kooperativnosti kod srpskog novinara

Pretpostavka u ovoj studiji jeste da srpski novinari, upotrebom anglicizama čije značenje čitaoci ne razumeju, princip kooperativnosti narušavaju na načine koji bi, po nekim svojim odlikama, spadali u prve dve Griceove kategorije (narušavanje maksime i svesno narušavanje maksime), ali da njihova suštinska nezainteresovanost za ishod komunikacije i sistematska upotreba čitaocu nedostupnih jezičkih elemenata ima primese nove potkategorije koja se teško može uklopiti u navedenu klasifikaciju. Čitalac nagada značenje na osnovu ograničenog konteksta datog novinskog članka, bez mogućnosti dobijanja povratne informacije i eventualnog pojašnjenja pošiljaoca poruke. Nadalje, iako su u pitanju pojedinačne, a ne sistematske i sistematske tendencije (kao što je slučaj sa kulturno uslovljenim naru-

³ U ovom pogledu, naročito su značajna istraživanja E. Ochs Keenan, koja je proučavala stepen kooperativnosti govornika malagaškog jezika na ostrvu Madagaskar. U svom radu "The Universality of Conversational Postulates" (1976), Ochs Keenanova kao ključne faktore za sistematski nizak stepen poštovanja maksime kvantiteta iznosi sledeće: privilegovan status govornika koji je u posedu nove informacije; strah od kategoričkog iznošenja činjenica kao istinitih ili lažnih, zbog mogućih magijskih i društvenih posledica po porodicu govornika; strah od iznošenja bilo kakvih činjenica o budućnosti, iz istih razloga, te strah od imenovanja članova porodice, bliskih prijatelja i suseda, iz isključivo magijskih razloga. Tri dimenzije komunikacijske situacije koje, uz upravo navedene faktore, određuju stepen poštovanja maksima jesu: značaj informacije koju treba preneti (što je informacija značajnija, manja je verovatnoća da će biti podeljena sa sagovornikom), odnos među sagovornicima (potpuna istina biće preneti samo članovima porodice, bliskim prijateljima ili najbližim susedima), te pol govornika (žene se smatraju sklonijima da nekritički iznesu punu istinu, te stoga na Madagaskaru imaju manji ugled i niži društveni status od pripadnika muškog pola). (Više o ovom u Ochs Keenan 1976.)

šavanjem principa kooperativnosti, pa i sa „narušavanjem” principa unutar strukture samog jezika, nezavisno od učesnika u komunikaciji i komunikacijske situacije uopšte⁴), prekomerna i stihijska upotreba anglicizama čije značenje čitaoci nedovoljno razumeju može dovesti do posledica po sam jezik i širu jezičku zajednicu, što nikako nije slučaj kada su u pitanju Griceove kategorije kršenja principa kooperativnosti. Konačno, za razliku od slučajeva koje opisuje Grice, radi se o fenomenu koji ima specifičnu društvenu pozadinu zbog okolnosti u kojima je do masovne upotrebe anglicizama uopšte i došlo, te zbog slike koju novinari o sebi žele da stvore robujući aktuelnom društveno-jezičkom trenutku, bez kritičke svesti o ispunjavanju osnovnog zadatka svoje profesije – što efikasnijeg prenošenja i širenja informacija.

Kada je pak reč o tome zašto novinari tako pišu, pored upravo spomenutog fenomena jezičkog pomodarstva, postoje i neki drugi uzroci čije bi posledice savestan novinar uz malo više truda lako mogao da otkloni. Prvi od njih jeste činjenica da nezanemarljiv broj članaka (u ovom istraživanju oko 25%) jednostavno predstavlja prevode tekstova ili vesti iz novina sa engleskog govornog područja ili stranih agencijskih izveštaja. Tu novinar preuzima ulogu (najčešće lošeg i nekvalifikovanog) prevodioca, te, iz nekoliko razloga, prevod često ispadne anglosrpska „salata”. Ti razlozi mogu biti višestruki, a rezultat neretko predstavlja posledicu uzajamnog delovanja nekoliko činilaca: nedovoljnog znanja engleskog i srpskog jezika, nedovoljno uloženog truda da se tekst ispravno prevede (bez obzira na nivo znanja jezika), nekompetentnosti za prevodilački posao kao takav (uz izražen stav da svako može da prevodi), nedostatak svesti da značenje i upotrebu strane reči treba proveriti u jednojezičnim i dvojezičnim rečnicima i drugim jezičkim priručnicima, nepostojanje stava da bi se trebalo posavetovati sa prevodiocem ali i stručnjakom u datoj oblasti, te nedostatak opšteg znanja iz oblasti o kojoj je u članku reč. Jednom rečju, sve bi ovo bile

⁴ U strukturi samih jezika moguće je uočiti svojevrsan paradoks: unutar samog jezičkog sistema postoje mnoga strukturalna svojstva koja bi, ispoljena u konkretnoj komunikacijskoj situaciji, bilo moguće podvesti pod primere sistemskog i sistematskog „narušavanja” principa kooperativnosti, ali u ovom slučaju, za razliku od kulturno uslovljenih slučajeva narušavanja maksima, to se događa nezavisno od namera učesnika u komunikaciji. Na primer, u srpskom jeziku, kao i u nekim drugim jezicima, moguće je u rečenici izostaviti subjekat; u engleskom postoji sinkretizam ličnih zamenica u drugom licu jednine i množine. Iskaz uvek ostaje gramatičan, ali semantički osiromašen i primaocu poruke bez konteksta nedovoljno jasan i informativan. U svim slučajevima presudnu ulogu u pravilnom tumačenju nameravanog značenja poruke igra pragmatičko upotpunjenje kroz kontekst u kome se iskaz javlja.

neke od odlika diletantskog ili, kako ga naziva Prčić (2005a: 54), **površinskog prevođenja ili nadriprevođenja**.

Još jedan uzrok, pored pomodarstva i diletantskog prevođenja članaka na srpski, jeste hronični nedostatak vremena koji prati novinarsku profesiju, bilo da su u pitanju autorski ili prevedeni članci, pri čemu je ove dve vrste tekstova ponekad teško razlikovati. Ovo je često skopčano i sa neudublјivanjem u oblast iz koje je članak koji novinar treba sam da napiše ili prevede, ali i sa neudublјivanjem kako u jezik originala, tako i u prevod koji nudi čitaocu. Zato je novinaru lakše i brže da, recimo, ako se o radi o prevodu, jednostavno englesku reč *transparent* ostavi kao *transparentan*, pri tome ne razmišljajući da li će čitalac razumeti i ispravno interpretirati značenje reči, a samim tim i cele sintagme ili rečenice u kojoj se ova reč javlja. Primeri brzopletih i površnih prevoda stranih članaka jesu, na primer, da je „brod natovaren opasnim *kargom*”, ili da je „Šon Koneri svoj novac poklonio škotskom međunarodnom obrazovnom *trastu*”. U trećem slučaju, u rečenici „Angela Lansbury ostvarila je sjajnu, *definitivnu* ulogu”, problem preslikavanja anglicizma poprima dodatnu dimenziju: osim što rečenica postaje nerazumlјiva, a engleski original se prosto providi, prevod je potpuno netačan, pošto uloga nije (niti može biti) *definitivna*, već je ona *celovita* ili *zaokružena*. Engleska leksema *definitive* i ustaljena pozajmlјjenica *definitivan* u srpskom jeziku u navedenom kontekstu predstavljaju lažne parove, te je puko preslikavanje u ovom slučaju nedopustivo jer je rezultat besmislen izraz. Primer brzopletosti je i u novinskim tekstovima više puta zabeležena upotreba lekseme *futnota* (eng. *footnote*) umesto *fusnote*, reči koja je još davno pozajmlјjena iz nemačkog jezika (nem. *Fußnote*) i danas se smatra odomaćenom.

S druge strane, da bi se ovakve i slične nemarnosti javile, nije nužno da u pitanju bude prevod već postojećeg članka: ako novinar smatra da, na primer, *offshore kompanija* ima neke veze sa pranjem novca (što može, ali i ne mora da bude slučaj), onda mu je brže i jednostavnije da napiše *offshore kompanija* (čak i ako se na radi o prevodu), nego da se potruđi da ponudi objašnjenje na srpskom, pa makar i po cenu razumlјivosti i, što je još opasnije, tačnosti prenete informacije.

Opet, ima i novinara koji, iako su pravi znalci u oblasti o kojoj pišu, namerno ostavljaju nerazumlјive termine, a sasvim bi kompetentno mogli da nađu i ponude bolja i razumlјivija rešenja, zbog izuzetno dobrog poznavanja date oblasti, solidnog znanja engleskog jezika i natprosečne sposobnosti izražavanja na svom maternjem jeziku. Tako se veoma često u kvalitetnim prikazima najnovijih filmskih ostvarenja u dnevnim i nedeljnim no-

vinama može naići na rečenice kao što su „U pitanju je tipičan *suspens* žanr” ili „Ovo je pravi američki *indi-film*”. Kako i koliko čitaoci to razumeju može se videti u Dodatku 2. Ovde, naravno, nije reč o tekstovima u stručnim ili specijalizovanim časopisima (kao što su, na primer, *Svet kompjutera*, *Total film* ili *FIBA basket*) – oni i nisu predmet interesovanja u ovom istraživanju, jer su takvi časopisi namenjeni čitalačkoj publici koja u datoj oblasti poseduje znanje veće od prosečnog. Naime, kada je tekst namenjen određenoj čitalačkoj publici, tj. ograničenoj grupi čitalaca za koje se pretpostavlja da poseduju izvesno predznanje iz oblasti o kojoj je reč, moguće je reći da tekst ima društveno **uključnu** ili **isključnu funkciju** (eng. *including function*, *excluding function*) (prema Chrystal, navedeno u Graedler 1995: 224). Drugim rečima, tekst je pisan bez namere i nastojanja da ga razumeju oni čitaoci koji nisu upućeni u užu oblast, kao što je, na primer, računarska tehnika. U ovakvim člancima, objavljenim u, recimo, *Svetu kompjutera*, čak je i poželjno upotrebljavati pozajmljene termine, koji tekstu mogu dati ton objektivnosti, stručnosti i autoritativnosti, pa doprinose i integrativnoj funkciji koju ovakvi tekstovi imaju za čitaoce koji dele ista interesovanja. U istraživanju čiji će rezultati ovde biti predstavljene nisu, međutim, odabrani tekstovi iz takvih novina i časopisa, bez obzira na činjenicu što i u odabranim novinama postoje različite rubrike, pa samim tim i potreba za izvesnim stepenom specijalizacije jezika koji se u njima koristi. Zato bi društveno uključna funkcija u, na primer, *Somborskim novinama*, trebalo da bude pre i iznad isključne, što, kako će se iz primera u ovom istraživanju videti, nije uvek slučaj.

Uočljiva je i tendencija da dvojezični ili višejezični govornik, u ovom slučaju novinar, jednostavno iz svog mentalnog leksikona izabere jezička sredstva koja pokrivaju ono što u datom trenutku želi da izrazi, makar odabrani izraz i ne bio iz jezika na kom se komunikacija odvija i to zato što je, recimo, reč na engleskom ona koja je govorniku u datom kontekstu prva pala na pamet. Ova česta pojava nije ništa drugo do **promena koda** (eng. *code switching*) – termin i pojam iz teorije višejezičnosti – i veoma je uobičajena kod višejezičnih govornika u svakodnevnoj komunikaciji. Prime-re daje A. Hellevik (navedeno u Graedler 1995: 190), koji primećuje da govornici savremenog norveškog jezika u svakodnevnoj komunikaciji ve-oma često mešaju elemente bukmoła, ninoška (dva standardna varijeteta savremenog norveškog jezika), danskog, švedskog i engleskog jezika. Reč je, međutim, o svakodnevnoj, neformalnoj i usmenoj komunikaciji, i to u društvu osoba kojima takva promena koda nije iznenađujuća i strana pojava, a ne o jeziku štampanih medija. Promena koda kod novinara usred re-

čenice i iznenadno prebacivanje na engleski, te ponovno vraćanje na srpski, i tako više puta, kao da se radi o ćaskanju između dve dvojezične osobe, odraz je nemara novinara, koji, čini se, zaboravlja u kom bi predmetnom, interpersonalnom i medijumskom registru trebalo da se obraća nepoznatom čitaocu (registrima koji se tiču tematike komunikacije, međusobnog odnosa učesnika u komunikaciji i medijuma u kome se obavlja komunikacija; Prčić 1997: 66). Zato je ovakvo menjanje koda svrsishodnije podvesti pod **zamenu koda**, koju Radovanović (2003: 168) definiše kao „pogrešnu, neprikladnu, neadekvatnu, nepodesnu upotrebu jednog govornog varijeteta umesto drugog (kao rezultat isto tako pogrešnog, neprikladnog, neadekvatnog odnosno nepodesnog izbora među alternativnim mogućnostima)”.

Na osnovu svega navedenog, narušavanje principa kooperativnosti na relaciji novinar–čitalac mogli bismo nazvati **nemarnim narušavanjem maksime načina**. (Na engleskom bi odgovarajući termin mogao da bude *neglecting a maxim*). Pretpostavka je da novinar, u većini slučajeva, nema nameru da se izrazi na nerazumljiv način, niti svesno želi da čitaocu oteža čitanje, a, istovremeno, najčešće i poseduje sposobnost da poruku prenese na jasniji način. Isto tako, ne postoje ni profesionalne prepreke da dovoljnu količinu tačnih informacija prenese na jasan, sažet i razumljiv način. (Štaviše, upravo je zadatak novinarske profesije da to učini na navedeni način.) Zato bi ovde predloženu kategoriju nemarnog narušavanja maksime, koja ima obeležja nove kategorije, bilo teško uklopiti u Griceovu klasifikaciju načina na koje je moguće narušiti maksime.

Posledice pretpostavljenog narušavanja pragmatičkih principa biće prikazane u sledećem poglavlju, kroz opis i analizu rezultata empirijskog istraživanja.

3. ISTRAŽIVANJE

Ovo, centralno i najduže, poglavlje bavi se prikazom empirijskog istraživanja sprovedenog na uzorku od 80 izvornih govornika srpskog jezika, te opisom i semantičko-pragmatičkom analizom dobijenih rezultata. Prvi odeljak nudi kratak osvrt na ranije sprovedeno pilot-istraživanje i njegove rezultate, a drugi detaljan opis opsežnog pismenog upitnika koji je poslužio kao instrument glavnog istraživanja. Prvo je opisana struktura upitnika, zatim korpus ekscerpiran iz domaće nespecijalizovane dnevne i nedeljne štampe i, konačno, uzorak ispitanika i kriterijumi za njihov odabir. Treći odeljak ovog poglavlja posvećen je opisu i semantičko-pragmatičkoj analizi dobijenih odgovora. Po jedan deo ovog odeljka bavi se svakim zadatkom ponaosob, dok je u uvodnim i zaključnim delovima reč o onom što je zajedničko za sve zadatke ili nekoliko njih: u uvodnom delu razmatra se problem pojma i termina ‘značenje’, a u završnom opšte tendencije uočene na osnovu odgovorâ ispitanikâ.

3.1. Pilot-istraživanje i dobijeni rezultati

Godinu dana pre sprovođenja glavnog istraživanja na reprezentativnom uzorku populacije od 80 ispitanika, u junu 2004. godine sprovedeno je pilot-istraživanje na uzorku od 29 studenata prve godine Engleskog jezika i književnosti, na Odseku za anglistiku, na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Cilj pilot-istraživanja bio je da se, pre sprovođenja sveobuhvatnijeg istraživanja, „ispita teren” i utvrdi stepen u kom hibridizovani anglo-srpski novinarski jezik razumeju pripadnici malog segmenta populacije u Srbiji koji formalno poseduju solidno teorijsko i praktično znanje engleskog jezika. Naime, istraživanjem su bili obuhvaćeni mladi ljudi, uglavnom predstavnici urbane populacije, koji su engleski jezik izabrali za svoje buduće zanimanje i koji se na fakultetu pripremaju za poziv nastavnika,

prevodioca ili naučnika-istraživača iz oblasti engleskog jezika, lingvistike i anglofonih književnosti. Rezultati pilot-istraživanja, prikazani i analizirani u Panić (2006), pokazali su da situacija nimalo ne ohrabruje, naročito kada se sagledaju odgovori koje su studenti ponudili u 2. zadatku (od tri postavljena), u upitniku koji se sastojao od 19 rečenica sa, ukupno, 20 anglicizama. Sledi primer jedne od rečenica u upitniku, sa tri postavljena zadatka:

1. I Vaši radovi mogu izgledati jedinstveno i *fensi*.

— Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA NE DELIMIČNO

— Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

— U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1* 2* 3*

*1 — Reč mi izgleda i zvuči kao potpuno strana; čuo/la sam je jednom ili nijednom i nikad je nisam upotrebio/la.

*2 — Reč mi izgleda i zvuči kao strana, ali bih je možda i ja upotrebio/la u ovoj rečenici ili drugde.

*3 — Reč se odomaćila i ne vidim razlog zašto je ne bismo upotrebljavali u ovoj rečenici ili drugde.

U 2. zadatku se očekivalo da studenti rečenicu koja sadrži anglicizam napišu ponovo, ali tako da podvučeni anglicizam zamene domaćom rečju ili sintagmom, uz pretpostavku da takvu zamenu smatraju mogućom i potrebnom. Odgovori ispitanika kreću se od onih koji odražavaju potpuno nerazumevanje značenja anglicizma u datom kontekstu, do onih koji ukazuju na to da je student na pravi način razumeo nameravano značenje, odnosno, da je ponudio odgovarajući prevodni ekvivalent. Između ove dve krajnosti postoji čitava lepeza odgovora koji odražavaju više ili manje nejasne predstave ispitanika o tome šta bi određeni anglicizam u datom kontekstu značio i kako bi ga trebalo zameniti domaćom leksemom ili sintagmom. Tako je utvrđena sledeća klasifikacija odgovora ponuđenih na drugo pitanje u upitniku:

1. Rešenja koja ukazuju na potpuno nerazumevanje nameravanog značenja anglicizma na deskriptivnom nivou, što se odražava kroz ponuđenu zamenu koju karakteriše skup distinktivnih obeležja potpu-

no različit od onih kojima se odlikuje dati anglicizam. Ovakva rešenja ponuđena su, najverovatnije, kao rezultat pukog nerazumevanja reči i njenog značenja, kao posledica potpuno ili delimično neodgovarajućeg metaforičkog i/ili metonimijskog prenosa značenja (*bejzik* = *klasika*), lažne analogije utemeljene na fonološki i/ili grafološki uslovljenim asocijativnim vezama (*ruki* = *kladioničar*), ili kao rezultat puke improvizacije ispitanika, usled nedostatka boljeg rešenja (*transparentni materijali* = *šareni materijali*).

2. Odgovori koji ukazuju na činjenicu da je ispitanik uspešno protumačio izvesna obeležja deskriptivnog značenja anglicizma, što se ogleda u ponuđenoj zameni i polaznom anglicizmu u kojima je uočeno delimično poklapanje dva skupa distinktivnih obeležja. Pojavu obeležja koja se ne poklapaju kod nameravanog i protumačenog značenja moguće je pripisati ili generalizaciji nameravanog značenja („osiromašenom” prevodu ili hiposemantizaciji), kada se prevodom prenosi manje informacija nego što ih ima u originalu, te je prenet samo jedan njihov deo – *fajnal siks* = *završni turnir*, ili specijalizaciji značenja („obogaćenom” prevodu ili hipersemantizaciji), kada se prevodom prenosi više informacija nego što ih ima u originalu, te je prenet nepotreban višak informacija – *network* = *elektronska mreža*.
3. Rešenja koja odražavaju delimično poklapanje dva skupa distinktivnih obeležja i neuspešno protumačeno asocijativno značenje, naročito na nivou registarskih varijacija koje se tiču govornika (pogrešno protumačen interpersonalni registar, određen odnosom između učesnika u komunikaciji – *mejdžorsi* = *glavonje*, i predmetni registar, određen tematikom komunikacije – *tajming* = *prolazno vreme*), kao i aspekata ekspresivnog i/ili konotativnog asocijativnog značenja (*mejdžorsi* = *glavonje*).
4. Odgovori ispitanika koji ukazuju na činjenicu da nisu sigurni da li su značenje anglicizma protumačili na očekivani način, što se ogleda u kolebanju u pogledu date zamene – često je ponuđeno dva ili više rešenja, ili je na kraju ostavljen znak pitanja kao potvrda nesigurnosti u načinjen izbor (*buklit* = *knjižica* (?*prospekt*)).
5. Rešenja koja ukazuju na činjenicu da je student uspešno protumačio značenje anglicizma u datom kontekstu, upotreбивši prihvatljiv funkcijski ekvivalent, primenjujući jedan od mogućih prevodnih postupaka, od direktnog do opisnog prevođenja (*bord* = *odbor*; *vajb* = *energija koja stimuliše i prenosi skrivenu poruku*).

Podrobnom analizom dobijenih rezultata ustanovljeno je da ni studenti Engleskog jezika i književnosti u velikoj meri ne razumeju ono što im se preko novina „servira” kao nova jezička praksa. Indikativan je podatak da je velik broj ispitanika koji u upitniku tvrdi da u potpunosti razume značenje određenog anglicizma u datom kontekstu kao rešenje ponudio neadekvatan funkcijski ekvivalent, koji bi po svojim karakteristikama bio svrstan u jednu od prve četiri navedene grupe studentskih odgovora.

Vredno pažnje je i to da mnogi studenti koji tvrde da u datom kontekstu razumeju značenje ponuđenog anglicizma kasnije uopšte nisu dali prevodni ekvivalent. Razlozi za to mogu biti dvojaki. Naime, ispitanici nisu mogli da se sete ekvivalenta ili zato što je upotreba anglicizma toliko raširena da je u potpunosti potisnula postojeću domaću reč, ili anglicizam jednostavno smatraju prihvatljivom i odgovarajućom rečju u datom kontekstu, pa se zbog toga nisu ni potrudili da ponude svoje rešenje. Konačno, veoma je zanimljivo da je petoro studenata kao „domaću” zamenu za anglicizam *stajling* ponudilo „srpsku” reč *imidž*. Ovo je samo dokaz da, ako reč *stajling* mnogi još i smatraju stranom, *imidž* je posve sigurno stekao „privilegovan” status odomaćene reči.

Ustanovljeno je, dakle, da je značenje anglicizama mladim i obrazovanim čitaocima u velikoj meri mutno, nejasno i suviše složeno za odgonetanje, te da novinari sistematski narušavaju Griceovu maksimu načina. Ovakvi rezultati predstavljaju dobru polaznu osnovu za dalja razmatranja, koja će proisteći iz rezultata sveobuhvatnijeg istraživanja putem upitnika primenjenog na širem i raznovrsnijem uzorku ispitanika. Unapred se nameće pitanje koliko je anglosrpski jezik jasan manje (jezički) obrazovanom čitaocu ili nekom ko nikada nije učio engleski jezik, ako studenti anglistike ne uspevaju uvek da protumače značenje reči koje i sami često koriste u međusobnoj komunikaciji na svom maternjem jeziku.

3.2. Tri komponente istraživanja

U ovom odeljku detaljno će biti opisani: struktura upitnika, čiji rezultati predstavljaju okosnicu ovog istraživanja, zatim struktura korpusa na osnovu kojeg je upitnik izrađen, te struktura ispitanika koji čine odabrani uzorak, zajedno sa kriterijumima za odabir uzorka populacije koji je učestvovao u istraživanju.

3.2.1. Struktura upitnika

Prilikom osmišljavanja i izrade upitnika od pomoći su bile knjige A. D. Cohena (1980) i A. Oppenheima (1966), koje se, između ostalog, bave i mernim instrumentima u istraživanjima ovakvog tipa. Struktura i sadržina upitnika prilagođene su ciljevima istraživanja. Upitnik, koji je u celosti dat u Dodatku 1, obuhvata sledeće celine:

1. pitanja kojima se dobijaju sledeći podaci o ispitaniku: (a) starost, (b) pol, (c) stepen stručne spreme, (d) zanimanje, (e) znanje engleskog jezika, i to: da li je ikada učio engleski jezik, koliko ga je dugo učio i gde, i (f) subjektivan stav u pogledu sopstvenog znanja engleskog jezika, na koje odgovara samo ako je u prethodnom pitanju naznačio da je učio engleski;
2. **zadaci** koji sadrže primere upotrebe anglicizama u domaćim medijima, i to van konteksta, u minimalnom, i u optimalnom kontekstu, grupisani u celine, zadate sledećim redosledom:
 - a) 1. zadatak: ispitanik treba da odgovori na pitanje da li je razumeo značenje anglicizma kao samostalne lekseme, van bilo kakvog konteksta i, ukoliko jeste, da pokuša da ponudi zamenu u vidu lekseme ili definicije na srpskom jeziku. Zadatak sadrži sledećih deset anglicizama: *hepening, grejs period, VJ, fajnal-for, no name CD-ROM, downloadovati, sekstrafiking, workshop, roud muvi i flajer*.
 - b) 2. zadatak: od ispitanika se očekuje da poveže leksemu iz kolone A (leve kolone), koja sadrži deset anglicizama – *provajding, fizibilitet, kurikulum, all-inclusive, impičment, evaluacija, butabilan, monitoring, implementacija i trafikovan*, datih van konteksta, sa odgovarajućim prevodnim ekvivalentom iz kolone B (desne kolone), koja sadrži sledećih deset izraza: *sprovođenje, izvodljivost, prokrijumčaren, posmatranje, nastavni plan, obezbeđivanje usluga, sveuključiv, opoziv, koji se može pripremiti za rad i ocenjivanje*.
 - c) 3. zadatak: ispitaniku se nudi izbor između dve ponuđene lekseme u svakom od deset parova sličnih izraza, u kojima jedan član svakog para predstavlja akronim ili fraznu leksemu preuzetu iz engleskog jezika, a drugi hibridnu englesko-srpsku leksemu pleonastičkog sadržaja i udvojene forme. U ovakvoj hibridnoj leksemi, dodavanjem elementa iz srpskog jezika, dolazi do delimičnog ili potpunog ponavljanja, kako forme tako i značenja, u celosti zadržanog anglicizma, koji je akronim ili frazna leksema. Zadatak sadrži sledećih deset pa-

rova: *VIP* [very important person] ili *VIP osoba*, *DVD* [digital videodisc ili digital versatile disc] ili *DVD-disk*, *virus HIV-a* ili *HIV* [human immunodeficiency virus], *PR za odnose s javnošću* ili *PR* [public relations], *fast food hrana* ili *fast food*, *MMS poruka* ili *MMS* [multimedia message (service)], *wide screen ekran* ili *wide screen*, *CD-disk* ili *CD* [compact disc], *SMS* [short message (service)] ili *SMS poruka*, *sindrom SARS-a* ili *SARS* [severe acute respiratory syndrome]. Bitno je napomenuti da ispitanicima u upitniku nije bilo objašnjeno šta se krije iza anglicizama-akronima; oni su im bili ponuđeni u dvojnim oblicima, u kojima se u štampi, bez dodatnih objašnjenja i razjašnjenja, i javljaju.

- d) 4. zadatak: anglicizmi se prvi put javljaju u kontekstu, ovog puta minimalnom – kao deo sintagme, pri čemu se od ispitanika očekuje da zadatak reši na način sličan onom u 1. zadatku, tj. da odgovori na pitanje da li je razumeo značenje sintagme i, ukoliko jeste, da pokuša da ponudi zamenu u vidu sintagme ili definicije na srpskom jeziku. Zadatak sadrži sledećih deset sintagmi: *hakerske metode*, *u strejt fazonu*, *casual odela*, *po principu redi-mejda*, *stand-by advokat*, *training edukatora*, *master plan*, *frirajd snoubord vožnja*, *zamoran skedžul* i *offshore kompanija*.
- e) 5. zadatak: anglicizmi se prvi put javljaju u optimalnom kontekstu – kao deo rečenice, i to uporedo sa mogućom domaćom zamenom. Pred ispitanika se postavlja zadatak da, zaokruživanjem anglicizma ili paralelnog izraza na srpskom, u svakoj od petnaest rečenica odabere onaj izraz koji u datom kontekstu smatra prihvatljivijim, pri čemu je ostavljena mogućnost da se zaokruže i oba rešenja ukoliko ih ispitanik u datoj rečenici smatra jednako primenljivima. Neki od primera u ovom zadatku glase: [**Militari / Vojna**] *atmosfera sigurno da ne bi smetala gradonačelniku jer je ionako okružen brojnim obezbeđenjem, angažovanim iz preventivnih razloga; On je grupu REM i lično ugostio, kako dolikuje osvedočenom [**obožavaocu / fanu**]*; *U zavisnosti od naziva [**stagea / bine**] birali ste vrstu muzike*.
- f) 6. i poslednji zadatak: najobimniji je i najzahtevniji, jer u njemu ispitanik treba da reši po tri zadatka u vezi sa svakom od trideset ponuđenih rečenica koje sadrže anglicizme. U prvom od zadataka u svakoj rečenici od ispitanika se očekuje da odgovori na pitanje da li je razumeo značenje podvučenog anglicizma u datoj rečenici, a mogući odgovori na ovo pitanje jesu: DA, NE i DELIMIČNO; zatim,

ukoliko je na prethodno pitanje odgovorio sa DA ili DELIMIČNO, treba da, namesto pozajmljenice, ponudi prevodni ekvivalent, ali tako da celu rečenicu napiše ponovo, sa domaćom zamenom; na kraju, u trećem segmentu 6. zadatka ispitaniku je postavljeno pitanje o stepenu u kome podvučenu reč u datoj rečenici oseća kao stranu reč u srpskom jeziku. Jedan od primera glasi: *Honorar od pola miliona dolara za film „Dijamanti su večni” poklonio je škotskom međunarodnom obrazovnom trastu*, a u nekoliko slučajeva dat je još širi kontekst, kao u: *BK televizija je 21. oktobra počela prikazivanje kviza „Može biti samo jedan”. Međutim, uprkos pompeznim najavama „prvog srpskog riality šoua”, emitovanim uz deo intervjua sa devojkom obučenom u maskirnu uniformu koja se, s herojski-mučeničkim izrazom lica, kroz suze, poverava gledalištu da je bila prestrašena i da je mislila da nije dovoljno jaka, prva epizoda bila je sve osim obećane atrakcije.*

Važno je napomenuti da su zadaci u upitniku dati navedenim redosledom, jer je namera bila da se ispitanik na početku suoči sa problemom tumačenja značenja anglicizma van konteksta (u 1. i, delimično, 2. i 3. zadatku), da bi mu, zatim, pri rešavanju postavljenog problema u pomoć priteklo, prvo, neposredno okruženje reči (sintagma, tj. minimalni kontekst), a onda, šire okruženje (rečenica, tj. optimalni kontekst), u 4, 5. i 6. zadatku.

Kao što se iz ovoga vidi, upitnik sadrži 85 pojedinačnih zadataka (sa po jednim anglicizmom u svakom zadatku), grupisanih u šest navedenih celina. Što se tipova zadataka tiče, ponuđena su pitanja otvorenog tipa, u kojima ispitanik sam dopisuje svoje rešenje, bez ponuđene mogućnosti izbora (u 1, 4. i 6. zadatku), i zatvorenog tipa, u okviru kojih su zastupljena pitanja alternativnog i višestrukog izbora, u kojima se ispitanik opredeljuje za jedan od dva ili više ponuđenih odgovora (u 2, 3. i 5. zadatku).

Za popunjavanje upitnika svi ispitanici na raspolaganju su imali 60 minuta i zadatke su rešavali u približno jednakim – kontrolisanim – uslovima. Istraživanje je sprovedeno u maju i junu 2005. godine, u sledećim institucijama: na Fakultetu tehničkih nauka, Medicinskom i Filozofskom fakultetu u Novom Sadu i Ekonomskom fakultetu u Subotici, u Gimnaziji „Veljko Petrović” u Somboru, u Zdravstvenom centru „Dr Radivoj Simonić” u Somboru, te u Novosadskoj banci u Novom Sadu.

3.2.2. Struktura korpusa

Svi primeri koji su upotrebljeni u ovom upitniku, bilo da su u pitanju pojedinačne lekseme, sintagme ili cele rečenice, u celosti su preuzeti iz domaće nespecijalizovane dnevne i nedeljne štampe – iz pojedinačnih brojeva dnevnih novina *Politika*, *Dnevnik*, *Glas javnosti* i *Danas*, te nedeljnih *Vreme* i *Somborske novine*, kao i nekoliko emisija na domaćim televizijskim stanicama – hronike *Festa* na Prvom programu i Trećem kanalu RTS-a, emitovane od 2. 3. do 7. 3. 2004. godine. Da bi upitnik dao što realniju sliku oblika u kojem se anglicizmi pojavljuju u našim medijima, primeri iz novinskih tekstova preuzeti su u obliku u kojem su zabeleženi u datom tekstu, bez prilagođavanja pravilima transkripcije leksema iz engleskog jezika i bez ispravljanja pravopisnih, stamparskih i drugih grešaka. (O nesređenoj situaciji na polju transkripcije novijih anglicizama u srpskom jeziku detaljnije u Prčić 2005a i Filipović 2005.)

Korpus je formiran na osnovu članaka preuzetih iz navedenih izvora, i to tekstova i nekoliko televizijskih emisija iz oblasti politike, privrede, sporta, mode, računarstva, umetnosti i zabave. Kriterijum za odabir članaka sastojao se u tome da sadrže anglicizme, od kojih su mnogi navedeni kao odrednice u *Du you speak anglosrpski? Rečniku novijih anglicizama* (Vasić, Prčić, Nejgebauer 2001) ili anglicizme još novijeg datuma, koji su u međuvremenu ušli u srpski jezik, u najvećoj meri upravo putem sredstava javnog informisanja. Članci su sakupljeni u periodu od godinu i po dana, od jula 2003. do januara 2005. godine, a primeri odabrani za upitnik, zbog ograničenja koje nameće ovaj instrument istraživanja, predstavljaju samo reprezentativan uzorak upotrebe anglicizama u navedenim izvorima. Drugim rečima, odabrani su anglicizmi koji se u obrađenom korpusu javljaju više puta. Ovim su razdvojene, s jedne strane, **jednokratne pozajmljenice** (eng. *nonce borrowings*, Graedler 1995: 46), kao što je, recimo, izraz upotrebljen u jednoj od hronika *Festa* („Radi se o tipičnoj *twenty-something* devojci.”), gde je u pitanju puka zamena koda, i, s druge strane, pozajmljenica koje se javljaju više puta, te se već mogu smatrati ustaljenima ili su na dobrom putu da to postanu. Ipak, treba imati u vidu da izrazi kao što su *twenty-something* (devojka), samom činjenicom da su u srpskom jeziku upotrebljeni, poseduju potreban potencijal da vremenom postanu ustaljene pozajmljenice. (O stepenima integrisanosti pozajmljenica u jeziku primaocu više reči biće u Odeljku 3.3.7.)

Prilikom odabira samih članaka koji sadrže anglicizme, primenjen je metod selektivnog ekscerpiranja, po kome su primeri uočavani i beleženi

tokom čitanja navedenih dnevnih i nedeljnih novina (u periodu između jula 2003. i januara 2005. godine).

3.2.3. *Struktura ispitanika*

Uzorak u ovom istraživanju činilo je 80 ispitanika čiji je maternji jezik srpski, koji su starosti između 20 i 60 godina, i koji su nastanjeni, studiraju ili rade u Srbiji i Crnoj Gori. Ukupno 60 ispitanika su studenti različitih studijskih grupa Univerziteta u Novom Sadu, i to: 20 studenata Elektrotehnike (Fakultet tehničkih nauka), 20 studenata Medicine (Medicinski fakultet) i 20 studenata Srpskog jezika i književnosti (Filozofski fakultet). Ostalih 20 ispitanika činili su: 10 profesora različitih predmeta, zaposlenih u Gimnaziji „Veljko Petrović” u Somboru, 5 diplomiranih ekonomista zaposlenih u Novosadskoj banci u Novom Sadu i na Ekonomskom fakultetu u Subotici, i 5 lekara zaposlenih na Grudnom odeljenju Zdravstvenog centra „Dr Radivoj Simonović” u Somboru. Uzorak, je dakle, obuhvatio 20 lica sa visokom stručnom spremom i 60 sa srednjom (koja se pripremaju za sticanje visoke stručne spreme). Od 20 ispitanika sa visokom stručnom spremom, 10 je u trenutku sprovođenja istraživanja pohađalo, ili je već okončalo, magistarske ili specijalističke studije iz naučnih i stručnih oblasti kojima se bave.

Prilikom odabira uzorka, pored stepena stručne spreme, vodilo se računa i o sledećim kriterijumima:

- o polnoj strukturi koja bi, približno, trebalo da odgovara polnoj strukturi u odabranim profesijama, tj. na odabranim studijskim grupama;
- o odnosu broju ispitanika koji su učili, odnosno nisu učili engleski jezik, opet u skladu sa postojećim stanjem u ispitivanim grupama u pogledu znanja engleskog jezika;
- o približno ravnopravnoj zastupljenosti ispitanika iz društvenih, prirodnih i tehničkih oblasti;
- o zahtevu da se među ispitanicima ne nađu profesori engleskog jezika, kao ni oni govornici srpskog jezika koji su duže boravili u zemljama engleskog govornog područja.

Na kraju, treba naglasiti da je uzorak odabran iz populacije za koju se pretpostavlja da prati domaću štampu iz koje je ekscerpiran korpus članaka koji sadrže anglicizme (ili, u najmanju ruku, predstavlja potencijalnu čita-

lačku publiku odabranih novina). Uzorak obuhvata mlađu i, delom, sredovečnu, uglavnom urbanu, populaciju, kojoj nisu strani trenutni društveni tokovi u zemlji i inostranstvu, a sa kojima se upoznaje upravo preko sredstava masovne komunikacije. Zauzet je stav da ovakvo istraživanje ne bi bilo svrsishodno sprovoditi na populaciji sa stručnom spremom nižom od one koju poseduju odabrani ispitanici, pošto ciljna grupa navedenih štampanih medija i televizijskih emisija upravo i jesu govornici srpskog jezika sa najmanje srednjom stručnom spremom.

3.3. Opis i analiza dobijenih odgovora

Celovit prikaz svih odgovora koje je 80 ispitanika dalo na svaki od postavljenih zadataka u upitniku nalazi se u Dodatku 2. Pregled rezultata zamišljen je tako da omogući lakše snalaženje i precizan uvid u sve dobijene odgovore. U cilju bolje preglednosti, odgovori svake grupe ispitanika predstavljeni su različitom bojom: zamene koje su ponudili studenti medicine obeležene su svetloplavom bojom, studenti elektrotehnike – crvenom, studenti srpskog jezika i književnosti – smeđom, profesori u gimnaziji – tamnoplavom, lekari – narandžastom, a ekonomisti – ružičastom bojom. Isti princip primenjen je i prilikom obeležavanja brojeva koji označavaju broj odgovorâ u zadacima u kojima su ispitanici zaokruživali već ponuđena rešenja, dok je zbir svaki put predstavljen ciframa crne boje. Bitno je napomenuti i da su odgovori ispitanikâ, u zadacima u kojima su davali svoje zamene za ponuđene anglicizme, navedeni u obliku u kojem su zabeleženi u datom rešenju, bez ispravljavanja pravopisnih, gramatičkih i leksičkih grešaka. Ovakvih grešaka je u odgovorima bilo iznenađujuće mnogo, na šta će posebno biti ukazano u Poglavlju 4.

Sledi primer iz 1. zadatka, sa rešenjima koja su ispitanici ponudili:

1. Šta za Vas znače sledeće reči kada ih čujete ili pročitate same, van rečenice u kojoj se nalaze? Ako razumete njihovo značenje, pokušajte da ponudite objašnjenje ili reč na srpskom koja ima isto ili približno isto značenje. Ako njihovo značenje ne razumete, ostavite praznu liniju.

Da li razumete značenje?

Ako je odgovor DA, pokušajte da ponudite objašnjenje ili odgovarajuću zamenu na srpskom:

2. **grejs period** **DA** (8+6+2+5+3+5) **29** **NE** (12+14+18+5+2+0) **51**
 period, na primer za kredite u banci, kada se ne vraća kredit;⁵ najbolji pe-
 riod; ekonomski izraz (finansije); period mirovanja; zlatan period; sjajni
 period; period trudnoće; dodatni period
 limit period (određen); plodni period; period sreće; praznici; poklon peri-
 od, nakon koga se (plaća); odloženo, pomeren
 period zahvalnosti; super-period
 prelazni period; slobodno vreme, bez opterećenja; besplatan period; pre-
 lazni period; vreme poštede
 vremenski rok kad dužnik ne mora plaćati dugove; sivi period?: period
 odlaganja
 period počeka, koristi se kod odobravanja kredita; u kreditiranju period u
 kom se ne plaća kamata na kredit; period u kome se odlaže isplata; period
 počeka (neplaćanja); odložen početak otplate kredita

U poslednjem, najobimnijem i najzahtevnijem, zadatku rešenja su pred-
 stavljena i tabelarno, da bi se stekao bolji uvid kako u konačan rezultat u sva-
 kom od trideset primera, tako i u pojedinačne rezultate svake od navedenih
 grupa ispitanika. Sledi primer jedne od rečenica u poslednjem zadatku u upit-
 niku, sa tri postavljena podzadatka i rešenjima koja su ispitanici ponudili:

5. **A sada ćemo videti trejlere za najnovija holivudska ostvarenja.**

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	6	12	2	3	0	2	25
NE	10	8	17	5	3	2	45
DELIMIČNO	4	0	1	2	2	1	10

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom reč-
 ju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena
 moguća.

Ponuđene zamene:

**inserte iz filmova; inserte; prezentacija; uvodne filmove; naslove,
 najave; najuzbudljivije scene; najave; inserte
 isečke iz filmova; inserti; isečke iz filma za; kratke isečke; reklamni
 isečak iz filma; reklame za filmove; kratki review; kratke filmove;
 isečke iz filmova; odlomke iz; isečke – reklame
 kratke snimke sa snimanja, intro; izdanja „B” koprodukcije**

⁵ Pojedinačni odgovori ispitanikâ razdvojeni su tačkom i zarezom. Ako je isti ispitanik
 ponudio više rešenja, ona su razdvojena zarezom.

skraćene prikaze; reklame; reklame; najave

najave (kratki prikaz)

isečci iz filmova koji služe za promociju istog; promotivne kratke filmove; isečke

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	13	10	18	7	5	2	55
2	3	6	1	3	0	2	15
3	4	4	1	0	0	1	10

1 – Reč mi izgleda i zvuči kao potpuno strana; čuo/la sam je jednom ili nijednom i nikad je nisam upotrebio/la.

2 – Reč mi izgleda i zvuči kao strana, ali bih je možda i ja upotrebio/la u ovoj rečenici ili drugde.

3 – Reč se odomaćila i ne vidim razlog zašto je ne bismo upotrebljavali – u ovoj rečenici ili drugde.

Na kraju, negde, kao što je to slučaj u 2. zadatku, odgovori ispitanika navedeni su ne samo po grupama kojima ispitanici po svom zanimanju pripadaju, već i kao rešenja koja je ponudio svaki ispitanik ponaosob. Kao primer, sledi prikaz odgovora koje su dali studenti medicine:

2. Molim Vas da spojite reč ili izraz iz kolone A sa odgovarajućom rečju ili izrazom iz kolone B, tako da su značenja spojenih reči približno jednaka.

A	B
1. provajding	1. sprovođenje
2. fizibilitet	2. izvodljivost
3. kurikulum	3. prokrijumčaren
4. all-inclusive	4. posmatranje
5. impičment	5. nastavni plan
6. evaluacija	6. obezbeđivanje usluga
7. butabilan	7. sveuključiv
8. monitoring	8. opoziv
9. implementacija	9. koji se može pripremiti za rad
10. trafikovan	10. ocenjivanje

Tačna kombinacija: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3

Rezultati: osoba 1: 1-6, 2-9, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-2, 8-4, 9-1, 10-3

studenti mediciner	osoba 2: 1-6, 8-4 i ništa više
	osoba 3: 1-6, 2-2, 3-10, 4-7, 5-8, 6-ništa, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
	osoba 4: 1-1, 8-4, 10-6 i ništa više
	osoba 5: 1-6, 2-2, 3-1, 4-5, 5-3, 6-8, 7-4, 8-10, 9-9, 10-7
	osoba 6: 1-1, 2-9, 3-6, 4-7, 5-5, 6-10, 7-2, 8-4, 9-8, 10-3
	osoba 7: 1-10, 2-8, 3-5, 4-7, 5-1, 6-2, 7-8, 8-4, 9-6, 10-3
	osoba 8: 1-1, 4-7, 5-8, 7-9, 8-4, 10-3 i ništa više
	osoba 9: 1-1, 4-7, 8-1, 10-3 i ništa više
	osoba 10: 4-7, 8-4, 10-3 i ništa više
	osoba 11: 1-1, 4-7, 8-4, 9-6, 10-3 i ništa više
	osoba 12: 1-6, 4-7, 8-4, 10-3 i ništa više
	osoba 13: 6-10, 8-4, 10-3 i ništa više
	osoba 14: 1-1, 2-2, 3-6, 4-7, 5-ništa, 6-10, 7-8, 8-4, 9-9, 10-3
	osoba 15: 1-6, 2-2, 3-10, 4-7, 5-ništa, 6-1, 7-9, 8-4, 9-8, 10-3
	osoba 16: 4-7, 8-4, 10-3 i ništa više
	osoba 17: 1-1, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-6, 10-3
	osoba 18: 1-1, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-ništa, 10-3
	osoba 19: 1-1, 4-7, 10-3 i ništa više
	osoba 20: 1-1, 2-2, 3-3, 4-7, 5-8, 6-10, 7-6, 8-4, 9-5, 10-ništa

Ovako detaljan pregled svih rezultata dat je, pored želje za većom preglednošću, iz još jednog važnog razloga: bilo bi gotovo nemoguće, s obzirom na prostorna i tematska ograničenja koja nameće predviđeni obim ovog razmatranja, u samom tekstu predstaviti i analizirati sve odgovore svakog od ispitanika, pa čak ni sve (zajedničke) karakteristike rešenja koja su ponudile različite grupe ispitanika, koliko god to izgledalo primamljivo i vredno daljeg istraživanja. Stoga je čitaocu omogućeno da ima uvid u sva rešenja, kako ukupno posmatrano, tako i po grupama, a negde i pojedinačno, od ispitanika do ispitanika. Naravno, idealno bi bilo da su odgovori svih 80 ispitanika sagledani i pojedinačno, i kao celina, a zatim uzevši u obzir i sve dostupne grupne parametre, kao što su, pored profesionalnog opredeljenja, i starost, pol i znanje engleskog jezika. Međutim, takvu bi analizu, ukrštanjem svih navedenih faktora, na sva tri nivoa (pojedinačnom, grupnom i ukupnom), kao što je već rečeno, bilo praktično nemoguće sprovesti i predstaviti.

Ono što je ovde predmet opisa i semantičko-pragmatičke analize i na osnovu čega će na kraju biti doneti zaključci, jesu najvažnije, opšte, tendencije koje se mogu uočiti na osnovu ponuđenih odgovora. Kad god je to moguće i relevantno za kasnije donesene zaključke, biće istaknute i karakteristike rešenja pojedinačnih grupa ispitanika (a negde čak i pojedinačnih

ispitanika), na osnovu parametara bitnih za ponuđene odgovore – zanimanja, starosti, pola i znanja engleskog jezika. Valja, međutim, još jednom naglasiti da je ovde u prvom planu opšta slika, te da će ovom prilikom veća pažnja biti posvećena opisu odgovorâ ispitanikâ, te uzrocima koji su ih podstakli da izvesne odgovore ponude, negoli preciznoj statističkoj slici koja u obzir uzima sve navedene faktore i njihovu korelaciju. Cilj analize je da ponudi presek aktuelnog stanja kada je reč o stepenu razumevanja anglicizama kod govornika srpskog jezika koji pripadaju (potencijalnoj) čitalačkoj publici novina iz kojih je ekscerpiran korpus za ovo istraživanje.

3.3.1. Značenje anglicizma

Pre opisa i analize dobijenih odgovora, potrebno je ukazati na potencijalni problem koji se krije iza jedne od ključnih reči u ovom istraživanju, a naročito u ovom delu izlaganja, a to je pojam i termin ‘značenje’ (značenje reči, izraza, pozajmljenice, anglicizma, i slično). Na prvi pogled, ovo je lako rešiv problem – trebalo bi samo razmotriti i u obzir uzeti različite vrste leksičkog značenja kako ih definišu autori koji se bave semantikom reči, između ostalih Lyons (1977), Leech (1981) i Prčić (1997). Tako, na primer, Prčić (1997: 22–24) govori o osnovnoj podeli na **deskriptivno značenje** (objektivno, određivo binarnim kontrastom tipa da/ne, stilistički neobeleženo i relativno postojano, neuslovljeno komunikacijskom situacijom i pojedinačnim osobinama komunikatora, te je, kao takvo, obavezna komponenta leksičkog i rečeničkog značenja) i **asocijativno značenje** (subjektivno, određivo skalarnim kontrastom tipa više/manje, stilistički obeleženo i relativno manje postojano, uslovljeno komunikacijskom situacijom i pojedinačnim osobinama komunikatora, te kao takvo predstavlja fakultativnu i, istovremeno, perifernu komponentu leksičkog i rečeničkog značenja). Isti autor asocijativno značenje deli na **stilsko**, **ekspresivno** i **konotativno** (Prčić 1997: 23–24), što je klasifikacija leksičkog značenja na koju se oslanja i ovo istraživanje, kada je potrebno dotaći se raslojavanja asocijativnog značenja. Prčić (1997: 25–33) dalje definiše i **doslovno** i **preneseno** značenje, te, u okviru potonjeg, prenošenje značenja mehanizmima **metafore** i **metonimije**, pa zatim **sistemske** i **tekstualne**, i, konačno, **nameravano** i **protumačeno** značenje u jezičkom i vanjezičkom kontekstu.

Postoji, međutim, problem na koji treba skrenuti pažnju, nezavisno od svih navedenih podela i definicija pojma značenja, na koje će se ova studija oslanjati u analizi dobijenih odgovora. Poteškoće u određivanju pojma zna-

čenja pozajmljenice nastaju na samom početku procesa pozajmljivanja svake pojedinačne reči iz jednog jezika u drugi. Leksema se, naime, iz jezika davaoca u jezik primalac pozajmljuje samo sa delom svog značenjskog potencijala (Graedler 1995: 191). Ovo, u stvari, znači da se ne pozajmljuje cela rečnička odrednica sa svim svojim značenjima (deskriptivnim i asocijativnim), već reč u jednom od svojih značenja, ili nekoliko njih, u zavisnosti od konteksta u kojem je došlo do pozajmljivanja, „da se zadovolji potreba imenovanja preuzetog predmeta ili pojma iz kulture i civilizacije zemlje jezika davaoca, a to je obično samo jedno značenje” (Filipović 1986: 65). Značenje u kojem se reč, u ovom slučaju iz engleskog jezika, preuzima u jeziku primaocu uopšte ne mora da bude, pa tako često i nije, ono značenje koje čini osnovno, centralno, značenje lekseme u jeziku davaocu. U jeziku primaocu, međutim, osnovno značenje, oko kojeg se kasnije mogu razviti nova značenja, jeste upravo je ono u kojem je reč preuzeta iz engleskog jezika. Prilikom pozajmljivanja, u okviru primarne adaptacije na semantičkom nivou, dolazi do **selekcije** (Graedler 1995: 191) i **suženja (restrikcije)** značenja (Filipović 1986: 65), kao u primeru reči *bungalow*. Ono što se zatim često dešava u jeziku primaocu, međutim, jeste da anglicizam, nakon što (i ako) postane ustaljena pozajmljenica, oko sebe dalje razvija mrežu različitih značenja, koja se na razne, već spomenute, načine granaju polazeći od osnovnog značenja, te tako dalje dolazi do **proširenja (ekspanzije)** značenja, koje pripada sekundarnoj adaptaciji (Filipović 1986: 65). Takav je, recimo, slučaj sa pozajmljenicom *najlon*, čiju adaptaciju na semantičkom nivou objašnjava Filipović (1986: 66). U trenutku pozajmljivanja, reč ‘najlon’ je u engleskom jeziku označavala ‘sintetičko vlakno i stvari napravljene od te materije’. Suženjem značenja u okviru primarne adaptacije, *najlon* je u srpskom označavao ‘sintetičko vlakno’ (kao u sintagmi *najlon čarape*), da bi, nakon toga, sekundarnom promenom značenja, reč počela da se odnosi i na plastiku (materijal), kao u primerima *najlon plaža* ili *najlon pijaca*. Suženje i proširenje značenja Filipović (1986: 65) naziva **promenama u semantičkoj ekstenziji**.

Valja, međutim, ukazati i na drugačije slučajeve. Ponekad je moguće da se pozajmi i cela rečnička odrednica, odnosno reč sa celom lepezom značenja koja ima i u engleskom jeziku. U takvom slučaju reč je o **nultoj semantičkoj ekstenziji**, koja pripada primarnoj adaptaciji na semantičkom nivou i koja se javlja u momentu transfera reči iz jezika davaoca u jezik primalac (Filipović 1986: 65), za razliku od već pomenute sekundarne adaptacije. Ovo se, pre svega, događa kada leksema ni u engleskom nema razgranatu mrežu značenja, a to je, kada su u pitanju pozajmljenice, najče-

šće slučaj sa neologizmima u jeziku davaocu (bez obzira na njihovu strukturu, kao *grandž*), mnogim složenicama (koje često jesu neologizmi, kao *skejtboard*) i akronimima (koji su poreklom sintagme, odnosno, frazne lekseme, i koji najčešće jesu neologizmi, kao *DVD [digital video disc]*). Nulta semantička ekstenzija je, inače, tipična za semantička polja: piće i hranu, sportski i računarski registar, a Filipović (1986: 163), pored ovih, navodi i izraze vezane za muziku, plesove, kartaške igre, zanimanja, pse, odeću, itd.

Problem značenja anglicizama bitno je osvetliti pre svega zbog pitanja koje je ispitanicima postavljeno u 1. zadatku: „šta za Vas znače sledeće reči kada ih čujete ili pročitate same, van rečenice u kojoj se nalaze?” U ovom zadatku ispitanicima u pomoć ne priskače kontekst – anglicizmi su im ponuđeni bez sintagme kao minimalnog okruženja ili cele rečenice kao optimalnog okruženja. Tako ispitanik s pravom može da pretpostavi da reč *flajer* znači *letač*, na šta se ova leksema zaista i odnosi u svom osnovnom, agentivnom, značenju u engleskom jeziku. Međutim, u ekscerpiranom korpusu nijednom nije zabeležena upotreba lekseme *flajer* u značenju *letač*, već isključivo, i to više puta, u značenju *reklamni letak*. Ispitanikov izbor, *letač* umesto *letka*, zbog toga se ovde ne može smatrati omaškom ili rezultatom nerazumevanja značenja. Slično tome, u istom zadatku od ispitanika se traži da ponudi zamenu za leksemu *workshop*, koja je u ekscerpiranom korpusu više puta upotrebljavana da označi kreativnu radionicu, odnosno, sastanak vaspitno-obrazovne prirode sa više aktivnih učesnika i voditeljem. Ispitanik je, međutim, u nedostatku konteksta, s pravom mogao da pomisli i na zanatsku radionicu, što reč *workshop* takođe može da označava. Isti je slučaj sa sintagmom *u strejt fazonu* u 4. zadatku – s jedne strane, ona može da označava ponašanje osobe heteroseksualnih sklonosti, a s druge, uredan način života lišen društveno devijantnih oblika ponašanja, kao što su upotreba droge ili prekomerno konzumiranje alkohola. Značenje, naravno, opet zavisi od šireg konteksta koji u ovom slučaju nedostaje, a koji se u odabranom korpusu odnosio na seksualno ponašanje, ali ispitanik to nije mogao da zna.

Ovakvi prevodni ekvivalenti prilikom analize neće biti smatrani primerima pogrešno protumačenog nameravanog značenja. Upravo u navedenim slučajevima do izražaja dolazi značaj konteksta, ali se istovremeno može postaviti i novo pitanje na koje će odgovor biti moguće ponuditi tek nakon opisa i analize odgovorâ u ovom istraživanju: da li (i koliko) kontekst doprinosi očekivanom tumačenju nameravanog značenja anglicizma koji je novinar upotrebio u određenoj sintagmi, odnosno rečenici? Drukčije rečeno, da li nameravano značenje uvek postaje jasno uz pomoć konteksta,

pa je time problem nerazumevanja značenja samog anglicizma rešen, ili značenje i dalje, delimično ili potpuno, čitaocu ostaje nerazumljivo? Da li je novinar mogao da odabere i jednostavniji, jasniji i razumljiviji način da prenese svoju poruku čitaocu i da li je odabrao optimalna jezička sredstva da to učini?

Prilikom opisa i analize odgovorâ ispitanikâ u ovom istraživanju pod značenjem određenog anglicizma u srpskom jeziku podrazumevaće se ono značenje koje je pod datom odrednicom navedeno u *Du you speak anglosrpski? Rečniku novijih anglicizama*, ukoliko je, naravno, pozajmljenica unesena u ovaj rečnik. U suprotnom, autorka značenje anglicizama koji su još novijeg datuma i koji nisu uneti u rečnik definiše na osnovu sopstvenog jezičkog i vanjezičkog znanja, služeći se definicijama datim u *Oxford Talking Dictionary on CD-ROM* (1998) i *Oxford Advanced Learner's CD-ROM Dictionary* (2000).

3.3.2. Prvi zadatak: šta znači grejs period?

Na početku upitnika, nakon opštih pitanja koja se odnose na zanimanje, pol, uzrast i znanje engleskog jezika, od ispitanika se traži da protumači značenje deset anglicizama datih van konteksta. Ispitanik zadatak rešava u dve etape: prvo odgovara na pitanje da li razume značenje date reči, a zatim, ako je odgovor na prvo pitanje potvrđan, objašnjava značenje ili nudi odgovarajuću zamenu. Ceo 1. zadatak dat je u Dodatku 1, kao deo samog upitnika, i u Dodatku 2, uz sve odgovore u ovom zadatku, predstavljene kako u vidu ukupnog broja odgovora u svakom od primera, tako i po grupama (na osnovu zanimanja). Sve zamene koje ispitanici smatraju odgovarajućim prevodnim ekvivalentima datih leksema u srpskom jeziku takođe su navedene po grupama.

U analizi rezultata ovog zadatka leksičkim jedinicama pristupa se sa stanovišta leksičke semantike, „koja je zasnovana na apstraktnom semantičkom sistemu i koja se bavi leksičkim jedinicama u najvećoj mogućoj meri lišenim konteksta” (Prčić 1997: 92), nasuprot leksičkoj pragmatici, „koja je zasnovana na konkretnoj upotrebi tog [apstraktnog semantičkog] sistema i bavi se leksičkim jedinicama upotrebljenim u kontekstu” (Prčić 1997: 92).

Ako se u obzir uzmu pojedinačne lekseme, očigledno je da su ispitanici najviše problema imali prilikom tumačenja značenja anglicizama *VJ* (video-džokej – osoba koja odabira, najavljuje i pušta video-spotove), *roud*

muvi (film čija se radnja pretežno odvija na drumu) i *grejs period* (period mirovanja duga). Jedino je u slučaju ove tri lekseme više od polovine ispitanika odgovorilo da značenje reči ne razume, pa je tako odnos odričnih i potvrdnih odgovora 64 : 16 u slučaju pozajmljenice *VJ*, 55 : 25 kod *roud muvija* i 51 : 29 u slučaju *grejs perioda*. I među onima koji su odgovorili da značenje razumeju, najveći je broj ispitanika ponudio neadekvatna rešenja, koja će biti analizirana u Odeljku 3.3.8. Ova konstatacija se najviše odnosi na *roud muvi*, pošto je samo četvoro ispitanika ponudilo (donekle) prihvatljivu zamenu: *film sa temom koja se bavi putovanjem, film o putovanju, film na putu i drumski film*.

S druge strane, najveći broj ispitanika tvrdi da razume značenje reči *hepening* (75 potvrdnih odgovora od mogućih 80), a zatim slede *flajer* (64), *no-name CD-ROM* (55), *workshop* (54), *sekstrafiking* (53), *fajnal-for* (52), te, na kraju, *downloadovati* (51). Ponuđeni ekvivalenti, međutim, često opet nisu odgovarajući, iako je u sedam navedenih primera procenat prihvatljivih rešenja znatno veći od onog u slučaju zamena za izraze *VJ*, *roud muvi* i *grejs period*. Dobijeni podaci pokazuju da ispitanici najbolje razumeju značenje reči *hepening*, pošto je ponuđeno bezmalo 65 prihvatljivih odgovora (od 75), od kojih najčešći jesu: *dogadaj, događanje i dešavanje*. S približno jednakim procentom uspešnosti protumačeno je i značenje glagola *downloadovati*, gde je najčešći odgovor glasilo *skidati / skinuti / kopirati sa interneta*, te imenice *flajer*, sa značenjem *letak*. Nameravano značenje lekseme *workshop* na očekivan način protumačilo je samo 38 ispitanika (od 54).

Zanimljiv je podatak da je u 1. zadatku, među ispitanicima koji tvrde da razumeju značenje anglicizma, veći broj ponudio domaće zamene nego što je to slučaj u 4. i 6. zadatku, u kojima su se pozajmljenice našle u kontekstu. Naime, iako su zaokruživali potvrđan odgovor na pitanje da li značenje datog anglicizma razumeju, proporcionalno se manje ispitanika odlučilo da pokuša da ponudi svoje rešenje kada pozajmljenica nastupa u kontekstu, nego kada se javlja van njega.

Ovde bi trebalo ukazati i na činjenicu koja je na prvi pogled paradoksalna: (potencijalni) kontekst utiče na tumačenje anglicizma čak i kada je on dat van konteksta. Naime, ispitanik, ako se sa pozajmljenicom ikada ranije susreo, odmah pokušava da „dokonstruiše” okruženje u kojem bi se ona našla. Ovim je moguće objasniti i činjenicu da je izvestan broj ponuđenih rešenja vrednosno obojen, odnosno, da u sebi nosi pozitivan ili negativan vrednosni sud i dodatne aspekte ekspresivnog i/ili konotativnog asocijativnog značenja, kao rezultat pozitivnog ili negativnog konteksta u kojem

se u medijima (ali i drugde) određena reč inače pretežno i javlja. Prema Prčiću (1997: 67), „ekspresivna asocijativna obeležja odražavaju stavove i raspoloženja komunikatora prema ostalim komunikatorima ili prema predmetu komunikacije, dok konotativna obeležja odslikavaju subjektivna reagovanja na objektivnu stvarnost, a uslovljena su najčešće iskustvom komunikatora s konkretnim referentom”. (Više o ovim vrstama asocijativnog značenja u Prčić 1997: 24, 67–68.) Ovakav vrednosni predznak nije deo sistemskog (semantičkog) značenja lekseme, pa tako čak ni u 1. zadatku nije moguće osloniti se isključivo na leksičku semantiku zasnovanu na apstraktnom dekontekstualizovanom sistemu. Na primer, izraz *no-name CD-ROM* protumačen je, između ostalog, i kao *najgori, najjeftiniji prazan disk* ili *disk najlošijeg kvaliteta*, dok, zapravo, označava samo disk koji nema (poznato) ime, odnosno, nije proizvod poznatog proizvođača (što može, ali ne mora, da znači da je takav disk (nužno) lošeg kvaliteta). Tako se oslanjanje na konkretan kontekstualizovani sistem na kojem počiva leksička pragmatika pokazuje nezaobilaznim već u 1. zadatku.

Najčešći i najtipičniji odgovori ispitanika u 1. zadatku biće opisani i grupisani u Odeljku 3.3.8. i klasifikovani naporedo sa odgovorima ponuđenim u 4. i 6. zadatku, u kojima se anglicizmi javljaju u minimalnom, odnosno, optimalnom kontekstu – sintagmi ili rečenici.

3.3.3. Drugi zadatak: evaluacija = ocenjivanje

U 2. zadatku ispitaniku još uvek nije ponuđen bilo kakav kontekst u kojem se anglicizam javlja, ali mu u pomoć priskače mogućnost izbora među deset ponuđenih izraza, od kojih jedan predstavlja odgovarajući prevodni ekvivalent. Ovde se od ispitanika očekivalo da poveže leksemu iz kolone A (leve kolone), koja sadrži deset anglicizama, datih van konteksta, sa odgovarajućim prevodnim ekvivalentom iz kolone B (desne kolone). Ispitaniku u pomoć prvi put priskaču ponuđeni odgovori na osnovu kojih bi, valjanim odabirom, povezivanjem trebalo da izabere odgovarajuće parove. Tačna kombinacija izraza (parova) iz kolona A i B glasi: *provajding – obezbeđivanje usluga, fizibilitet – izvodljivost, kurikulum – nastavni plan, all-inclusive – sveuključiv, impičment – opoziv, evaluacija – ocenjivanje, buhtabilan – koji se može pripremiti za rad, monitoring – posmatranje, implementacija – sprovođenje i trafikovan – prokrijumčaren*.

Svih deset parova tačno je povezalo samo 11 ispitanika, ili tek nešto više od osmine onih koji su učestvovali u istraživanju. U ostalim slučajevi-

ma, ispitanici su ili spajali anglicizam sa neodgovarajućim izrazom u srpskom, što je bio češći slučaj i što je, najčešće, sa sobom povlačilo bar još jednu netačnu kombinaciju, ili su anglicizam ostavljali bez odgovarajućeg para, ne pokušavajući da nađu ekvivalent za reč koju ne razumeju. Oprez ovakve vrste, uspešno spojivši samo parove izraza u čije su značenje sigurni, pokazalo je 22 ispitanika. Oni dva ili više anglicizama nisu spojili ni sa jednim izrazom, ali su ostale kombinacije koje su ponudili bile tačne. Ostali ispitanici, njih 47, samouverenije su spajali parove za koje misle da predstavljaju odgovarajuće korespondente u dva jezika, pri tom praveći greške, bez obzira na to da li su odlučili da iskoriste sve ponuđene izraze u obe kolone, ili da neke od reči u koloni A ostave bez para. Troje ispitanika nije spojilo niti jedan par, a zanimljiv je i komentar zabeležen kod jednog studenta – „Ne znam!”.

Najčešća pogrešno spojena kombinacija jeste par *provajding* = *sprovodenje*, koji se javlja čak 27 puta, ali bilo je i odgovora da *provajding* znači *ocenjivanje*. Simptomatično je da su oba pogrešno odabrana odgovora u srpskom glagolske imenice, kao što je i tačan odgovor trebalo da bude glagolska imenica – *obezbeđivanje usluga*. Tako veliki broj ispitanika, naročito onih koji navode da poseduju izvesno znanje engleskog jezika, na osnovu oblika reči *provajding*, odnosno, pre svega na osnovu derivacionog sufiksa *-ing*, s pravom smatra da i izraz na srpskom treba da bude glagolska imenica. Nije slučajno što su na ovaj način najviše razmišljali studenti srpskog jezika i književnosti. Problem, međutim, nastaje prilikom odabira odgovarajućeg para u srpskom jeziku. Tu postaje jasno da je većini ispitanika jedini indikator u kom bi smeru trebalo da razmišljaju – morfološka struktura reči (i to za one koji tu strukturu mogu da nazru, zahvaljujući svom, makar i skromnom, znanju engleskog), a da se dalje, uglavnom, ne snalaze kada na scenu stupa značenje reči. Slična tendencija, iako u nešto manjoj meri nego u slučaju reči *provajding*, uočljiva je i na osnovu ostalih spojenih parova. Druge imenice su, tačno ili pogrešno, najčešće spajane sa imenicama, a pridevi *all-inclusive*, *butabilan* i *trafikovan*, na razne načine, sa pridevskim izrazima *sveuključiv*, *koji se može pripremiti za rad* i *prokrijumčaren*. Ovakav način razmišljanja, i pored toga što eliminiše neke od pogrešnih odgovora, ne može se, naravno, uvek pokazati kao put do konačnog tačnog rešenja. Tako *kurikulum* više puta znači *opoziv* i *obezbeđivanje usluga*, *impičment* je *nastavni plan*, *evaluacija* je *obezbeđivanje usluga*, a *implementacija* se tumači kao *ocenjivanje*, *opoziv* ili *izvodljivost*. Postoje i mnoge kombinacije koje ne prate opisanu logiku, pa su imenice često spajane sa pridevima, i obrnuto: *kurikulum*, na primer, znači *sveuključiv*, a *bu-*

tabilan je *izvodljivost* ili *opoziv*, što je moguće objasniti činjenicom da je *opoziv* homograf koji se može protumačiti i kao imenica i kao pridev (kao u primeru „Niko nije *opoziv* sa funkcije koju obavlja”, tj. „Niko ne može biti opozvan”), ali ovo istovremeno znači i to da ispitanik nije dobro spojio ni par *impichment* = *opoziv*.

Najveći broj tačnih kombinacija, čak 59, što čini blizu tri četvrtine odgovora, zabeležen je u slučaju para *monitoring* = *posmatranje*, kao i 57 kod kombinacije *trafikovan* = *prokrijumčaren*. Ovo se uklapa u shemu imenica umesto imenice, odnosno, pridev umesto prideva, ali je jedino u ova dva slučaja zabeležen tako visok procenat tačnih rešenja. Objašnjenje u slučaju anglicizma *trafikovan* možda treba potražiti u činjenici da je afera u vezi s krijumčarenjem belog roblja u domaćoj javnosti bila u punom jeku svega nekoliko meseci pre sprovođenja ovog istraživanja, te da je to u prethodnom periodu bila jedna od najčešće upotrebljivanih reči u medijima, čije je značenje, kroz kontekste u kojima se stalno javljala, većini ispitanika postalo poznato.

Na kraju, zanimljivo je konstatovati da nijedan student medicine i nijedan student srpskog jezika i književnosti nije ponudio u potpunosti tačnu celu kombinaciju parova iz kolona A i B. Studenti medicine bili su smeliji, ali su zato više i grešili u odgovorima, dok su studenti srpskog jezika, u većini slučajeva, obazrivije prišli zadatku, pa su radije birali mogućnost da uopšte ne povezuju reči čije im je značenje nepoznato, nego da se opredeljuju za odgovore koji bi mogli da budu pogrešni. U ostalim grupama, četvoro studenata elektrotehnike (od 20) dalo je svih deset tačnih kombinacija, kao i troje profesora u gimnaziji (od 10), te po dvoje lekara i ekonomista (od po 5 u obe grupe).

U Dodatku 1 u celosti je dat 2. zadatak, kao deo samog upitnika, a svi odgovori u ovom zadatku, predstavljeni kako po grupama (na osnovu zanimanja ispitanika), tako i pojedinačno, dati su u Dodatku 2.

3.3.4. Treći zadatak: *VIP ili VIP osoba*

U 3. zadatku ispitaniku je ponuđen izbor između dve lekseme u svakom od deset parova sličnih izraza, opet bez konteksta. (Postojanje ili nepostojanje konteksta u kome se anglicizam javlja u ovom zadatku ne igra bitniju ulogu.) Jedan član svakog para (ponekad prvi, a ponekad drugi) predstavlja akronim ili fraznu leksemu preuzetu iz engleskog jezika, a drugi hibridnu englesko-srpsku leksemu pleonastičke sadržine i udvojene for-

me. Dodavanjem elementa iz srpskog jezika na anglicizam koji predstavlja jedan od izraza u svakom od parova leksema, dolazi do delimičnog ponavljanja, kako forme tako i značenja, u celosti zadržanog anglicizma – akronima ili frazne lekseme. Pleonazmi su „endocentrični spojevi dveju reči kod kojih je značenje modifikatora već obuhvaćeno značenjem glavne reči” (Prčić 2005a: 151), kao što su to primeri *CD / DVD disk* ili *fast food hrana*. Tako se iza anglosrpske lekseme *VIP osoba* u stvari krije *veoma bitna osoba osoba*. Drukčije rečeno, ako akronim shvatimo kao kraće i ekonomičnije iskazanu sintagmu, odnosno, fraznu leksemu, u kojoj centar frazne lekseme predstavlja hiperonim sintagme kao celine (npr. *HIV – human immunodeficiency virus – is a kind of virus*, ili, *HIV je vrsta virusa*) – nalik na odnose koji postoje unutar endocentričnih složenica tipa *blackbird (is a kind of bird)*, prema podeli složenica koju daje Bauer (1983: 30–31) – jasno je da u hibridnoj tvorevini dolazi do ponavljanja hiperonimskog elementa. Osnovni problem predstavlja činjenica da novinari oba izraza (npr. *wide screen* i *wide screen ekran*, ili, čak, *široki wide screen ekran*, što bi, prema Prčiću (2005a: 151) bio hibridni tautopleonazam – kombinacija tautologije i pleonazma) upotrebljavaju naizmenično, bilo u okviru jednog teksta ili više članaka u istim novinama, koje neretko potpisuje isti autor. Ovo je, inače, prilično raširena pojava i u drugim evropskim jezicima, naročito u novinarskom diskursu.

Cilj ovog zadatka nije da se utvrdi da li i koliko ispitanici razumeju značenje svakog od anglicizama i hibridnih pleonastičkih leksema, već da se otkrije za koji bi se izraz od dva ponuđena radije opredelili (ako bi ih, naravno, uopšte upotrebili, što je već drugo pitanje). Što se razumevanja značenja tiče, pretpostavlja se, na osnovu odgovorâ u zadacima u kojima je tražena povratna informacija o razumevanju ponuđenih primera, da izvestan broj ispitanika ni u ovom zadatku ne zna šta dati izrazi znače ili ima pogrešnu predstavu o svom znanju.

Zanimljiv je podatak do koga se u ovom istraživanju došlo: većina ispitanika opredelila bi se za kraću, ekonomičniju i, jezički gledano, opravdaniju formu, odnosno sam anglicizam kao akronim ili fraznu leksemu, bez dodatnog elementa iz srpskog jezika. Iako na prvi pogled to može izgledati neočekivano, pošto dodatak na srpskom u neku ruku objašnjava značenje neprozirnog anglicizma (kakvi akronimi po svojoj prirodi i jesu), očigledno je da su ispitanici svesni, bilo iz ovde navedenog razloga jezičke ekonomije ili zbog činjenice da jednostavno znaju da je dovoljno reći *CD*, da je u pitanju vrsta diska, i da nije potrebno ponavljati hiperonimski element u sintagmi koja se krije iza akronima. Zaključak koji je, međutim, ovde bit-

niji jeste da novinari izgleda nisu svesni koliko je upotreba leksema poput *SMS poruke* nepotrebna, i to naročito naporedo sa čitaocima prihvatljivijom reči *SMS*. Izvesno opravdanje postoji za, na primer, upotrebu izraza *VIP osoba* u svim padežima osim nominativa, jer sam akronim *VIP* može da stvori poteškoće kao što su „To smo saznali od jednog *VIP-a*” ili „To smo saznali od jedne *VIP*”, gde je u srpskom jeziku prirodnije reći nešto poput „To smo saznali od jedne *VIP osobe*”. No, isti novinar će nešto dalje u svom tekstu napisati „Nije svako, međutim, *VIP*“. Ceo problem bio bi razrešen da je jednostavno napisao „To smo saznali od jedne vrlo važne osobe”, odnosno „Nije svako, međutim, važna osoba”.

Ni u jednom od deset ponuđenih parova, osim kod para *SARS* nasuprot *sindrom SARS-a*, gde je odnos 58 : 22, broj odabranih dužih, hibridnih leksema, nije prešao četvrtinu ukupnog broja odgovora. Ipak, ispitanici se izgleda u izvesnoj meri kolebaju kod sledećih leksema: *VIP* nasuprot *VIP osoba* (61 : 19), *HIV* naspram *virus HIV-a* (62 : 18), te *PR* nasuprot *PR za odnose s javnošću* (63 : 17). Situacija je, s druge strane, više nego jasna u slučaju parova *DVD* nasuprot *DVD-disk* (74 : 6), *CD* nasuprot *CD-disk* (78 : 2), te *fast food* naspram *fast food hrana* (79 : 1). Objašnjenje najverovatnije leži u činjenici da su imenice *fast food*, *CD* i *DVD* u najširoj svakodnevnoj upotrebi i da u idiolektima ispitanika verovatno predstavljaju odavno usvojene i prihvaćene lekseme. Dalje se krećući na uslovnoj skali, od *MMS-a*, *SMS-a* i *wide screena*, preko *PR-a*, *HIV-a* i *VIP-a*, sve do *SARS-a*, dolazimo do akronima koji su sve specifičniji, odnosno koje neki od ispitanika ne koriste ili ih ne koriste u ovom, izvornom obliku. Drugim rečima, opravdanije je očekivati da ispitanik kaže *CD* nego *CD-disk*, ali je isto tako očekivano da će mu *SARS* delovati manje razumljivo nego *sindrom SARS-a* (osim, ako se, naravno, radi o lekarima), pošto nikako ne iznenađuje ako čitalac ne zna da se iza akronima *SARS* krije *severe acute respiratory syndrome*.

Iznenađuje, međutim, to što bi čak petoro studenata medicine (četvrtina ispitanika u ovoj grupi), kao i jedan lekar radije upotrebili *sindrom SARS-a* nego *SARS*, a troje od tih petoro studenata medicine *virus HIV-a* pre nego *HIV*, što je slučaj i kod tog lekara. Simptomatično je da četvoro od ovih petoro studenata nikada nije učilo engleski, kao ni pomenuti lekar. U istu kategoriju, rekli bismo, neočekivanih odgovora, spadaju i neki od izraza za koje su se opredelili pojedini studenti elektrotehnike: *CD-disk* (dvoje studenata), *DVD-disk* (troje), *SMS poruka* (troje) i *wide screen ekran* (četvoro studenata). No, opet, broj ovakvih odgovora ne premašuje, u najizrazitijem slučaju, ni petinu ispitanika u pojedinim grupama.

Na kraju, treba primetiti da je najmanji broj puta odabran izraz *fast food hrana*, što ukazuje na dve okolnosti. Prvo, frazna leksema *fast food* je u srpski jezik, kao i u veliki broj drugih jezika, ušla kao izraz kojim se obeležava relativno nova kulturološka pojava sa anglosaksonskog govornog područja (pre svega oličena u globalnoj ekspanziji restorana brze hrane tipa *McDonald's*). Tu i tamo moguće je naići i na kalk *brza hrana*, ali on nikada zapravo nije prihvaćen u tolikoj meri da bi iz upotrebe istisnuo *fast food*, te se kao opštepoznata odrednica i ne kombinuje sa domaćim elementima (*fast food hrana*). Drugo, za razliku od *VIP (osobe)*, (*sindroma*) *SARS-a*, *PR-a (za odnose s javnošću)*, i slično, u kojima se nekom može učiniti potrebnim domaći „objašnjavajući” element zbog akronimske forme i njome uslovljene neprozirnosti strukture i značenja, *fast food* je frazna leksema prozirnije strukture i značenja. Ovim je moguće objasniti i odnos odgovora *wide screen* prema *wide screen ekran* (73 : 7). Ovo, naravno, uopšte ne znači da samim tim svako i razume šta *wide screen*, odnosno *wide screen ekran* znači, kako van konteksta, tako, možda, i u kontekstu neke rečenice na srpskom.

Moguć izlaz za novinare koji treba da teže ekonomičnijem jezičkom izrazu, istovremeno obezbeđujući prozornost značenja, predstavljala bi koordinacija sa sinonimnim domaćim izrazom kada se izvesna pozajmljenica u tekstu prvi put spominje, naročito ako su u pitanju akronimi kao najneprozirnije lekseme. Ovaj metod uvođenja reči iz drugog jezika i objašnjavanja njihovog značenja čitaocu kao veoma čest spominju L. E. Edlund i B. Hene (navedeno u Graedler 1995: 198). Tako je, recimo, članak o *MVP-ju* sezone u NBA ligi moguće početi rečenicom: „Verovali ili ne, Majkl Džordan još jednom je MVP ili najkorisniji igrač sezone”. Ovim bi novinar imao pokriće za dalju upotrebu izraza *MVP*, a izbegao bi upotrebu hibridne frazne lekseme *MVP igrač*, kojom čitaocu samo delimično otkriva značenje, a kao rezultat, sasvim nepotrebno, dobija sintagmu pleonastičke sadržine i udvojene forme.

U Dodatku 1 u celosti je dat 3. zadatak, kao deo samog upitnika, a svi odgovori u ovom zadatku, predstavljeni kako u vidu ukupnog broja odgovora u svakom od parova, tako i po grupama (na osnovu zanimanja ispitanika), dati su u Dodatku 2.

3.3.5. Četvrti zadatak: šta znači *offshore* kompanija?

U 4. zadatku ispitanici se prvi put susreću sa anglicizmima u kontekstu, u ovom slučaju minimalnom – u okviru sintagme kao neposrednog okruženja u kojem se anglicizam javlja. Kao i u 1. zadatku, kroz deset primera, prvo im je postavljeno pitanje da li izraz razumeju, a ako je odgovor potvrđan, trebalo bi da pokušaju da ponude odgovarajuću domaću zamenu ili objašnjenje. Ceo 4. zadatak dat je u Dodatku 1, kao deo samog upitnika, i u Dodatku 2, uz sve odgovore u ovom zadatku, predstavljene kako u vidu ukupnog broja odgovora u svakom od primera, tako i po grupama (na osnovu zanimanja ispitanika). Sve zamene koje ispitanici smatraju prevodnim ekvivalentima datih sintagmi u srpskom jeziku takođe su navedene po grupama.

Uloga minimalnog konteksta očigledna je u slučaju pozajmljenica koje se u jeziku primaocu javljaju skoro isključivo unutar kolokacija – pretežno onih u kojima se najčešće javljaju i u jeziku davaocu, u okviru semantičkog polja u kojem je došlo do pozajmljivanja. Značenje elemenata sintagme, odnosno kolokacije, označava se kao **kolokaciono značenje**, koje je, naročito, obeležje prideva i drugih vrsta reči u atributivnoj funkciji (pre svega imenica), pošto značenje ovakvih izraza u velikoj meri zavisi od centralne imenice (primarnog kolokata), odnosno, reči koju pridev, kao sekundarni kolokat, bliže određuje (Termine ‘primarni kolokat’ i ‘sekundarni kolokat’ navodi Prčić 1997: 118.) Utvrđeno je da je značenje pozajmljenih prideva u velikoj meri nestalno i promenljivo, znatno više od značenja pozajmljenih imenica i glagola, a zavisi od kolokacije koja u datom trenutku predstavlja najčešće upotrebljavani spoj u kojem se pridevski izraz javlja u jeziku primaocu. Tako se mogu očekivati različiti odgovori ako bismo ispitanike pitali šta za njih izraz *offshore* znači van konteksta, a šta u sintagmi *offshore kompanija*, odnosno, šta ova sintagma znači kao celina. Pošto se kolokaciono značenje prideva određuje u odnosu na imenički kolokat, tj. prema centralnoj imenici kao primarnom kolokatu, u 4. zadatku, u kojem ima upravo najviše pridevsko-imeničkih sintagmi, postavljeno pitanje uvek glasi: „šta za Vas znači sledeći izraz [kao celina]?”, a ne: „šta znači jedan od elemenata u sintagmi?”.

Ispostavilo se da je ispitanicima najviše problema zadavalo odgonetanje značenja sintagme *po principu redi-mejda*: svega osmina ispitanika odgovorila je da značenje izraza razume, od kojih je osmoro, dakle tek desetina svih učesnika u istraživanju, ponudilo prihvatljivo rešenje u vidu odgovarajućeg funkcijskog ekvivalenta. U još jednom primeru veći je broj onih

koji tvrde da značenje ne razumeju: 56 ispitanika dalo je odričan odgovor u slučaju izraza *offshore kompanija* (naspram 24 potvrdna odgovora). Na prvi pogled stiče se utisak da su ispitanici lakše protumačili značenje uz pomoć minimalnog konteksta, nego što je to bio slučaj u 1. zadatku, kada su anglicizmi bili dati van konteksta, sudeći po činjenici da je broj odričnih odgovora prevagnuo nad brojem potvrdnih u samo dva navedena primera. Međutim, ako se pogleda odnos broja odgovora u ostalim primerima, razlika u korist potvrdnih odgovora često je veoma mala, kao što je to slučaj kod sledećih sintagmi: *stand-by advokat* (42 : 38), *frirajd snoubord vožnja* (42 : 38), *casual odela* (43 : 37), *trening edukatora* (45 : 35) i *zamoran skedžul* (44 : 36). Nešto veća razlika zabeležena je u tri primera: *hakerske metode* (58 : 22), *u strejt fazonu* (58 : 22) i *master plan* (50 : 30). Ponuđene zamene, međutim, opet pokazuju da, uključujući one koji su odmah odgovorili da značenje izraza ne razumeju, više od polovine ispitanika ni pomoću minimalnog konteksta nameravano značenje nije protumačilo na očekivani način. Ovo je najuočljivije u slučaju zamena ponuđenih za *frirajd snoubord vožnju*, iako je upravo najviše ispitanika odgovorilo da razume značenje ovog izraza. Element *fri* je u petini ponuđenih odgovora protumačen kao *besplatan*, a *snoubord* je, uglavnom, ostao (ili postao) *snoubord*, *snowboard*, *snobord*, *bord* i slično. Neka od preostalih rešenja predstavljaju osiromašen prevod jer ponuđenom ekvivalentu nedostaje poneko deskriptivno obeležje polaznog anglicizma, pa je tako *frirajd snoubord vožnja* postala *slobodan stil*, *vožnja slobodnim stilom*, i slično. O svemu ovom više reči biće u Odeljku 3.3.8, gde su opisani i klasifikovani najčešći i najtipičniji odgovori ispitanika u 4. zadatku, naporedo sa odgovorima ponuđenim u 1. i 6. zadatku, u kojima se anglicizmi javljaju van konteksta, odnosno, u optimalnom kontekstu – rečenici.

Nezavisno od ostalih rešenja koja će, kao što je rečeno, biti opisana kasnije, valjalo bi se zadržati na zamenama koje su ispitanici ponudili u šestom primeru 4. zadatka – funkcijskim ekvivalentima u medijima veoma često upotrebljavanog spoja *trening edukatora*. Ovo je, naime, sintagma u kojoj su oba elementa (imenica u nominativu jednine kao centar sintagme i imenica u genitivu množine kao modifikator) pozajmljenice iz engleskog jezika, i to anglicizmi koji nisu novijeg datuma, ali koji se u skorije vreme sve više upotrebljavaju sa novim značenjem i u drugačijim kontekstima od onih u kojima su prvobitno ušli u srpski jezik. Ovo se naročito odnosi na reč *trening*, koja se donedavno isključivo upotrebljavala u sportskom registru, dok se danas sve učestalije koristi i da označi obučavanje i osposobljavanje za razne vrste poslova, kao što su rukovođenje kreativnim radionica-

ma, održavanje seminara i sastanaka, i slično. *Eduikator* je, s druge strane, postala svaka osoba koja drugima prenosi neko znanje ili veštinu, pre svega putem predavanja, pa bi ovoj leksemi u srpskom u ovakvom kontekstu najbliži prevodni ekvivalent bila reč *predavač* ili *instruktor*, u zavisnosti od vrste delatnosti o kojoj je reč. Sintagma *obuka / obučavanje predavača* ili *obuka / obučavanje instruktora* bi, dakle, bila najprihvatljivije rešenje, koje, međutim, nudi samo dvoje ispitanika. Postoje i slična rešenja, kao što su: *obuka izvođača nastave, obuka nastavnika / vaspitača, obuka ili priprema onih koji treba da obučavaju druge, uvežbavanje instruktora*. U velikom broju odgovora nije zamenjen jedan od elemenata sintagme, pa se kao česta rešenja javljaju sledeći izrazi: *trening ljudi / osoba koje obučavaju, trening instruktora / predavača, obučavanje edukatora*, i slično.

Na kraju, kao i u 1. zadatku, može se primetiti da je izvestan broj ponuđenih rešenja vrednosno obojen, odnosno, da u sebi nosi pozitivan ili negativan vrednosni sud – aspekte ekspresivnog i/ili konotativnog asocijativnog značenja, kao rezultat pozitivnog ili negativnog („dokonstruisanog”) konteksta u kojem se u medijima određena reč inače pretežno i javlja. Ovo se najbolje vidi u primerima *u strejt fazonu*, gde su ponuđene zamene kao što su *u nenastranom fazonu, u opuštenom fazonu, ispravan, dobar čovek*, i *offshore kompanija*, koja je zamenjena izrazima *nepouzdana kompanija* ili *kompanija koja služi za pranje novca*. Više ovakvih primera biće navedeno u Odeljku 3.3.8, prilikom detaljnijeg opisa i klasifikacije ponuđenih odgovora.

3.3.6. Peti zadatak: kuliranje ili opuštanje

U 5. zadatku ispitaniku je ponuđen izbor između dve lekseme ili sintagme u svakoj od petnaest rečenica preuzetih iz različitih novinskih članaka: jedan od izraza (ponekad prvi, a ponekad drugi) jeste pozajmljenica iz engleskog jezika, a drugi je izraz na srpskom koji u datom kontekstu predstavlja funkcijski ekvivalent anglicizmu. U ovom zadatku se, dakle, ispitanik prvi put tokom popunjavanja upitnika suočava sa leksemama u rečeničnom kontekstu. U prethodnim zadacima reči su bile navedene ili van konteksta ili kao deo sintagme (ovde definisane kao minimalni kontekst), naspram rečenice kao optimalnog konteksta. Kao i u 3. zadatku, a za razliku od ostala četiri, cilj ovog zadatka nije prvenstveno da se utvrdi kako i koliko ispitanici razumeju ponuđene izraze, već da se otkrije za koji bi se izraz u datoj rečenici opredelili – domaći ili strani (za razliku od prethodno datog

izbora između stranog i hibridnog strano-domaćeg). Ovde je, međutim, jasno da ispitanici razumeju šta se krije iza datih pozajmljenica, pošto su im u svakom primeru odmah ponuđeni i paralelni izrazi na srpskom. Pored odabira jednog od dva odgovora, ispitanicima je ostavljena mogućnost da zaokruže i oba rešenja, ako smatraju da su oba ponuđena izraza u datom okruženju jednako upotrebljiva. Treba napomenuti da ove rečenice, u novinskim člancima u kojima su pronađene, izvorno sadrže anglicizam, dok je paralelni domaći ekvivalent dodao sastavljač upitnika, sa ciljem postavljanja odgovarajućeg zadatka za svrhe ovog istraživanja.

Nakon samo površne analize broja odgovora u svakom primeru, moguće je uočiti sledeću tendenciju: postoje primeri u kojima se ispitanici velikom većinom odlučuju za domaći ili potpuno odomaćeni izraz, kao i oni u kojima nema jasne prevage između dva rešenja – domaćeg ili potpuno odomaćenog izraza, s jedne strane, i novije pozajmljenice iz engleskog, s druge (uz, u ovim slučajevima, nezanemarliv broj onih koji bi upotrebili i/ili anglicizam i/ili ponuđeni ekvivalent). Treću i najmanje brojnu grupu čine parovi u kojima je prevagu odnela pozajmljenica iz engleskog jezika. U prvu grupu spadali bi: *vojna* naspram *militari* atmosfera (77 : 2, u rečenici 1), *kancelarija* naspram *ofisa* (72 : 3, u rečenici 3), Gurovićeva *tetovaža* naspram *tatua* (71 : 2, u rečenici 4), *sredina* naspram *bekgraunda* (78 : 1, u rečenici 5), *sažeti* umesto *dajdžestirani* (80 : 0, u rečenici 7), a nešto manje izrazito i sledeći primeri: *opuštanje* nasuprot *kuliranju* (43 : 24, u rečenici 9), *žurka* naspram *partyja* (48 : 13, u rečenici 10), *obožavalac* naspram *fana* (38 : 24, u rečenici 12), te *uokvirivanje* naspram *frejm-ovanja* (51 : 23, u rečenici 14). U drugu grupu, sa približno podjednakim brojem odabranih domaćih i pozajmljenih leksema ili sintagmi, spadali bi: *javni konkurs* naspram *tendera* (35 : 33, u rečenici 2), *odabir glumaca* nasuprot *kastingu* (33 : 31, u rečenici 8), *veza* nasuprot *konekciji* (37 : 30, u rečenici 11), kao i *bina* naspram *stagea* (29 : 34, u rečenici 13). Jedini slučajevi u kojima je pozajmljenica odnela jasniju prevagu jesu *AIDS* umesto *side* (35 : 21, u rečenici 6) i, delimično, *selekcioni kasting* umesto *selekcione audicije* – što su, inače, pleonastički izrazi – (37 : 28, u rečenici 15). Preostali broj do ukupne cifre od 80, u svakom od navedenih parova, predstavlja broj onih koji smatraju da i pozajmljena leksema i srpski ekvivalent jednako odgovaraju datom kontekstu. Rečenice koje sadrže ove izraze u celosti su date u Dodatku 1, kao deo samog upitnika, i u Dodatku 2, uz sve odgovore u ovom zadatku, predstavljene kako u vidu ukupnog broja odgovora u svakom od primera, tako i po grupama (na osnovu zanimanja ispitanika).

Na osnovu navedenih rezultata moguće je izvesti nekoliko zaključaka. Kao prvo, očigledno je da je kod nekih od parova na delu proces **konkurentnosti** (eng. *competition*) između domaće reči i engleskog ekvivalenta (koji se naporedo upotrebljavaju da bi označili isti denotat), i to kao posledica **semantičkog sukoba** (eng. *semantic clash*) u kojem se za prevlast „bore“ dva izraza koja u datom kontekstu imaju isto značenje, što se opire principima jezičke ekonomije. (Više o konkurentnosti i semantičkom sukobu u Graedler 1995). U ovom trenutku nije, naravno, moguće tvrditi niti utvrditi koji će od dva izraza odneti prevagu, naročito kada se na umu ima isključivo značenje u kojem su upotrebljeni u datom kontekstu u ovom upitniku. Moguća su tri scenarija: manje upotrebljavana reč vremenom će ili potpuno izaći iz upotrebe, ili će razviti neko drugo značenje, ili će, u najmanje verovatnom slučaju, ostati i opstati kao sinonimni izraz onom koji ga je češćom upotrebom istisnuo sa prvobitne pozicije. Poslednji slučaj se, međutim, opire principima jezičke ekonomije, te je najmanje održiv i moguć. Verovatnije je da će, ako novija pozajmljenica opstane u jeziku primaocu, doći do specijalizacije njenog značenja, a da će domaćom rečju ili ranije odomaćenom pozajmljenicom biti pokriveno šire značenje koje će i dalje uključivati i ono specijalizovano, ali će u tom značenju biti upotrebljavana ređe nego specijalizovana pozajmljenica. Tako se, na primer, može pretpostaviti (ali ne i sa sigurnošću tvrditi), da će se leksema *stage*, sudeći po trenutnom pravcu u kom se kreće njena upotreba, sve češće koristiti da bi se označila *bina* na koncertima različitih vrsta popularne muzike. S druge strane, pretpostavka je da će reč *bina* zadržati i ovo značenje, ali će češće označavati pozornicu na kojoj se odvijaju druge vrste muzičko-scenskih priredbi, kao što su koncerti umetničke muzike, pozorišne predstave, nastupi plesnih i folklornih grupa i slično.

Zanimljivo je da „domaća“ reč u nekim od parova u kojima je „rezultat izjednačen“ zapravo predstavlja (u značenjima koja su relevantna za date kontekste u upitniku) ne tako davno prihvaćenu i odomaćenu stranu reč, ili, kako je Bugarski naziva, „domaću reč stranog porekla“ (1996: 19), iz jezika koji su nekad na ovim prostorima bili glavni jezici davaoci. Tako su *konkurs* (od franc. *concours*), *audicija* (od franc. *audition* ili nem. *Audition*) i *bina* (od nem. *Bühne*), u značenjima u kojima se javljaju u rečenicama u upitniku, dobili konkurenciju u *tenderu*, *kastingu* i *stageu*, novijim pozajmljenicama iz engleskog jezika. Neko bi možda ovde primetio da jedna strana reč, zapravo, samo zamenjuje drugu, te da u ovim primerima nema svrhe govoriti o mogućem funkcijskom ekvivalentu novijih anglicizama u srpskom jeziku. Međutim, ono što se događa sa nekadašnjim pozaj-

mljenicama samo govori u prilog činjenici da one jesu postale punopravni deo srpskog leksikona, te da su se vremenom integrisale u sistem srpskog jezika, prošavši faze adaptacije i asimilacije u njegov leksički fond. (O ovim fazama govori Filipović 1986.) Danas ove odomaćene reči prolaze kroz iste faze i promene kao bilo koja druga domaća reč srpskog jezika – takmiče se s drugim rečima, obično novim pozajmljenicama, te na već opisane načine ili opstaju ili nestaju.

Razloge za poplavu anglicizama kao što su, s jedne strane, *stage*, *party* i *kuliranje* i, s druge strane, *konekcija* i *frejm-ovanje*, treba tražiti u omladinskom žargonu i stručnim žargonima, u ovom slučaju računarskom. (Prema Bugarskom (2003: 9), „žargonom se može nazvati svaki neformalni i pretežno govorni varijetet nekog jezika koji služi za identifikaciju i komunikaciju unutar neke društveno određene grupe – po profesiji, socijalnom statusu, uzrastu i slično – čije članove povezuje zajednički interes ili način života, a koja uz to može biti i teritorijalno omeđena”. Bugarski dalje iznosi osnovnu podelu na stručni, subkulturni i omladinski tip žargona (2003: 10), pri čemu su za razmatranja u ovoj studiji od značaja prvi i treći od navedenih tipova.) Ispostavilo se da su studenti elektrotehnike jedina grupa u ispitanom uzorku koji bi, kada se radi o kontekstu računarske tehnike, radije upotrebili *konekciju* nego *vezu* i *frejm-ovanje* nego *uokvirivanje*. S druge strane, uočljivo je izbegavanje ovih izraza kod ostalih grupa, a naročito onih njihovih predstavnika koji nikada nisu učili engleski ili koji pripadaju starosnoj grupi iznad 35 godina. Ovde se treba osvrnuti na omladinski žargon, kojem je svojstvena upotreba reči kao što su *stage*, *party* ili *kuliranje*, pa ne iznenađuje činjenica da su ove anglicizme izabrali upravo ispitanici mlađi od 30 godina. Zabeležena su samo četiri slučaja upotrebe ovih reči kod ispitanika starijih od 30 godina (dva u slučaju *stagea* i po jedan kod *partyja* i *kuliranja*). Naročito je upotreba pozajmljenice *stage* u protekle dve-tri godine doživela pravu eksploziju, pre svega zbog muzičkog festivala *Exit*, koji ju je u okviru svoje promotivne kampanje među prvima u srpskom jeziku lansirao, zamenivši njom reč *bina* u svim festivalskim materijalima. Od tada se na koncertima popularne muzike i svim većim muzičkim dešavanjima te vrste govori isključivo o stejdžovima (ili, u navedenoj rečenici, o *stageovima*).

Anglicizmi *tender* i *kasting* vredni su pažnje jer se učestalost njihove upotrebe ne može povezati ni sa jednim od parametara u ovom istraživanju. Ako je suditi prema dobijenim rezultatima, *tender* koji je izjednačen sa *konkursom*, te *kasting* koji, praktično, vodi mrtvu trku sa *audicijom*, nisu u svojoj upotrebi uslovljeni nikakvim starosnim, polnim ili profesionalnim

preferencijama. Štaviše, i neki od ispitanika koji nikada nisu učili engleski upotrebili bi reč *tender* (osmoro), dok čak dvadesetoro onih koji svoje znanje engleskog ocenjuju kao osrednje ili dobro ne bi upotrebili *tender* u datoj rečenici. Upotreba reči *tender*, u značenju javnog konkursa za prikupljanje ponuda, doživela je pravi bum u medijima u poslednjih nekoliko godina, uglavnom u kontekstu prodaje javnih preduzeća, izgradnje novih objekata, te nabavke različitih vrsta robe ili sirovina. Što se tiče učestalosti upotrebe u medijima, slična je situacija i s leksemom *kasting*, pri čemu se ova reč u upitniku javlja u dve rečenice, pa valja primetiti da se više ispitanika opredelilo za *kasting* kada je reč o odabiru glumaca za televizijsku seriju, nego kada je u pitanju modna audicija. Inače, nije zgoreg na ovom mestu napraviti manju digresiju: u jednom novinskom članku zabeležena je sintagma *fashion model luk casting audicija*, a na nekoliko mesta *audicija za casting*, te slično ovom, *tender za konkurs* (što bi, valjda, značilo *javni konkurs za konkurs*), *javni tender* (što bi bio *javni javni konkurs*). Ovo bi se sve moglo podvesti pod jedinstvenu kategoriju hibridnih pleonastičkih anglosrpskih sintagmi, tipa *wide screen ekrana* ili *fast food hrane*, analiziranih u sklopu rezultata 3. zadatka.

S druge strane, za razliku od *tendera* i *kastinga*, izgleda da bi se srpski čitalac, bez obzira na starosnu, polnu i profesionalnu pripadnost ili nivo znanja engleskog jezika, veoma retko opredelio da *sažet* članak nazove *dajdžestiranim*, da za nešto što ima predznak *vojnog* kaže da je *militari*, da *tetovažu* nazove *tatuom*, *kancelariju* ministra kulture *ofisom*, a nečije društveno *poreklo* ili *sredinu* iz koje potiče *bekgraundom*. Izvesno iznenađenje predstavlja i podatak da bi više ispitanika i dalje odabralo leksemu *obožavalac* umesto *fana*, iako je reč mnogo duža od engleskog ekvivalenta.

Ponuđena mogućnost izbora između ovih izraza iz engleskog jezika i domaćih zamena koje ispitaniku objašnjavaju njihovo značenje i ovom prilikom ostavlja otvoreno pitanje da li bi i kako neki od čitalaca uopšte razumeli o čemu se radi da je rečenica ponuđena u obliku u kojem se pojavljuje u novinskom članku. Isto tako, ostaje i pitanje zašto bi novinar uopšte govorio o *militari* atmosferi, ili *ofisu* ministra kulture, ili bi sopstveni pregled najnovijih izdanja „Geopoetike” nazvao *dajdžestiranim*, kada bi se na isti način izrazio tek svaki njegov osamdeseti čitalac, koji je u uzorku odabranom za ovo istraživanje, valja podsetiti, po stepenu obrazovanja najmanje student.

3.3.7. Šesti zadatak: a sada ćemo videti trejlere za najnovija holivudska ostvarenja

Poslednji zadatak u upitniku, ujedno najduži, najobimniji i najzahtevniji, od ispitanika prvo traži odgovor na pitanje da li je razumeo značenje podvučene reči, ovog puta u optimalnom kontekstu, odnosno, rečenici, i to odabirom jednog od tri ponuđena odgovora: DA, NE ili DELIMIČNO. Zatim je na ispitaniku da, ukoliko je potvrdno odgovorio na prvo pitanje, u datoj rečenici ponudi odgovarajući domaći izraz kao zamenu za anglicizam, ako smatra da je takva zamena moguća i potrebna. Slični zahtevi pred ispitanika prethodno su postavljeni i u 1. i 4. zadatku, ali su anglicizmi u tim zadacima bili dati bez konteksta ili unutar sintagme kao minimalnog konteksta. Uvođenjem optimalnog konteksta, odnosno, čitave rečenice u kojoj se pozajmljenica javlja, stvaraju se preduslovi za postizanje **pragmatičke plauzibilnosti** – „interpretacije sa najvišim stepenom verovatnoće”, kako je definiše Prčić (1997: 89). Da li je, međutim, rečenični kontekst uvek dovoljan da ispitanik na odgovarajući način protumači značenje anglicizma, odnosno da li je postignuta pragmatička plauzibilnost, videće se iz opisa i analize odgovorâ. Najčešći i najtipičniji odgovori u 6. zadatku biće opisani i grupisani u Odeljku 3.3.8, naporedo sa rešenjima ponuđenim u 1. i 4. zadatku. Ceo 6. zadatak dat je u Dodatku 1, kao deo samog upitnika, i u Dodatku 2. Odgovori na prvo i treće pitanje u ovom zadatku dati su u Dodatku 2 tabelarno, a sve zamene koje su ispitanici ponudili u drugom delu zadatka navedene su po grupama (na osnovu zanimanja ispitanika).

Broj odričnih odgovora na pitanje da li u datoj rečenici ispitanici razumeju značenje podvučene reči (anglicizma) u sledećim slučajevima ima apsolutnu većinu u odnosu na ukupan broj ispitanika: (23)⁶ *trast* – DA : NE : DELIMIČNO = 12 : 57 : 11, (6) *buklit* – 15 : 55 : 10, (1) *mejdžorsi* – 11 : 53 : 16, (14) *vajb* – 21 : 49 : 10, (5) *trejleri* – 25 : 45 : 10, (7) *prajm-tajm* – 21 : 45 : 14, (12) *indi-film* – 19 : 45 : 16, (21) *MC* – 22 : 45 : 13, a veći broj odričnih odgovora nego pojedinačno odgovora DA i DELIMIČNO zabeležen je i u primerima: (15) *ruki* – 34 : 40 : 6, (11) *MVP* – 36 : 39 : 5, (26) *pikovi* – 24 : 34 : 22, (30) *brifing* – 24 : 34 : 22, (29) *input* – 23 : 33 : 24 i (13) *fajnal-siks* – 30 : 32 : 18. Odgovor DELIMIČNO ispitanici su najčešće zaokružili u primeru (25) *rezidenti* – 24 : 24 : 32, a odgovor DA u petnaest preostalih rečenica, u kojima je razlika u korist broja potvrdnih odgovora

⁶ Broj u zagradi ispred primera označava broj rečenice u kojoj se anglicizam javlja u 6. zadatku, a podebljan broj označava koji je od odgovora (DA, NE ili DELIMIČNO) u datom primeru zaokružilo najviše ispitanika.

najubedljivija u sledećim slučajevima: (10) *personalno* – 79 : 0 : 1, (27) *fokus* – 71 : 2 : 9, (18) *stajling* – 69 : 2 : 9, (8) *network* – 64 : 9 : 7, (19) *fensi* – 61 : 7 : 12, (3) *transparentan* – 55 : 4 : 21, (28) *rialiti šou* – 55 : 9 : 16, (4) *tajming* – 57 : 5 : 18, (16) *film-mejker* – 54 : 10 : 16 i (17) *artistički* – 54 : 11 : 5. Među navedenim pozajmljenicama čije značenje ispitanici tvrde da razumeju, njihova se tvrdnja u najvećoj meri pokazala tačnom prilikom tumačenja značenja anglicizama *personalno*, *artistički*, *bejzik*, *fokus* i *stajling*. U ostalim rečenicama ponuđen je velik broj odgovarajućih funkcijskih ekvivalenata, ali i takvih koji pokazuju da su ispitanici u zabludi kada misle da u potpunosti ili delimično razumeju značenje pozajmljene lekseme u datom kontekstu. Jedan od najboljih primera koji potkrepljuje ovu tvrdnju jeste izraz *transparentan* u rečenici *U pitanju su prolećni transparentni materijali*, gde su ispitanici, pored prihvatljivih ekvivalenata – *prozirni*, *providni*, *laki*, *lepršavi*, *prozračni*, ponudili i brojne neodgovarajuće zamene: *šaroliki*, *obojeni*, *javni*, *reklamni*, *izloženi*, *propagandni*, *promotivni*, *natpisni*, *udarni*, *aktuelni*, *prezentujući*, *jasni*, *publikacioni*, *prikazivani*, *marketinški plakati*, *marketinške table*, itd.

Kao i u pilot-istraživanju, indikativan je podatak da su u 6. zadatku mnogi ispitanici koji u upitniku tvrde da u potpunosti razumeju značenje određenog anglicizma u datom kontekstu kao rešenje ponudili neodgovarajući funkcijski ekvivalent, koji bi po svojim karakteristikama bio svrstan u jednu od kategorija u Odeljku 3.3.8.1. S druge strane, oni koji su zaokružili odgovor DELIMIČNO pokazali su se opreznijima, ali su i, proporcionalno broju odgovora, ponudili veći broj prihvatljivih ekvivalenata.

U trećem segmentu 6. zadatka ispitaniku je postavljeno novo pitanje: „U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?“, uz ponuđeno objašnjenje za skalu od 1 do 3, u čijem opsegu ispitanik treba da se opredeli za jednu od vrednosti. Brojevi od 1 do 3 označavaju sledeće:

1 – reč mi izgleda i zvuči kao potpuno strana; čuo/la sam je jednom ili nijednom i nikad je nisam upotrebio/la;

2 – reč mi izgleda i zvuči kao strana, ali bih je možda i ja upotrebio/la u ovoj rečenici ili drugde;

3 – reč se odomaćila i ne vidim razlog zašto je ne bismo upotrebljavali – u ovoj rečenici ili drugde.

Kroz navedena pitanja ispitanicima je postavljen zadatak da iznesu svoj stav o „stranom“, odnosno „odomaćenom“ statusu pozajmljenice u srpskom jeziku. Treba, međutim, naglasiti da je nemoguće, a i potpuno ne-

utemeljeno i neopravdano, uspostaviti odelite kategorije prema kojima bi reč nedvosmisleno bila klasifikovana kao domaća ili strana. Podela reči na domaće i strane lingvistički je opravdana samo uz neophodno nijansiranje, a nikako kao prosta dihotomija (Klajn 1967). Tako je „metodološki jedino opravdano postulirati kontinuum između „stranog” i „domaćeg” pola, na kojem se mogu poređati reči u različitim stepenima adaptacije jeziku primaocu i asimilacije u njegov leksički fond” (Bugarski 1996: 17). Filipović (1986: 38) govori o tri stepena difuzije ili pozajmljivanja: **prebacivanju** (eng. *switching*), **interferenciji** (eng. *interference*) i **integraciji** (eng. *integration*), a, kada je reč o samoj adaptaciji pozajmljenica, deli je na **primarnu** i **sekundarnu** (1986: 57). Kada se radi o adaptaciji anglicizama u srpskom jeziku, Prčić (2005a: 139–141) govori o **potpuno odomaćenim, delimično odomaćenim i neodomaćenim anglicizmima**. Prčić (2005a: 139) potpuno odomaćenim anglicizmima naziva one koji se „po svom ponašanju u sistemu srpskog jezika suštinski ne razlikuju od (etimološki) domaćih reči, jer raspolažu ne samo ustaljenom upotrebom i značenjem, nego i pisanim, izgovornim, gramatičkim i tvorbenim oblicima”, poput *tramvaja* ili *hamburgera*. Drugu grupu čine delimično odomaćeni anglicizmi, koji su „uklopljeni samo sadržinski, pošto za njima postoji objektivna ili subjektivna potreba, dok se u pogledu svojih oblika nalaze u prelaznoj fazi između engleskog i srpskog jezika” (Prčić 2005a: 140). Takvi su, na primer, *DVD* (/de-ve-de/ ili /di-vi-di/) i *video-rekorder* ili *video-rikorder*. Konačno, „neodomaćeni anglicizmi tek su delimično uklopljeni prema svojoj sadržini, dok im oblička adaptacija još nije ni otpočela, zbog čega njihov status u srpskom jeziku ostaje u domenu neintegrisanosti i neodomaćenosti” (Prčić 2005a: 140), poput anglicizama *No comment* i *BTW (by the way)*.

Pored različitih *stepena* integrisanosti, postoje i različite *vrste* integrisanosti, u okviru kojih je moguće govoriti o stepenu prilagođenosti pozajmljenice jeziku primaocu. Uvođenjem pitanja koje se tiče subjektivne procene ispitanika o stepenu u kojem podvučenu reč oseća stranom ili odomaćenom načeto je i bitno pitanje **psihološke integrisanosti (integracije)** pozajmljenica (prema Chrystal, navedeno u Graedler 1995: 46). Naime, pored **formalne integrisanosti** (prilagođenosti ortografskim i fonološkim pravilima i morfološkom sistemu jezika primaoca), **leksičke integrisanosti** (koja se tiče semantičke integrisanosti i odnosa prema mogućem domaćem sinonimu u jeziku primaocu) i **društvene integrisanosti** (koja se tiče frekvencije upotrebe, te moguće zastupljenosti pozajmljenih leksema u standardnim rečnicima jezika primaoca), postoji i četvrta kategorija – psihološka integrisanost. Pod ovim se podrazumeva stepen u kojem izvorni govor-

nici jezika primaoca pozajmljenicu smatraju stranom. Često upravo rezultati sveobuhvatnog ispitivanja psihološke integrisanosti, kombinovani sa rezultatima ispitivanja ostale tri vrste integrisanosti, pokazuju da li se u konkretnom slučaju radi o jednokratnoj ili ustaljenoj pozajmljenici, ili, prema podeli koju uvodi Chrystal (navedeno u Graedler 1995: 46), o neintegrisanoj, prelaznoj, ili ustaljenoj pozajmljenici. Njena podela zasnovana je na rezultatima ispitivanja nekoliko vrsta integrisanosti (semantičke, društvene i, pre svega, psihološke), te sistematskog kombinovanja ova tri kriterijuma. (Više o navedenim oblicima integrisanosti i njihovoj međusobnoj povezanosti i uzajamnoj uslovljenosti u sistemu jezika primaoca u Filipović 1986; Graedler 1995; Poplack i Sankoff 1984.)

Uvidom u odgovore koje su ispitanici dali na treće pitanje u ovom zadatku, a koji su tabelarno prikazani nakon svake od trideset rečenica u Dodatku 2, može se zaključiti da su dobijeni rezultati očekivani, ako se u obzir uzmu odgovori na prvo pitanje, koje se odnosi na to da li ispitanici u datom kontekstu razumeju značenje anglicizma. U primerima gde su ispitanici odgovorili da ne razumeju značenje podvučene reči, u svim slučajevima zaokružen je broj 1, odnosno, odgovorili su da im reč izgleda i zvuči kao potpuno strana i da je ne bi upotrebljavali. Više od dve trećine ispitanika koji značenje razumeju delimično, zaokružili su isti odgovor, a ostali koji su zaokružili odgovor DELIMIČNO odabrali su odgovor broj 2 – reč im izgleda i zvuči kao strana, ali bi je možda ponekad i koristili. Mišljenje da se reč odomaćila i da bi je upotrebili bilo u datom kontekstu ili drugde zabeleženo je isključivo u slučajevima kada ispitanik tvrdi da u potpunosti razume značenje podvučene reči. Međutim, zaokružen odgovor DA u prvom delu zadatka ne povlači nužno i mišljenje ispitanika da se reč odomaćila. Tako je potvrda o razumevanju značenja u jednoj četvrtini slučajeva praćena odgovorom broj 2, a u nešto više od četvrtine svih odgovora i rešenjem broj 3, odnosno mišljenjem da reč izgleda i zvuči potpuno strano i da je ispitanik ne bi upotrebio. Tako je manje od polovine odgovora koji ukazuju na to da ispitanik smatra da razume značenje pozajmljenice praćeno odgovorom da bi taj izraz inače redovno i upotrebljavao i da ga smatra odomaćenim. Ova konstatacija ne važi jedino u slučaju leksema (10) *personalno*, (18) *stajling* i (23) *menadžment*, gde je razumevanje značenja anglicizma praćeno i prevladavajućim stavom ispitanika da su u pitanju odomaćene reči koje bi i sami upotrebili, u navedenim rečenicama ili nekim drugim kontekstima.

Slede neki od primera⁷ koji potkrepljuju upravo iznesene podatke i zaključke:

Naši distributeri vezani su ugovorima sa mejdžorsima.

DA	11	➔	1	67
NE	53		2	10
DELIMIČNO	16		3	3

Evo ovaj buklit u kome sve piše.

DA	15	➔	1	69
NE	55		2	8
DELIMIČNO	10		3	3

To je, pre svega, stvar networka koji funkcioniše.

DA	64	➔	1	19
NE	9		2	40
DELIMIČNO	7		3	21

Ja sam personalno vezan za film.

DA	79	➔	1	4
NE	0		2	31
DELIMIČNO	1		3	45

Komisija nije telo koje sprovodi menadžment na projektu.

DA	46	➔	1	22
NE	15		2	23
DELIMIČNO	19		3	35

⁷ U tabelama s leve strane DA, NE i DELIMIČNO predstavljaju ponuđene odgovore na pitanje: „Da li ste razumeli značenje podvučene reči u rečenici?“, dok su brojevima 1, 2 i 3 u tabelama s desne strane označeni odgovori koji su ponuđeni na pitanje: „U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?“. Broj 1 – *Reč mi izgleda i zvuči kao potpuno strana; čuo/la sam je jednom ili nijednom i nikad je nisam upotrebio/la*; broj 2 – *reč mi izgleda i zvuči kao strana, ali bih je možda i ja upotrebio/la u ovoj rečenici ili drugde*; broj 3 – *reč se odomacila i ne vidim razlog zašto je ne bismo upotrebljavali – u ovoj rečenici ili drugde*.

Na kraju bi se valjalo osvrnuti na poslednji primer: kao što se iz gornjih tabela vidi, više od polovine ispitanika smatra da su u datoj rečenici na odgovarajući način protumačili značenje reči *menadžment*. Iz njihovih odgovora se, međutim, vidi da im u rečenici *Komisija nije telo koje sprovodi menadžment na projektu* nije najjasnije šta ovde *menadžment* treba da označava i da su mnogi ovu reč shvatili u značenju *oblast ekonomije koja se tiče rukovođenja firmom ili projektom*, ili *telo ili ljudi koji rukovode projektom*, umesto samog upravljanja ili rukovođenja. Ovom treba dodati i činjenicu da desetero ispitanika nije ni pokušalo da umesto reči *menadžment* ponudi domaći funkcijski ekvivalent, što onda iz sasvim drugačijeg ugla osvetljava odgovor velikog broja ispitanika (čak 35) koji ovu reč upotrebljavaju i smatraju je odomaćenom. Njihove neadekvatne zamene ili izostanak bilo kakve zamene, međutim, pokazuju da *menadžment* ne znači u svakom kontekstu ono što bi ispitanici pomislili da znači, pa tako i njihov preovlađujući stav da je *menadžment* odomaćena reč poprima novu dimenziju. Ovde se neminovno nameće pitanje: odomaćena, ali u kojem od svojih značenja? U navedenoj rečenici svakako ne u onom značenju koje mnogi ispitanici nisu prepoznali kao značenje koje odgovara kontekstu.

3.3.8. Pregled ponuđenih domaćih prevodnih ekvivalenata

Ovaj odeljak daje pregled prevodnih ekvivalenata koje su ispitanici ponudili kao moguće zamene za anglicizme u 1, 4. i 6. zadatku u upitniku. Odgovori ispitanika klasifikovani su u više grupa, u dva pododeljka: prvi, sa zamenama koje ukazuju na neadekvatno protumačeno značenje anglicizama, i drugi, sa primerima odgovarajućih funkcijskih ekvivalenata.

3.3.8.1. Neadekvatno protumačeno značenje

U ovom pododeljku biće ponuđena klasifikacija najčešćih i najtipičnijih odgovora koji ukazuju na to da ispitanik u 1, 4. i 6. zadatku nije (u potpunosti) razumeo značenje anglicizma. Rezultati ovih zadataka prikazani su paralelno i objedinjeno zbog jednog od segmenata, odnosno, podzadatka koji im je zajednički, a odnosi se na zamenjivanje anglicizama funkcijskim ekvivalentima u srpskom jeziku. Ovo, naravno, ne znači da se ne treba osvrnuti i na specifičnosti datih odgovora u svakom od zadataka, u zavi-

snosti od toga da li je kontekst ponuđen ili nije, o čemu je već bilo reči u prethodnim odeljcima.

Kategorije koje slede nisu odelite, već se u mnogim slučajevima preklapaju, tako da jedan odgovor po svojim odlikama može spadati u jednu ili više predloženih kategorija. Bitno je napomenuti da klasifikacija ne obuhvata, niti može da obuhvati, sve odgovore – njome će biti obuhvaćena ona rešenja koja su reprezentativni primeri kategorija koje predstavljaju. Broj u zagradi iza nekih primera označava broj rečenice u kojoj se anglicizam javlja u 6. zadatku u upitniku, a naveden je da bi čitalac, uz pomoć Dodatka 1 i Dodatka 2, imao mogućnost uvida u rečenični kontekst u kojem se ispitanik opredelio za određeno rešenje. Neke od kategorija podudaraju se sa onim uočenim i prilikom analiziranja rezultata pilot-istraživanja opisanog u Odeljku 3.1, ali su ovde, zbog većeg broja odgovora, uspostavljene i nove kategorije.

Sledi klasifikacija ponuđenih rešenja, koja ukazuju na činjenicu da se nameravano i protumačeno značenje anglicizma ne poklapaju, odnosno klasifikacija zamena čije se značenje, delimično ili potpuno, ne poklapa sa značenjem polaznog anglicizma.

(1) U prvu grupu spadao bi veći broj neadekvatno odabranih zamena ponuđenih kao rezultat asocijacija izazvanih fonološkim, grafološkim i/ili obličkim (morfološkim) sličnostima, i to isključivo kod ispitanika koji tvrde da poseduju izvesno znanje engleskog jezika. Neki od primera ovakvih odgovora su sledeći:

- *hepening = srećan događaj, radostan događaj, sreća* (sličnost sa rečima *happy* i *happiness*); *srećan završetak* (sličnost sa *happy ending*),
- *grejs period = sivi period?* (fonološka sličnost između *grace* i *grey*),
- *VJ = protiv* (sličnost sa skraćenicom *vs = versus*); *video džoker* (fonološko-grafološka sličnost između reči *džokej* i *džoker*),
- *workshop = program u windowsu* (oblička sličnost između reči *workshop* i *Photoshop* – naziva računarskog programa),
- *flajer = lep, zgodan momak* (fonološko-grafološka i oblička sličnost između reči *flajer* i *frajer*),
- *hakerske metode = lovačke metode* (oblička sličnost između reči *hacker* i *hunter*),
- *u strejt fazonu = u uličnom fazonu* (fonološka sličnost između *straight* i *street*),

- *mejdžorsi* (1) = *majori* (grafološka podudarnost sa izvornim oblikom); *gradonačelnici* (grafološka sličnost između *major* i *mayor*),
- školski *parti* materijal (9) = *deo* (sličnost između *part* i *party*),
- *indi-film* (12) = *indijanski film*; *film o Indijancima*; *film sa indijancima*; *američko-indijski film*; *kaubojski film*; *film sa tematikom indijanaca???* (sličnost između *inde(pendent)* i *American Indian* – Indijanac); *indijski film*; *film sa motivima Indije*; *film sa indijskim stilom* (sličnost između *inde(pendent)* i *Indian* – Indijac); *industrijski film* (sličnost između *inde(pendent)* i *industrial*),
- *ruki* sezone (15) = *ruka* (fonološko-grafološka i oblička sličnost između pozajmljenice *ruki* i domaće reči *ruka*); *rukovodilac??* (sličnost između pozajmljenice *ruki* i domaće reči *rukovodilac*),
- *rezident* Echo festivala (25) = *predsednik* (fonološko-grafološka i oblička sličnost između *resident* i *president*),
- *pikovi* (26) = *AS-ovi*; *asovi* (fonološka sličnost između *pik* (eng. *peak*) i, u kartaškom žargonu, *pik* (srp.)).

Kao manja podgrupa unutar ove kategorije izdvajaju se odgovori u kojima ispitanici nisu uspjeli da otkriju šta se krije iza akronima, te im je kao smernica poslužila isključivo podudarnost elemenata akronima i početnih slova zamena koje su ponudili, kao u sledećim primerima:

- *VJ* (eng. *video-jockey*) = *virtual D. J.*; *Vojska Jugoslavije* (podudarnost akronima i skraćenice na grafološkom nivou),
- *MC* (eng. *master of ceremonies*) (21) = *music creator*; *muzički kreator*; *muzički kantautor*; *mikrofon*; *MC Hammer*.

(2) Drugu kategoriju čine neodgovarajuće zamene koje predstavljaju direktne prevode leksema sa engleskog jezika (ili pokušaje direktnih prevoda), i to u slučajevima kada se doslovno prevođenje, s rezultatima koje su ispitanici ponudili, nikako ne može smatrati prihvatljivim prevodnim postupkom. Pod direktnim prevođenjem podrazumeva se „neposredno prevođenje doslovnog ili prenesenog značenja na jezik-primalac, uz preuzimanje i eventualnih dodatnih semantičkih obeležja sadržanih u monomorfemskoj ili polimorfemskoj reči iz jezika-davaoca” (Prčić 2005a: 179). U brojnim odgovorima ispitanika, rezultat ovog postupka jesu prevodi leksema u osnovnom, doslovnom značenju, bez obaziranja na kolokaciono značenje ili značenje pojedinih elemenata unutar frazme leksema. Dodatna semantička obeležja potpuno su zapostavljena, odnosno, pogrešno protumačena, kao u primeru *grejs period* = *period zahvalnosti*.

Neretko je i svaki element polimorfemske reči doslovno preveden, te se kao rezultat dobijaju kalkovi ili strukturni prevodi (Prčić 2005a: 179), čije značenje, u rešenjima koja nude ispitanici, ne odgovara značenju polaznih anglicizama, kao, na primer, *po principu redi-mejda* = *po principu gotovo načinjeno*. (Postupak englesko-srpskog kalkiranja sagledava i ilustruje Vidačić 2000.)

Posebnu potkategoriju predstavljali bi odgovori koji su rezultat neodgovarajuće dubinske parafraze ili definicije izvorne sintagme, tipa *roud muvi* = *putujući film* (od definicije *a movie which is on the road*) ili *network* = *rad na kompjuterskoj mreži* (od *work on the net*). Sve odgovore koji spadaju u ovu kategoriju takođe su ponudili ispitanici koji smatraju da, u većem ili manjem stepenu, vladaju engleskim jezikom.

Slede samo neki od primera:

- *grejs period* = *period zahvalnosti*,
- *fajnal for* = *konačno; konačno za; spreman za*,
- *workshop* = *prodavnica koja radi; radna prodavnica; poslovna kupovina; raditi u prodavnici; radnja* (gde je doslovno preveden samo deo složenice *workshop*),
- *roud muvi* = *putujući film; pokretni film*,
- *po principu redi-mejda* = *po principu gotovo načinjeno*,
- *frirajd snoubord vožnja* = *besplatna vožnja snoubordom; besplatna snoubord vožnja; besplatna vožnja po snegu; besplatna vožnja na dasci na snegu*,
- *offshore kompanija* = *kompanija „od obale“; prekookeanska kompanija*,
- *network* (8) = *rad na kompjuterskoj mreži*,
- *školski parti materijal* (9) = *školski zabavni materijal* (materijal za zabavu ≠ zabavni materijal),
- *rialiti šou* (28) = *stvarni šou; stvarni program; stvarni kviz; stvarno ostvarenje; živi šou; emisija stvarnog sveta; pravi show; prava predstava*.

Malobrojnu podgrupu predstavljaju one zamene kod kojih je uočeno da je ponuđeno rešenje lažni par ili rezultat prevođenja lažnog para u srpskom jeziku:

- *transparentni materijali* (3) = *natpisni; natpisi* (lažni par: *transparent* (eng.)_{pridev} ≠ *transparent* (srp.)_{imenica}),

- *rialiti šou* (28) = *realni šou*; *realna TV emisija*; *realni zabavni program* (lažni par: *real* (eng.) ne znači uvek isto što i *realan* (srp.)).

(3) Ispitanici su u pojedinim slučajevima uspešno protumačili samo pojedina obeležja deskriptivnog značenja anglicizma, što se ogleda u ponudenoj zameni i polaznom anglicizmu u kojima je uočeno delimično poklapanje dva skupa distinktivnih obeležja. Pojavu obeležja koja se ne poklapaju kod nameravanog i protumačenog značenja moguće je pripisati generalizaciji nameravanog značenja ili, s druge strane, specijalizaciji značenja.

A) Veoma brojnu grupu čine odgovori koji su rezultat generalizacije značenja, te, sa manje distinktivnih obeležja od polaznog anglicizma, predstavljaju u različitim stepenima „osiromašen” prevod pozajmljenice, kojim se prenosi manje nego originalom. Drugim rečima, prenet je samo deo informacije sadržane u značenju polaznog anglicizma. Neretko, međutim, u prevodu na takvu krnju osnovnu sadržinu dodata je informacija koje uopšte nema u značenju polaznog anglicizma, pa bi u takvim slučajevima bilo moguće reći da zamena predstavlja „obogaćeno-osiromašen” prevod anglicizma i neku vrstu neadekvatne mešavine generalizacije i specijalizacije značenja u ispitanikovom idiolektu, ako je o tako nečemu moguće govoriti. U sledećim primerima takva će dodatna obeležja biti data u uglastim zagradama:

- *VJ* = *čovjek zadužen za vizuelne efekte*,
- *fajnal-for* = *finale*; *polufinale*; *doigravanje*; *završno sportsko takmičenje*; *krajnji meč*,
- *no-name CD-ROM* = *disk*; *nepoznat proizvođač*; *memorija*; [*prazan*] *CD-ROM*; *bezimena ploča*; *bezimena komponenta za računar*,
- *downloadovati* = *skinuti / skidati*; *preuzeti*; *sačuvati*; *presnimiti*; *skidati sadržaj*; *prebacivati (skidati) podatke*,
- *seks trafficking* = *prostitucija*; *sex za novac*; *oblik prostitucije*; *seksualno iskorišćavanje (prostitucija)*; *belo roblje*; *trgovina robljem*,
- *roud muvi* = *film*; *neki film*; *vrsta filma*; *neka vrsta filma*,
- *flajer* = *reklama*; *propaganda*; *reklamni materijal*; *promotivni materijal*; *reklamni plakat*; *reklame [koje se pojavljuju na utakmicama, priredbama i sl. (na velikim panoima)]*,
- *hakerske metode* = *nedozvoljeni načini*; *nedozvoljene metode*; *načini provale, krađe*; *lopovske metode*,
- *master plan* = *poslovni plan*,

- *frirajd snoubord vožnja* = [besplatna] vožnja po snegu; skijanje slobodnim stilom; slobodni stil vožnje,
- *offshore kompanija* = firma; industrija; kompanija [bez osiguranja]; [osiguravajuća] kompanija; [osiguravajuće] društvo; kompanija [na ostrvu],
- *mejdžorsi* (1) = glavni; vodeći ljudi; glavni predstavnici; [matične] firme; [matične] kompanije,
- *loš tajming* (4) = loše vreme; period; trenutak,
- *trejleri* (5) = najave; prezentacije; reklame; kratke snimke [sa snimanja],
- *MVP* (11) = naj igrač,
- *fajnal-siks* (13) = finale; krajnje takmičenje; finalno završno takmičenje; završnica turnira; [četvrtina] finala; [četvrt-]finale,
- *ruki* (15) = najbolji [mladi] igrač; [mladi] početnik; [ragbi] – [mladi] sportista,
- *MC* (21) = muzičar; zabavljač; izvođač,
- *kargo* (22) = materijal; prtljag,
- *obrazovni trust* (23) = organizacija; društvo; udruženje,
- *rezident Echo festivala* (25) = učesnik; član,
- *rialiti šou* (28) = kviz (emisija); skrivena kamera; izvođenje zabave uživo; program uživo,
- *brifing* (30) = informacija / informisanje; tekst; neki kratak spis.

A a) Naredna grupa odgovora pokazuje izvesne sličnosti sa prethodnom, utoliko što na osnovu ponuđenih zamena postaje jasno da su ispitanici naslutili i pravilno protumačili o kom je semantičkom polju reč, te su se u sledećim odgovorima zadržali samo na nivou tumačenja i/ili pogađanja registra kojem određena leksema pripada:

- *fajnal-for* = u vezi sa tenisom (Ispitanik je pogodio da je u pitanju sportski registar, ali ne i o kom se sportu radi.),
- *downloadovati* = izraz u vezi sa kompjuterom; u vezi sa informatikom,
- *hakerske metode* = internet; istraživanje po internetu i računaru; kompjuterske metode; metode programera; metode kompjuterskih stručnjaka,
- *fajnal-siks* (13) = nešto u vezi sporta (možda basket),
- *MC* (21) = nešto kao DJ; vrsta pevača – hip hopera.

B) Nasuprot navedenim primerima, sledeću kategoriju odgovora činili bi oni koji su nastali kao rezultat specijalizacije značenja, te predstavljaju „obogaćen” prevod, odnosno, zamene kojima se, pored značenja anglicizma, prenosi i višak informacija u odnosu na značenje polazne pozajmljenice. Zamena sadrži gotovo sva distinktivna obeležja koja ima polazni anglicizam, ali i dodatna obeležja, koja će u narednim primerima biti istaknuta podebljanim slovima:

- *hepening* = **serija događaja**,
- *flajer* = letka **u boji**,
- *frirajd snoubord vožnja* = klizanje na snoubordu **sa litice**, slobodnim stilom,
- *offshore kompanija* = kompanija van zemlje **čiji se produkti u vidu pomoći isporučuju nekoj državi**,
- *network* (8) = **internet**; **rad na internetu**; računarska mreža; **rad na kompjuterskoj mreži**; **globalna mreža**, tj. **Internet**,
- *ruki sezone* (15) = **najmlađi igrač** (početnik) NBA sezone,
- *film-mejker* (16) = producent; režiser; reditelj,
- *artistički smisao* (17) = likovni; glumački,
- *u fokusu* (27) = u žiži **javnosti**.

(4) Ispitanici su nudili i rešenja koja odražavaju delimično poklapanje dva skupa distinktivnih obeležja i neuspešno protumačeno asocijativno značenje, naročito na nivou stilskog značenja – registarskih varijacija koje se tiču komunikacijske situacije (pogrešno protumačen predmetni registar, određen tematikom komunikacije; interpersonalni registar, određen odnosom između učesnika u komunikaciji; medijumski registar, određen medijumom u kome se obavlja komunikacija; Prčić 1997: 66), kao u primerima:

- *mejdžorsi* (1) = glavna **ekspozitura** (bankarski registar, umesto filmskog),
- *transparentni materijali* (3) = javni; dostupni; jasni materijali (društveno-politički i pravni registar, umesto modnog),
- *fajnal-siks* (13) = **najboljih 6 filmova** (filmski registar, umesto sportskog – odbojkaškog),
- *film-mejkeri* (16) = **proizvođači filmova** (industrijsko-proizvodni registar, umesto filmskog – *filmski stvaraoci, filmdžije, sineasti*),
- *menadžment na projektu* (20) = **kinta, novac i ideje** (neformalni registar umesto neutralnog ili formalnog),
- *input* (29) = **upad; ubacivanje** (neformalni registar umesto neutralnog ili formalnog).

(5) Takođe je uočeno, kao što je napomenuto u Odeljku 3.3.2, da izvestan broj ponuđenih zamena u sebi sadrži vrednosni sud koji nije deo sistemskog značenja lekseme, a koji je, zajedno sa određenim anglicizmom, usvojen usled njegove česte upotrebe u pretežno ili isključivo pozitivnim ili negativnim kontekstima. Tako i anglicizmi van konteksta dobijaju isti pozitivan ili negativan predznak, te njihovo značenje postaje vrednosno obeleženo, poprimajući aspekte ekspresivnog i/ili konotativnog asocijativnog značenja (Prčić 1997: 67), iako dati kontekst (ako ga ima) ne navodi na isključivo pozitivno ili negativno određenje pozajmljenice. Neki od primera koji bi spadali u ovu kategoriju rešenja jesu sledeći:

- *grejs period = najbolji period; zlatan period; sjajni period; super-period; period sreće* (poprimljeno pozitivno značenje),
- *no-name CD-ROM = najgori, najjeftiniji prazni diskovi; disk najlošijeg kvaliteta* (poprimljeno negativno značenje),
- *u strejt fazonu = normalan; u nenastranom fazonu; u pravom, nehomoseksualnom fazonu; u opuštenom fazonu; u trendu; ispravan, dobar čovek; čiste krvi* (poprimljeno pozitivno, pohvalno značenje),
- *master plan = genijalan plan; dobar plan; veliki (super dobar) plan* (poprimljeno pozitivno, pohvalno značenje),
- *offshore kompanija = kompanija koja služi za pranje novca; nepozvana kompanija* (poprimljeno negativno značenje),
- *fensi (19) = kremaški (prefinjeno); prebudženo (šmekerski); pederski; debilno* (poprimljeno negativno, pogrdno i/ili uvredljivo značenje, u kontekstu *I vaši radovi mogu izgledati jedinstveno i fensi*).

(6) Kao sledeća kategorija izdvajaju se ponuđene zamene kojima se prenosi značenje upravo suprotno od onog koje karakteriše polazni anglicizam. Drugim rečima, ispitanik je, pokušavši da zameni pozajmljenicu domaćim izrazom, ponudio antonim umesto sinonima – izraz suprotnog, umesto sličnog ili istog značenja, što je uočljivo u sledećim odgovorima:

- *no-name CD-ROM = marka CD-a,*
- *u strejt fazonu = u feminiziranim fazonu; čudno se oblači ili ponaša,*
- *casual odela = odela za svečane prilike; garderoba koja se nosi samo u nekim posebnim prilikama; klasični stil oblačenja,*
- *rezident Echo festivala (25) = specijalni gost.*

U okviru ove kategorije moguće je izdvojiti odgovore koji su dati u formi negativnog određenja, koji objašnjavaju šta značenje anglicizma *ne* podrazumeva, odnosno, šta anglicizam *nije*, šta se njime *ne* označava, a ne šta on *jeste*, odnosno, šta se njime *označava*. Jedino u slučaju negiranja komplementarnog antonima (tipa *žena – muškarac*, odnosno *ako nije žena, mora biti muškarac*, jer treće ne postoji) moglo bi se reći da je opseg značenja anglicizma zaista i pokriven negativnim određenjem:

- *u strejt fazonu = ne-peder; u nenastranom fazonu; nije gej; obrnuto od gay; osoba koja ne puši, ne pije, nije gej; u nehomoseksualnom fazonu; anti alkoholičar, nepušač i anti drogeraš; osoba koja se ne drogira, nije homoseksualac; gadljiv na homo odnose.*

(7) Uočeni su i slučajevi u kojima su ispitanici kao „ekvivalente na srpskom” nudili druge izraze iz engleskog jezika, i to relativno nove pozajmljenice (znatno novije od *audicije*, *bine* i *konkursa*, koje su davno pozajmljene iz nemačkog ili francuskog jezika, a danas se smatraju potpuno odomaćenim izrazima, i o kojima je više reči bilo prilikom analize odgovora u 5. zadatku). Iako ovakvi odgovori nužno ne znače da ispitanik nije razumeo značenje podvučenog anglicizma, oni u ovom zadatku ipak nisu adekvatna rešenja jer ne predstavljaju domaće prevodne ekvivalente:

- *no-name CD-ROM = disk bez **brenda**,*
- *hakerske metode = **cyber** manijaci,*
- *u strejt fazonu = nije **gej**; obrnuto od **gay**,*
- *frirajd snoubord vožnja = slobodna vožnja **bordom**,*
- *trejleri (5) = **intro**; kratki **review**,*
- *stajling (18) = **imidž**; **outfit**; **dressing**; način oblačenja, stav, sve ono što utiče i čini nečiji **personality**,*
- *fensi (19) = **trendi**; **super**,*
- *MC (21) = **nemam pojma**, možda **frontman**.*

(8) U nedostatku boljeg (i smislenijeg) rešenja, neki ispitanici pribegli su kružnim definicijama – parafraziranju sintagme ili cele rečenice istovetnim leksičkim elementima, čime ni na koji način nisu doprineli razjašnjenju značenja putem zamene domaćim ekvivalentom, kao što je slučaj u sledećim primerima:

- *hakerske metode = metode koje su hakerske; metode koje koriste hakeri,*

- *mejdžorsi* (1) = *oni sa kojima su zaključili ugovor* („Naši distributeri vezani su ugovorima sa *onima sa kojima su zaključili ugovor.*”),
- *MC* (21) = *oni koji puštaju diskove na gramofonu* („Gramofona su se dohvatili i *oni domaći koji puštaju diskove na gramofonu.*”).

(9) Kao što je u uvodnom delu o značenju anglicizama i rečeno, ispitanik ne može bez konteksta da zna da u novinskim primerima *flajer* nije *letač*, ili da *workshop* nije *zanatska radionica* (i pored toga što poseduje izvesno znanje engleskog jezika), te se takve zamene u 1. zadatku, gde nije dat kontekst, ne smatraju rezultatom neadekvatno protumačenog značenja. Čak ni *roud muvi* protumačen kao *bioskop na otvorenom*, *bioskop pod otvorenim nebom* ili *auto-bioskop* (što bi bili ekvivalenti za *open-air cinema*) bez šireg konteksta nije opravdano smatrati greškama, pošto je *muvi*, umesto kao *film*, protumačen kao *bioskop*, pa tako i *roud muvi* kao *a movie [a cinema] is beside the road*. Sledeće zamene su, međutim, ponuđene u rečeničnom kontekstu iz kojeg bi trebalo da bude jasno da je u pitanju neko drugo značenje date lekseme:

- *obrazovni trust* (23) = *poverenje*,
- *rezident* Echo festivala (25) = *stanovnik*,
- *pikovi* (26) = *odabir; izbor; izabranici*,
- *fokus* (27) = *vidokrug; vidno polje*.

(10) Ispitanici su u nemalom broju slučajeva ponudili rešenja koja se mogu svrstati u rezultate postupka koga bi bilo moguće nazvati **asocijativnim prevodenjem**. Ovakav prevod nije semantički tačan, zasnovan je na slobodnim asocijacijama, ali, kao rezultat takvog misaonog procesa, asocijativni prevod ima izvesne veze sa značenjem anglicizma, utoliko što pripadaju istom semantičkom polju, odnosno, na nivou lekseme, istom leksičkom skupu. (Leksički skup se, prema Lipki (1992: 157–158), temelji na grupisanju leksema po srodnosti smisla proistekloj iz određenih vanjezičkih okolnosti – bilo prostorno-vremenskoj ili nekoj drugoj bliskosti denotata posmatranih leksema, ili tematskoj, psihološkoj ili nekoj drugoj povezanosti samih leksema.) U ovu kategoriju spadali bi, recimo:

- *VJ* = *voditelj na MTV-ju*,
- *no-name CD-ROM* = *uređaj za čitanje kompaktnih diskova nepoznatog proizvođača*,
- *stand-by advokat* = *advokat koji je dosledan*,
- *transparentni materijali* (3) = *izloženi; prezentujući*,

- *prajm-tajm* (7) = *prvi termin; premijerno izdanje; pred premijera; početak,*
- *personalno* (10) = *emotivno,*
- *artistički smisao* (17) = *zabavljajući smisao,*
- *MC* (21) = *disk džokej, DJ; peva pored DJ-a,*
- *obrazovni trast* (23) = *starateljstvo,*
- *rialiti šou* (28) = *takmičenje u izdržljivosti.*

U navedenim slučajevima, mehanizam često funkcioniše na sledeći način: novinar, na primer, napiše: „Film će biti prikazan u Sava centru, u prajm-tajmu, u 20:00”. Ako je 20.00 časova tog dana ujedno i prvi termin za prikazivanje filma, čitalac s pravom može da zaključi da *prajmtajm* (u primeru u upitniku citirano kao *prajm-tajm*) znači *prvi termin* i ne mora nužno da shvati da je u pitanju *udarni termin*, koji može, ali i ne mora, biti prvi u danu. Tako čitalac, pomislivši da *prajm-tajm* znači *prvi, premijerni termin*, svaki naredni put kada se *prajm-tajm* javi u sličnom kontekstu, može s pravom da tvrdi da jeste razumeo značenje pozajmljenice i da ona upravo označava *prvi ili premijerni termin*. Ili, po sličnom principu, ako se „obrazovni *trast* trudi da omogući školovanje što većem broju darovite dece”, čitalac zaključuje da je u pitanju neka vrsta pokroviteljske ili starateljске ustanove, ali ne mora nužno da razume da je reč o *fondaciji*. Tako i svakom sledećom prilikom značenje ove reči u svom mentalnom leksikonu taj isti čitalac verovatno obeležava kao adekvatno protumačeno.

(11) Postoje rešenja koja ukazuju na potpuno nerazumevanje nameravanog značenja anglicizma na deskriptivnom nivou, a ponuđena su ili kao posledica pogrešno usvojenog značenja ili kao rezultat puke improvizacije, usled nedostatka boljeg rešenja. Među mnogobrojnim primerima koji pripadaju ovoj kategoriji, mogu se izdvojiti sledeći:

- *hepening* = *umetnički pravac; doživljaj umetničkog izražavanja,*
- *grejs period* = *period trudnoće; plodni period; praznici,*
- *fajnal-for* = *konačan rezultat,*
- *downloadovati* = *prepoznati; pripremiti,*
- *sekstrafiking* = *razmena fluida,*
- *workshop* = *tržište rada; radno okruženje,*
- *flajer* = *traka,*
- *u strejt fazonu* = *moderan; u svom fazonu,*
- *po principu redi-mejda* = *po sistemu eliminacije, odbacivanja,*
- *stand-by advokat* = *ostati pribran; advokat koji odgađa,*
- *zamoran skedžul* = *dosadan sadržaj; dosadan izgled,*

- *offshore kompanija* = kompanija (društvo) koje ima samo ime,
- *mejdžorsi* (1) = sponzori; rukovodioci; menadžeri,
- *transparentni materijali* (3) = šaroliki; obojeni; promotivni; reklamni; propagandni; izložbeni; udarni; prikazivani; marketinški plakati; marketinške table; neupadljivi; aktuelni; publikacioni,
- *loš tajming* (4) = loše raspoloženje,
- *trejleri* (5) = izdanja „B” koprodukcije,
- *buklit* (6) = kratka pisana predstava; pamflet; rečnik,
- *školski parti materijal* (9) = predmetni materijal,
- *indi-film* (12) = crnački film,
- *vajb* (14) = motiv,
- *ruki sezone* (15) = amater – prva sezona,
- *film-mejker* (16) = filmska zvezda; filmska produkcija,
- *menadžment na projektu* (20) = producent; prezentacija; promovisanje; posredovanje (zastupanje); ekonomija,
- *MC* (21) = domaći muzički kompozitor; muzički autor; kantautor (pevač); *nemam pojma, možda frontman*,
- *keč* (24) = apsurd; poduhvat,
- *rezident Echo festivala* (25) = poslanik,
- *pikovi* (26) = ciljevi; ukupno; delovi; namere,
- *briefing* (30) = test; priručnik; razgovor.

(12) Na kraju, valja napomenuti da mnogi odgovori ukazuju na činjenicu da ispitanici nisu sigurni da li su značenje anglicizma protumačili na očekivani način, što se ogleda u kolebanju u pogledu ponuđene zamene – često su ponuđena dva, tri ili čak četiri rešenja, neka od njih u obliku, uglavnom ili kosim zagradama, ili je na kraju stavljen znak pitanja (ili više njih) kao potvrda nesigurnosti u načinjen izbor. Znatno veći broj ovakvih „nesigurnih” odgovora uočen je u primerima u kojima su ispitanici na adekvatan način protumačili značenje pozajmljenice, nego što je to slučaj sa neodgovarajućim rešenjima, gde su, čini se, bili sigurniji da su u pravu, što predstavlja izvestan paradoks. Karakteristični su i propratni komentari, kao što su: „Ne znam”, „I ja bih možda ovako rekao”, „Ostavila bih ovako”, „Možda...”, „Nisam sigurna”, „Ima nekakve veze sa...”, i slično.

3.3.8.2. Adekvatno protumačeno značenje

Valjalo bi se sada osvrnuti i na odgovore koji ukazuju na to da je ispitanik uspešno protumačio značenje anglicizma u datom kontekstu, upotreбивši prihvatljiv funkcijski ekvivalent, primenjujući jedan od mogućih prevodnih postupaka.

Detaljan pregled različitih prevodnih postupaka daje Newmark (1981, 1988), dok, u srpskom jeziku, moguće načine adaptacije novih reči iz engleskog jezika prevodnjem razmatra Prčić (2005a). U ovoj analizi, delom i na osnovu klasifikacija u navedenim izvorima, postupke kojima su dobijene (ne i uvek) prihvatljive zamene moguće je grupisati na sledeći način:

- **direktno prevođenje**, kao u primerima: *bejzik* (2) = *osnova*; *network* (8) = *mreža*; *fensi* (19) = *moderno*; *kargo* (22) = *teret, tovar*; *trast* (23) = *fond*; *keč* (24) = *fora, fazon, caka, kvaka, štos*; *rezident* (25) = *domaćin, predstavnik; učesnik*; *pik* (26) = *vrhunac, vrh*; *fokus* (27) = *žiža, centar*; *rialiti šou* (28) = *stvarni program*; *input* (29) = *ulaz, ubacivanje*,
- **kalkiranje ili struktorno prevođenje**, kao u primerima: *buklit* (6) = *knjižica*; *personalno* (10) = *lično*; *MVP* [*most valuable player*] (11) = *najvredniji igrač*; *fajnal-siks* (13) = *finalnih šest*; *film-mejker* (16) = *filmski stvaralac*; *artistički smisao* (17) = *umetnički smisao*; *menadžment* (20) = *rukovođenje, upravljanje*; *input* (29) = *unos*,
- **funkcijska aproksimacija**, pod kojom Prčić (2005a: 179–180) podrazumeva „izražavanje sadržaja iz jezika-davaoca, leksičkim sredstvima u jeziku-primaocu, tako da se što bliže i što vernije odrazi funkcija denotata, pri čemu se aproksimacija može realizovati na jedan od dva raspoloživa metoda. Prema prvom, zadržava se izvorna perspektiva ili konceptualizacija (npr. *mountain bike* = *terenski bicikl*), a prema drugom metodu, menja se izvorna perspektiva ili konceptualizacija, tako što se denotat osvetljava iz drugog ugla (npr. *snowboard* = *daska za skijanje*)”. Funkcijska aproksimacija kao prevodni postupak primenjena je u sledećim primerima: *mejdžorsi* (1) = *glavni distributeri*; *prajm-tajm* (7) = *udarni termin*; *fajnal-siks* (13) = *turnir šest najboljih*; *ruki* (15) = *igrač debitant*; *film-mejker* (16) = *filmadžija*; *stajling* (18) = *način oblačenja, stil ponašanja*; *menadžment* (20) = *vođenje posla*; *fokus* (27) = *centar interesovanja, središte interesovanja, glavna*

stvar; input (29) = ulazne informacije, prijem podataka; briefing (30) = saopštenje za javnost, izveštaj za javnost,

- **definicioni prevod ili opisno prevođenje**, čiji je rezultat nalik modifikovanoj rečničkoj definiciji polaznog anglicizma, kao na primer: *trejler (5) = isečak iz filma koji služi promociji istog; fajnal-siks (13) = završni turnir sa najboljih 6 ekipa u prethodnom delu sezone; ruki (15) = novajlija kojem je to prva sezone u nekoj sportskoj ligi; film-mejkeri (16) = oni koji učestvuju u izradi filma; MC (21) = Master of Ceremony, urbani izraz za zabavljače koji su i više od DJ; rialiti šou (28) = zabava uživo tj, sve popularniji vid modernih tv emisija u kojima se (navodno) odvija bez montaže IN VIVO, šou koji imitira realnost (šou gde gledaoci direktno prate realne situacije glavnih junaka), zabavna emisija na temu neke realne situacije,*
- **transpozicija**, o kojoj detaljnije piše Newmark (1988: 85–88), tiče se gramatike i podrazumeva promenu perspektive, kada sadržaj poruke iz jezika davaoca nije moguće izraziti istovetnim gramatičkim sredstvima u jeziku primaocu, kao u primerima: *jer sam imao loš tajming (4) = jer sam loše organizovao vreme; školski parti materijal (9) = materijal za školske žurke; uspešniji u artištičkom smislu (17) = uspešniji kao umetnik; telo koje sprovodi menadžment na projektu (20) = telo koje rukovodi (upravlja) projektom; ali mu je rep uvek bio u fokusu (27) = ali je uvek bio usredsređen na rep, ali mu je rep uvek bio primaran; rialiti šou (28) = šou bez glume, šou iz stvarnog života.*

Kao što se može zaključiti na osnovu primera u Odeljku 3.3.8.1, neki od navedenih postupaka primenjivani su i manje uspešno, pa je kao rezultat dobijena neodgovarajuća domaća zamena, što je naročito uočljivo kod rešenja koja su rezultat direktnog prevođenja. (Videti primere u Odeljku 3.3.8.1.) Svi ponuđeni odgovarajući funkcijski ekvivalenti dati su u Dodatku 2. Više reči o grupama anglicizama koje ispitanici bolje razumeju i čije im tumačenje predstavlja manji problem biće u sledećem odeljku, u kojem su iznesene neke od opštih tendencija uočenih na osnovu rešenja svih ispitanika ili pojedinih profesionalnih, starosnih ili polnih grupa.

Na kraju analize ponuđenih funkcijskih ekvivalenata, kako onih čije je značenje protumačeno na neadekvatan način, tako i onih u kojima nameravano značenje odgovara protumačenom, treba istaći da mnogi ispitanici uopšte nisu ponudili svoje rešenje, iako su na početku zadatka odgovorili

da značenje anglicizma razumeju – bilo potpuno ili delimično. Naime, približno petina ovih ispitanika ostavila bi pozajmljenicu umesto mogućeg domaćeg ekvivalenta, odnosno, kao postupak adaptacije odabrala bi preslikavanje izraza iz engleskog jezika (uz prilagođavanje ortografskim i fonološkim pravilima i morfološkom sistemu srpskog jezika, ili bez ikakvog prilagođavanja). Ovo se može tumačiti na različite načine: od mogućnosti da ispitanici u datom trenutku nisu mogli da se sete odgovarajuće domaće zamene, preko činjenice da je za neke anglicizme zaista teško naći pogodan funkcijski ekvivalent (pa je jednostavnije i komotnije, ali često i opravdanije i svrsishodnije, ostaviti pozajmljenicu), do pretpostavke da ispitanici, naročito oni koji su odgovorili da značenje podvučene reči razumeju samo delimično, značenje možda ipak ne razumeju u dovoljnoj meri da bi odgovarajućom zamenom mogli da opravdaju svoj (uslovno) potvrđan odgovor.

3.3.9. Opšte tendencije u odgovorima ispitanikâ

Na osnovu analiziranih rezultata, moguće je izdvojiti grupe anglicizama čije značenje ispitanicima predstavlja poseban problem, kao i one čije značenje lakše razumeju i koje im ne predstavlja nepoznanicu. Kategorije koje će ovde biti izdvojene ni u kom slučaju ne obuhvataju sve primere koji se javljaju u upitniku, već ukazuju na opšte tendencije, iz kojih se može zaključiti koje od izdvojenih grupa anglicizama većini ispitanika predstavljaju ili ne predstavljaju problem kada je u pitanju tumačenje njihovog značenja – i zašto.

Ranije pomenuta kvalitativna promena u kontaktnoj situaciji između dva jezika ogleda se u preuzimanju sve većeg broja reči koje pripadaju opštem vokabularu (uz dalje preuzimanje onih koje popunjavaju pojmovne i/ili leksičke praznine u jeziku primaocu). To su reči za koje u srpskom jeziku postoji adekvatan funkcijski ekvivalent, pri čemu upotreba anglicizma ne unosi nikakvu novu stilsku ili asocijativnu nijansu značenja – osim što, možda, deluje kao simbol prestiža ili, čak, snobizma, te ima kvazi-dekorativnu ulogu u „monotonom” okruženju. Graedler (1995: 237) smatra da se upotrebom pozajmljenica umesto domaćih reči kojima se označavaju dobro poznati predmeti i pojave, i to u opštem, odnosno nespecijalizovanom registru, postiže **efekat iznenađenja** (eng. *surprise effect*), upravo zato što čitalac u datom okruženju ne očekuje da naiđe na izraz koji mu nije poznat. Recimo, reči kao što su *buklit*, *pik*, *trast* ili *indi-film*, koje u datim rečenicama znače *brošura* ili *knjižica*, *vrh* ili *vrhunac*, *fondacija* i *film nezavisne*

produkcije, ili su kod ispitanika koji znaju engleski često protumačene u značenju drukčijem od nameravanog (*pik* = *odabir* [eng. *peak* = *vrh*, *vrhunac*, naspram eng. *pick* = *odabir*, *izbor*], *trast* = *poverenje*, *indi-film* = *indijanski film*), ili su obeležene kao nerazumljive, kod ispitanika koji nisu učili engleski (mada su ponekad i oni pokušavali *indi-film* da protumače kao *film o Indijancima*).

Problem sa leksemama poput *buklit*, *pik* ili *trast* verovatno jeste u tome što neki ispitanici, naročito oni koji nisu učili engleski, intuitivno pretpostavljaju ili očekuju da se iza ovakve reči sigurno krije nešto za šta u srpskom nema odgovarajuće zamene i/ili neki apstraktniji, komplikovaniji pojam. Ispostavlja se, međutim, da je u pitanju samo *knjižica* ili *brošura*, *fondacija* i *vrh* ili *vrhunac*. Efekat iznenađenja (ali i zbunjenosti) vremenom će slabiti ako se pozajmljenica sve češće bude upotrebljavala, odnosno, ako iz kategorije jednokratnih pozajmljenica pređe u ustaljene pozajmljenice, ili ako više ne bude upotrebljavana naprosto kao rezultat nemotivisane zamene koda kod novinara. To se, međutim, kada je reč o izrazima iz opšteg registra, dosta retko događa, što upravo pokazuje koliko je nepotrebno i nesvrishodno, na primer, knjižicu nazvati *buklitom* ili *vrh pikom*.

Drugu ispitanicima problematičnu grupu predstavljaju novi anglicizmi iz političke i privredne sfere – *offshore kompanija*, *fizibilitet*, *implementacija*, *grejs period* i slični izrazi karakteristični za period društvene i privredne tranzicije, i reformi na raznim poljima, kroz koje Srbija prolazi u proteklih nekoliko godina. Uzrok nejasnom značenju ovih izraza treba tražiti kako u jezičkim, tako i u vanjezičkim činiocima. Naime, čitaocima, u tipičnom slučaju, nije nova samo reč, već im je, vrlo često, nov i sam pojam na koji se reč odnosi. Zato bi, ukoliko je moguće, trebalo eliminisati makar jedan od uzroka zabune – jezički, ako se već ne radi o pojavi ili procesu koji bi čitaocu bio nov i nepoznat. Upotreba reči poput *sprovedenje* i *izvodljivost* verovatno bi u velikoj meri demistifikovala ono što se krije iza *implementacije* i *fizibiliteta*. U suprotnom, čitaocu, nakon pročitane vesti, gotovo po pravilu ostaje nejasan i nerazumljiv kako pojam u društvenoj stvarnosti, tako i njegov jezički oblik u novinskom tekstu.

Treću problematičnu grupu predstavljaju izrazi koji su svojstveni pojedinim žargonima (omladinskim, stručnim), te čije značenje predstavlja zagonetku za skoro sve ispitanike koji ne pripadaju određenoj starosnoj ili profesionalnoj grupi. Tako će, recimo, *keč* ili *parti* na očekivani način protumačiti skoro isključivo ispitanici mlađi od 30 godina, a kompjuterski izraz *butabilan* samo studenti elektrotehnike. No, neke od pozajmljenica u okviru ove grupe čak ni mlađa populacija, izgleda, u velikoj meri ne razu-

me: na primer, reč *rezident* ili akronimi *VJ* i *MC* dali su iznenađujuće mali broj očekivanih tumačenja, kako kod svih ispitanika u celini, tako i unutar grupe mlađih od 30 godina. Najverovatniji uzrok, kada su u pitanju lekseme *VJ* i *MC*, jeste da je u ovim slučajevima reč o akronimima za koje je tipična neprozirna struktura i značenje.

Na kraju, ispostavilo se da neki anglicizmi u oblasti sporta, i to oni koji se najčešće javljaju u nespecijalizovanoj dnevnoj i nedeljnoj štampi, i koji su vezani za neke od najpopularnijih sportova u Srbiji – košarku i odbojku, predstavljaju nerešiv problem za preko 70% ispitanica i za oko 40% ispitanika. Tako lekseme *MVP*, *ruki* i *fajnal siks* ženska populacija veoma slabo razume, a muška nešto bolje, iako ne u meri u kojoj bi se to možda očekivalo, s obzirom na tipična interesovanja kada se u obzir uzme kriterijum polne pripadnosti. Da je, međutim *ruki* ostao (ili postao) *novajlija*, situacija bi verovatno bila nešto drugačija, u obe polne grupe. Najverovatnije je posredi i to da upotrebom anglicizama kao što su *MVP* ili *ruki* novinar svom tekstu želi da dâ ton autentičnosti i verodostojnosti, da upečatljivije dočara izvorni, lokalni kolorit i opštu atmosferu, pošto se ovde radi o američkoj profesionalnoj košarkaškoj ligi. Isti se, anglicizmi, međutim, pojavljuju i u tekstovima o našem košarkaškom prvenstvu, što se, opet, može objasniti željom da domaće ligaško takmičenje podseća na najjaču ligu na svetu, ako ni po čemu drugom, ono bar po registru kojim se sportski novinari služe. Slično ovom primeru, novinari i na drugim mestima pokušavaju da upotrebom anglicizama dočaraju anglofonu atmosferu, naročito u slučaju tekstova sa spoljnopolitičkom tematikom: tu će često upotrebiti *briefing*, pre svega ako je u pitanju kratak izveštaj ili konferencija za štampu jednog od predstavničkih tela neke od zemalja engleskog govornog područja.

Polno zasnovana podela u interesovanjima nije, međutim, došla do izražaja kada je u pitanju rečnik iz oblasti mode, gde, recimo, odgovori ispitanika u primerima *casual odela*, *fensi izgled*, nečiji *stajling* i *transparentni materijali* odražavaju približno jednak broj adekvatno ili neadekvatno protumačenih značenja u obe polne grupe.

Nasuprot ovim kategorijama, čini se da postoje, veoma grubo omeđene, dve grupe anglicizama čije značenje većini ispitanika predstavlja manju nepoznanicu nego što je to slučaj u gore navedenim primerima, bez obzira na starosnu, polnu ili profesionalnu pripadnost i nivo znanja engleskog jezika. To su ili nešto starije pozajmljenice, čije se značenje višegodišnjom upotrebom ustalilo i odomaćilo među govornicima srpskog jezika, ili pozajmljene lekseme čija je pojava u srpskom jeziku novijeg datuma, ali koje jasno predstavljaju rezultat popunjavanja pojmovnih i/ili leksičkih prazni-

na. U prvu grupu spadali bi, recimo, *hepening*, *fast food*, *fokus*, *personalno* i *artistički*, a u drugu *CD*, *DVD*, *SMS*, *MMS*, i slično – uglavnom izrazi iz tehničkog registra kojima se označavaju novija tehnološka dostignuća čiji su nazivi postali internacionalizmi. Isto tako, čini se da značenja pozajmljenica iz tehničkog, a pre svega kompjuterskog, registra, koje su i same neologizmi u engleskom, lakše nalaze put do čitaoca, bez obzira na parametre po kojima je ispitanike moguće svrstati u grupe. Izrazi kao što su *downloadovati*, *hakerske metode* ili *network*, upravo zbog svoje pripadnosti novijem internacionalnom leksikonu, kao kulturno ekspanzivne reči (Prčić 2005a: 176) bivaju prihvaćeni i kod govornika srpskog jezika, naročito onih koji su, makar i površno, upoznati sa računarskom tehnikom i osnovama rada računara, a takvu, sve brojniju, populaciju svakako predstavlja i uzorak ispitanika u ovom istraživanju.

U završnom poglavlju pažnja će biti posvećena izvođenju zaključaka proisteklih iz sprovedene analize i, na osnovu njih, potvrđivanju početne hipoteze i očekivanih rezultata istraživanja. Ujedno, biće ponuđen i osvrt na jezičku situaciju kojom se ova knjiga bavi, u svetlu dobijenih rezultata, interpretiranih sa semantičko-pragmatičkog stanovišta. Na samom kraju razmatraju se mogući načini za prevazilaženje uočenih problema u komunikaciji između novinara i čitaoca.

4. ZAKLJUČCI

Uzimajući u obzir rezultate istraživanja prikazane u prethodnim poglavljima, moguće je zaključiti da je na početku izneta hipoteza u velikoj meri potvrđena. Naime, odgovori ispitanika na pitanja postavljena u zadacima u upitniku svedoče o relativno niskom stepenu razumevanja anglicizama kod govornika srpskog jezika. Oko polovine svih rešenja (uzevši u obzir sve zadatke u kojima se od ispitanika traži da odgovore na pitanje da li razumeju značenje pozajmljenice) predstavljaju negativni odgovori. Ostala rešenja, u kojima ispitanici, ustvrdivši da reč razumeju potpuno ili delimično, nude svoja objašnjenja, najbolje pokazuju u koliko je slučajeva protumačeno značenje zaista i ono nameravano. Postavlja se pitanje šta za čitaoca predstavlja veći problem: kada deo teksta ne razume (i toga je svestan) ili kada misli da ga razume, dok, u stvari, značenje ne uspeva da protumači ne očekivani način, te mu tako izmiče pravi smisao poruke. Ovakvi rezultati idu u prilog tvrdnji da postoji šum u komunikacijskom kanalu između pošiljaoca i primaoca poruke, tj. novinara i čitaoca.

S tačke gledišta teorije relevantnosti i komunikativnog principa relevantnosti, čije su postavke i pretpostavke iznesene u Poglavlju 2, sada se s pravom može ustvrditi da novinar u velikom broju slučajeva ne upotrebljava jezička sredstva koja su čitaocu dostupna bez ulaganja znatnijeg napora pri interpretaciji. Drugim rečima, kontekstualni efekti anglosrpskog jezika takvi su da je napor pri interpretaciji obrnuto srazmeran dostupnosti informacije čitaocu. Samim tim, takva jezička sredstva daleko su od sopstvene optimalne relevantnosti, pošto su kontekstualni efekti neadekvatni, te je jasno da novinar u datoj situaciji ne upotrebljava optimalna jezička sredstva i ne pribegava najrelevantnijem mogućem iskazu – onom koji odgovara sposobnostima, znanju i sklonostima osobe kojoj se svojim tekstom obraća.

Isto tako, ako se problem sagleda iz perspektive Griceovog principa kooperativnosti, na osnovu rezultata istraživanja moguće je zaključiti da se ovaj princip vrlo često narušava: ishod komunikacije između novinara i či-

taoca u nemalom broju slučajeva jeste neadekvatno protumačeno nameravano značenje, što je posledica činjenice da je značenje upotrebljenog izraza u datom kontekstu mutno, nejasano i neopravdano složeno. Zahtev za kratkoćom, sažetošću i nedvosmislenošću jezičkog izraza, koji potpada pod maksimu načina, u velikoj meri je zapostavljen ovakvim pristupom komunikaciji. Imajući u vidu ranije iznesene načine na koje je moguće narušiti maksime, te ovde predloženu kategoriju *nemarnog narušavanja maksime načina*, moguće je potvrditi pretpostavku da do takvog narušavanja zaista i dolazi. Valja ponoviti da su česta i nemotivisana zamena koda, površno i nestručno prevođenje, te oslanjanje isključivo na sopstvenu kompetenciju (jezičku i vanjezičku) pre odraz nemara prema ishodu komunikacije sa čitaocem, nego svesne namere da čitalac tekst što teže razume, čak i u slučajevima kada kod novinara postoji svesna (ili podsvesna) želja da zvuči učeno, prefinjeno ili da sledi aktuelnu jezičku modu.

U istraživanju se pokazalo da u izvesnim slučajevima ni kontekst, pre svega minimalni (sintagma u okviru koje se anglicizam javlja), pa ni optimalni (cela rečenica ili kraći odlomak iz novinskog teksta), nije dovoljan da razjasni značenje pozajmljenice. U primerima u kojima je značenje protumačeno na očekivani način, uloga konteksta, međutim, svakako nije zanemariva. Ostaje, naravno, pretpostavka da bi tumačenje možda bilo olakšano da je u svakom od ponuđenih primera anglicizam bio dat u svom najširem okruženju, odnosno, tekstu kao celini, ali tako nešto nije bilo moguće sprovesti zbog strukturnih, vremenskih i drugih ograničenja koja nameće upitnik kao instrument ovakvog istraživanja, koje je ipak manjeg obima.

S druge strane, relativno velik broj potvrdnih odgovora i pravilno protumačenih značenja navodi na zaključak da situacija ni u kom slučaju nije toliko crna. Zato treba naglasiti da sama upotreba novijih anglicizama nikako automatski ne povlači za sobom narušavanje principa kooperativnosti, i da postoje mnoge pozajmljenice iz engleskog jezika koje čitaoci koriste i na adekvatan način razumeju. Ovo se najbolje može zaključiti na osnovu zadataka u kojima su ispitanici tvrdili da podvučene izraze razumeju, zaista tačno i protumačivši nameravano značenje, i odlučivši se upravo za anglicizam nasuprot domaćem funkcijskom ekvivalentu. Ovakvi slučajevi opisani su, grupisani i obrazloženi u završnom delu analize rezultata istraživanja. Konačno, da čitaoci najslabije prihvataju novoskovane englesko-srpske mešavine vidi se na osnovu rezultata 3. zadatka, u kojem su se ispitanici mahom opredelili za strani akronim, bez dodatnog domaćeg elementa, koji bi izraz samo učinio nezgrapnijim.

Ako se ovako postavljen i analiziran problem narušene komunikacije između novinara i čitaoca postavi u šire okvire, moguće je – i nužno – sagledati ga u okviru opšteg fenomena anglosrpskog jezika i implikacija koje njegova upotreba ima u najširoj jezičkoj zajednici. Pitanje koje se prvo nameće jeste da li se i kako vredi suprotstavljati uzrocima i posledicama ovakvog stanja u jeziku, koje dovodi do slabije komunikacije među pripadnicima iste jezičke zajednice. Stanovište koje se ovde zastupa jeste da nije moguće, a ni poželjno, suprotstavljati im se, jer bi to, pre svega, bilo bezuspešno, a, u krajnjoj instanci, i opasno. Naime, linija između pozitivnih i dobronamernih nastojanja da se stanje u jeziku popravi (šta god to značilo) i upadanja u zamku jezičkog purizma često je tanka i ne baš primetna, pa ju je moguće i nehotično prekoračiti, i tako bez svesne namere ostati sa druge, konzervativne, retrogradne i anahrone, strane. Veoma je bitno strane reči unapred „psihološki ne videti kao problem, nego kao sasvim normalnu pojavu, naročito u modernim vremenima” (Bugarski 1996: 21). Jezičkim promenama ovakve vrste i intenziteta nije, dakle, svrsishodno *suprotstavljati se*, već bi ih, na dole navedene načine, trebalo *kanalisati* i na osmišljen način uklopiti u ustaljen tok promena na svim nivoima jezičke strukture, promena koje predstavljaju prirodan, normalan i nezaustavljiv proces u svakom jeziku. Drugim rečima, „strane reči su danas neophodne, ali ih valja upotrebljavati sa znanjem i merom, uz sposobnost finog razlučivanja i nijansiranja, a bez kategorijalnih predrasuda i stereotipa u stilu za/protiv, dobro/loše” (Bugarski 1996: 24).

Na osnovu onog što u svojim napisima predlaže Prčić (2005a), postoji nekoliko načina za prevazilaženje stanja prouzrokovanog uticajem anglosrpskog jezika, a oni bi podrazumevali sistemske i sistematske mere kao što su:

- Uvođenje kontaktne jezičke kulture u nastavne planove i programe kako maternjeg, tako i stranog jezika (u ovom slučaju, srpskog (ali i drugih jezika koji su u Srbiji u službenoj upotrebi) i engleskog), i to na svim nivoima obrazovanja – od osnovne, preko srednje škole, do fakulteta.
- Uspostavljanje strožih kriterijuma prilikom zapošljavanja predavača engleskog jezika u školama, i angažovanja prevodilaca, te uvođenje obaveznog doškolovanja diplomiranih stručnjaka, stalnog praćenja i ocenjivanja njihovog rada.
- Poklanjanje pažnje aktuelnim jezičkim temama i njihova popularizacija u medijima, kroz novinske rubrike (kao što je rubrika I. Klajna u *NIN-u*) i radijske ili televizijske emisije. Kao uzor mogla bi da posluži i petominutna emisija *Hej, hej, helyes beszéd!* (*Pra, pra, pravilan govor!*) koja je godinama svakodnevno emitovana

na mađarskoj televizijskoj stanici *Duna*, a u kojoj je jezički stručnjak u saradnji sa gledaocima razrešavao različite dileme u vezi sa pravilnom upotrebom njihovog maternjeg jezika. S ovim u vezi, nije zgorog napomenuti da su odgovori ispitanika u ovom istraživanju, a među njima i odgovori studenata srpskog jezika i književnosti, obilovali pravopisnim, gramatičkim i leksičkim greškama, te da mnogi čitaoci imaju velikih problema sa pravilnim izražavanjem na svom maternjem jeziku, čemu je verovatno moguće pripisati i izvestan broj na prvi pogled neodgovarajuće protumačenih značenja anglicizama. Naime, nije isključeno da ispitanici u pojedinim slučajevima adekvatno protumačeno značenje pozajmljenice nisu u stanju pravilno da pretoče u odgovarajuće reči ili definicije na svom maternjem jeziku. Ovo je, međutim, povod za neke druge teme koje izlaze iz okvira ovog istraživanja, te stoga ovom važnom (ali zanemarenom) problemu nije moglo biti posvećeno više pažnje u toku analize dobijenih rezultata.

- Konačno, ono što je najtešnje vezano za ovde razmatranu temu: **omogućavanje stalnog i obaveznog jezičkog usavršavanja novinara** – pre svega, usavršavanja znanja i upotrebe maternjeg jezika, na kojem informacije prenose svojim čitaocima. U sklopu ovakvog usavršavanja, nužno je u svakom segmentu obuke skretati pažnju na sledeće činjenice, naročito ukoliko se radi o pisanju tekstova za nespecijalizovane novine koje imaju uključnu društvenu ulogu:
 - informacija mora biti preneti sa ciljem da je što veći broj čitalaca sa što manje napora protumači na nameravani način; ovo ni u kom slučaju ne znači da ne treba težiti bogatom, sadržajnom i negovanom jezičkom izrazu čije razumevanje od čitaoca zahteva određen stepen obrazovanja i jezičke i opšte kulture;
 - prilikom oslanjanja na strane izvore ili prevođenja novinskih tekstova sa engleskog jezika, nužno je pomoć potražiti u jezičkim priručnicima, a, po potrebi, konsultovati se i sa kvalifikovanim prevodiocima, te stručnjacima u oblasti iz koje je dati tekst;
 - upotrebu anglicizama i pozajmljenica iz drugih jezika ni u kom slučaju ne treba izbegavati, pošto je poznato da su ovakvi termini ulaznica za svet, „jer u principu obogaćuju i modernizuju ne samo domaći jezik nego i kulturu koja se njime izražava” (Bugarski 1996: 23), ali se ta upotreba ne sme poistovećivati sa nemotivisanom zamenom koda, odnosno, stalnim „skakanjem” s jednog jezika na drugi, koje je sâmo sebi cilj;

- novinari pišu za čitaoce, a veliki broj čitalaca, pa i onih visoko-obrazovanih, ne zna engleski jezik ili ga ne zna dovoljno. Drukčije rečeno, mnogi čitaoci ne poseduju **kompetenciju koda**, koja je, prema Radovanoviću (2003: 47–48), prva od dve komponente znanja o jeziku, a koja obuhvata poznavanje jezičkih jedinica i pravila za njihovo međusobno kombinovanje. Čitaoci ne poznaju (ili nedovoljno poznaju) jedinice koda kojim im se novinar obraća, a nužan uslov za uspešnu komunikaciju jeste da pošiljalac i primalac poruke poznaju i dele isti kod (ili iste kodove). U idealnom slučaju, „poruka koju pošiljalac odašilje trebalo bi da bude jednaka poruci koju primalac prima” (Radovanović 2003: 64). Novinar zato mora da bude usredsređen na planiranje koda, kako bi, delotvornim prenošenjem nameravanog značenja, omogućio što uspešnije ostvarenje svoje komunikativne namere. Samo na taj način nameravano značenje postaje i protumačeno značenje, pošto je čitalac tada u stanju da odgovarajućom interpretacijom ova dva značenja izjednači (Leech 1983: 36–37). Kada je u pitanju današnji jezik medija u Srbiji, „pasivno dvojezično znanje predstavlja minimalan zahtev i/ili preduslov za uspešnu interpretaciju poruke: ako takvog znanja nema dovoljno, ili nimalo, stvara se šum u komunikaciji, koji, opet, može uzrokovati potpun неуспех komunikacije” (Prčić 2005a: 18).

Na samom kraju, iako je nezahvalno davati bilo kakve prognoze, trebalo bi konstatovati da je teško poverovati da će se na ovom polju skorije dogoditi bilo kakve promene. Trenutno, naime, ne postoji dovoljna zainteresovanost da se ovom problemu pristupi na planski, sveobuhvatan i sistematičan način. Još uvek nema svesti o tome da bi u medijima više pažnje trebalo posvetiti jeziku na kojem novinari informacije prenose svojoj čitalačkoj publici. Ne bi se smelo zaboraviti da je posedovanje informacija jedna od najbitnijih tekovina i temelj savremenog društva. Na novinaru je da taj temelj učvrsti, tako što će privilegiju svoje profesije i svoj jedinstveni položaj – da je upravo on taj koji prvi saznaje novu informaciju – podeliti sa čitaocima, pri tome im ne stvarajući nepotrebne teškoće u tumačenju poruke koju im prenosi. U tom smislu, ova rasprava pokušala je da dâ skroman doprinos razmatranju problema čije je postojanje dokazano rezultatima empirijskog istraživanja.

LITERATURA

- Bauer, L. (1983). *English Word-Formation*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Berić-Đukić, V., Ristić, G. (2003). *Sinhrono osnove nemačkog jezika*. Autorsko izdanje, Novi Sad.
- Bugarski, R. (1989). *Uvod u opštu lingvistiku*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd; Zavod za izdavanje udžbenika, Novi Sad.
- Bugarski, R. (1996). „Strane reči danas: pojam, upotreba, stavovi”. U: J. Plankoš, i dr. (ur.). *O leksičkim pozajmljenicama*. Gradska biblioteka, Subotica; Institut za srpski jezik SANU, Beograd: 17–25.
- Bugarski, R. (1997). „Sociolingvistički aspekti srpskohrvatsko-engleskih jezičkih kontakata”. U: *Jezik u kontekstu*. Čigoja štampa, Beograd; XX vek, Beograd: 84–91.
- Bugarski, R. (2003). *Žargon*. Čigoja štampa, Beograd; XX vek, Beograd.
- Bugarski, R. (2004). *Jezik u društvu*. Drugo izdanje. Čigoja štampa, Beograd.
- Cohen, A. D. (1980). *Testing Language Ability in the Classroom*. Newbury House, Rowley.
- Cruse, D. A. (2000). *Meaning in Language. An Introduction to Semantics and Pragmatics*.
- Crystal, D. (1991). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Third edition. Basil Blackwell, Oxford.
- Crystal, D. (1995). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Crystal, D. (1996). *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Second edition. Cambridge University Press, Cambridge.
- Cutting, J. (2002). *Pragmatics and Discourse*. Routledge, London and New York.
- Đorđević, R. (2000). *Uvod u kontrastiranje jezika*. Četvrto izdanje. Filološki fakultet, Beograd.

- Encyclopaedia Britannica 2002 on CD-ROM*. (2001). Encyclopaedia Britannica.
- Filipović, R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu. Uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb; Školska knjiga, Zagreb.
- Filipović, R. (1990). *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb; Školska knjiga, Zagreb.
- Filipović, S. (2005). *Izgovor i pisanje računarskih anglicizama u srpskom jeziku*. Zadužbina Andrejević, Beograd.
- Görlach, M. (ed.) (2002). *An Annotated Bibliography of European Anglicisms*. Oxford University Press, Oxford.
- Görlach, M. (2003). *English Words Abroad*. John Benjamins, Amsterdam.
- Görlach, M. (ed.) (2004). *English in Europe*. Oxford University Press, Oxford.
- Graedler, A. L. (1995). *Morphological, Semantic and Functional Aspects of English Lexical Borrowings in Norwegian*. University of Oslo, Oslo.
- Grice, H. P. (1975). "Logic and Conversation". In: P. Cole, J. Morgan (eds.). *Syntax and Semantics, Volume 3: Speech Acts*. Academic Press, New York: 43–58.
- Grundy, P. (2000). *Doing Pragmatics*. Second edition. Arnold, London.
- Hlebec, B. (1997). *Srpsko-engleski rečnik lažnih parova*. Trebnik, Beograd.
- Ignjatić, Z. i dr. (2003). *ESSE englesko-srpski srpsko-engleski rečnik sa gramatikom*. Četvrto, dopunjeno izdanje. Institut za strane jezike, Beograd.
- Imami, P. (2002). *Filmski i TV rečnik – englesko-srpski*. NNK Internacional, Beograd.
- Ivić, M. (2001). *Pravci u lingvistici 1–2*. Deveto dopunjeno izdanje. Čigoja štampa, Beograd; XX vek, Beograd.
- Ivir, V. (1985). *Teorija i tehnika prevođenja*. Drugo izdanje. Centar „Karlovačka gimnazija”, Sremski Karlovci; Zavod za izdavanje udžbenika, Novi Sad.
- Klajn, I. (1967). „Strana reč – šta je to?”. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 10: 7–24.
- Klajn, I. (1992). *Rečnik novih reči*. Matica srpska, Novi Sad.
- Klajn, I. (1997). *Rečnik jezičkih nedoumica*. Četvrto izdanje. Čigoja štampa, Beograd.

- Leech, G. (1981). *Semantics 1–2*. Second edition. Penguin Books, Harmondsworth.
- Leech, G. (1983). *Principles of Pragmatics*. Longman, London and New York.
- Lipka, L. (1992). *An Outline of English Lexicology*. Second edition. Max Niemeyer Verlag, Tübingen.
- Lyons, J. (1977). *Semantics 1–2*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Matthews, P. H. (1997). *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*. Oxford University Press, Oxford.
- Microsoft Cinemania*. (1997). Microsoft Corporation.
- Microsoft Encarta Encyclopedia 2003 on CD-ROM*. (2002). Microsoft Corporation.
- Milić, M. (2006). *Englesko-srpski rečnik sportskih termina*. Zmaj, Novi Sad.
- Newmark, P. (1981). *Approaches to Translation*. Pergamon Press, Oxford.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall International, New York, London.
- Nida, E. A. (1964). *Towards a Science of Translating*. E. J. Brill, Leiden.
- Oppenheim, A. (1966). *Questionnaire Design and Attitude Measurement*. Heinemann, London.
- Ochs Keenan, E. (1976). “The Universality of Conversational Postulates”. *Language in Society* 5: 67-80.
- Oxford Talking Dictionary on CD-ROM*. (1998). Oxford University Press, Oxford.
- Oxford Advanced Learner’s CD-ROM Dictionary*. Sixth edition (2000). Oxford University Press, Oxford.
- Panić, O. (2006). “How Speakers of Serbian Understand Anglicisms: Some Empirical Evidence”. In: K. Rasulić and I. Trbojević (eds.). *English Language and Literature Studies: Interfaces and Integrations – ELL-SII Proceedings. Vol. 1*. Faculty of Philology, Belgrade: 261–273.
- Panić, O., Lalić, G., Prčić, T. (2005). „Generički nazivi elektronskih uređaja u nekim evropskim jezicima: uporedna analiza adaptacije engleskih uzora”. *Philologia* 3: 19–25.
- Pančić, T. (2000). *Urbani bušmani. XX vek*, Beograd.
- Pančić, T. (2004). *Čuvari bengalske vatre. XX vek*, Beograd.
- Pešikan, M., Jerković, J., Pižurica, M. (1994). *Pravopis srpskoga jezika*. Matica srpska, Novi Sad.
- Pinchuck, I. (1977). *Scientific and Technical Translation*. André Deutsch, London.

- Poplack, S., Sankoff, D. (1984). "Borrowing: the Synchrony of Integration". *Linguistics* 22: 99–135.
- Potts, C. (2004). *Introduction to Pragmatics (Reading Material)*. The New York Institute of Cognitive and Cultural Studies 2004, Session 1, Introduction to Pragmatics. Downloadable at: <http://homepage.mac.com/cgpotts/nyi04-pragmatics/>
- Prčić T. (1997). *Semantika i pragmatika reči*. Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci, Novi Sad.
- Prčić, T. (2001). "Interpreting Morphologically Complex Lexemes Revisited". In: E. Németh T. & K. Bibok (eds.). *Pragmatics and the Flexibility of Word Meaning*. Elsevier, Oxford: 225–244.
- Prčić, T. (2005a). *Engleski u srpskom*. Zmaj, Novi Sad.
- Prčić, T. (2005b). "Words in Context: Pragmatic Enrichment of Semantically Underspecified Meanings". *Romanian Journal of English Studies* 2: 77–83.
- Radovanović, M. (2003). *Sociolingvistika*. Treće izdanje. Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci, Novi Sad.
- Simons, M. (2004). "Presupposition and Relevance". In: Z. Szabó (ed.). *Semantics vs Pragmatics*. Oxford University Press, Oxford: 329–355.
- Sperber, D., Wilson, D. (1995). *Relevance: Communication and Cognition*. 2nd Edition. Blackwell, Oxford.
- Stojičić, V. (2006). *Englesko-srpski rečnik novih reči*. Zmaj, Novi Sad.
- Thomas, J. (1995). *Meaning in Interaction. An Introduction to Pragmatics*. Longman, London and New York.
- Trask, L. (1999). *Key Concepts in Language and Linguistics*. Routledge, London.
- Verschueren, J. (1998). *Understanding Pragmatics*. Arnold, London.
- Vasić V., Prčić T., Nejgebauer G. (2001). *Du you speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*. Zmaj, Novi Sad.
- Vidačić, A. (2000). „Proces kalkiranja iz engleskog jezika u srpskom”. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu* 28: 129–141.
- Vratonjić, M. (2002). *Englesko-srpski rečnik savremenih telekomunikacija i interneta*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Wilss, W. (1982). *The Science of Translation. Problems and Methods*. Gunter Narr Verlag, Tübingen.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press, Oxford.

1. Šta za Vas znače sledeće reči kada ih čujete ili pročitate same, van rečenice u kojoj se nalaze? Ako razumete njihovo značenje, pokušajte da ponudite objašnjenje ili reč na srpskom koja ima isto ili približno isto značenje. Ako njihovo značenje ne razumete, ostavite praznu liniju.

Da li razumete značenje?

Ako je odgovor DA, pokušajte da ponudite objašnjenje ili odgovarajuću zamenu na srpskom:

1. hepening	DA	NE	_____
2. grejs period	DA	NE	_____
3. VJ	DA	NE	_____
4. fajnal-for	DA	NE	_____
5. no-name CD-ROM	DA	NE	_____
6. downloadovati	DA	NE	_____
7. sekstrafiking	DA	NE	_____
8. workshop	DA	NE	_____
9. roud muvi	DA	NE	_____
10. flajer	DA	NE	_____

2. Molim Vas da spojite reč ili izraz iz kolone A sa odgovarajućom rečju ili izrazom iz kolone B, tako da su značenja spojenih reči približno jednaka.

A

B

1. provajding	1. sprovođenje
2. fizibilitet	2. izvodljivost
3. kurikulum	3. prokrijumčaren
4. all-inclusive	4. posmatranje
5. impičment	5. nastavni plan
6. evaluacija	6. obezbeđivanje usluga
7. butabilan	7. sveuključiv
8. monitoring	8. opoziv
9. implementacija	9. koji se može pripremiti za rad
10. trafikovan	10. ocenjivanje

3. Ako bi trebalo da se opredelite između dva ponuđena izraza, koji biste radije upotrebili? Molim Vas da u svakom paru zaokružite broj ispred odgovora za koji biste se odlučili.

1. VIP

1. VIP osoba

2. DVD

2. DVD-disk

3. virus HIV-a	3. HIV
4. PR za odnose s javnošću	4. PR
5. fast food	5. fast food hrana
6. MMS poruka	6. MMS
7. wide screen ekran	7. wide screen
8. CD-disk	8. CD
9. SMS	9. SMS poruka
10. sindrom SARS-a	10. SARS

4. Šta za Vas znače sledeći izrazi? Ako razumete njihovo značenje, pokušajte da ponudite objašnjenje ili izraz na srpskom koje ima isto ili približno isto značenje. Ako njihovo značenje ne razumete, ostavite praznu liniju.

Da li razumete značenje?

Ako je odgovor DA, pokušajte da ponudite objašnjenje ili odgovarajuću zamenu na srpskom:

primer:

sankcionisanje zločinaca DA NE kažnjavanje zločinaca _____

1. hakerske metode	DA NE	_____
2. u strejt fazonu	DA NE	_____
3. casual odela	DA NE	_____
4. po principu redi-mejda	DA NE	_____
5. stand-by advokat	DA NE	_____
6. trening edukatora	DA NE	_____
7. master plan	DA NE	_____
8. frirajd snoubord vožnja	DA NE	_____
9. zamoran skedžul	DA NE	_____
10.offshore kompanija	DA NE	_____

5. Zaokružite izraz koji biste radije upotrebili u navedenim rečenicama. Ako smatrate da su oba ponuđena izraza podjednako upotrebljiva u datoj rečenici, zaokružite oba izraza.

1. [**Militari / Vojna**] atmosfera sigurno da ne bi smetala gradonačelniku jer je ionako okružen brojnim obezbeđenjem, angažovanim iz preventivnih razloga.
2. Da u Srbiji ne postoji institucija [**tendera / javnog konkursa**], Niš bi već preplavili Izraelci.
3. Ministar kulture pred [**kancelarijom / ofisom**] drži uvoštenog generala Mihajlovića.
4. Tu [**Gurovićev tatu / Gurovićeva tetovaža**] nikako ne izaziva sablazan.

5. Momak i devojka, koji potiču iz potpuno različitih socijalnih, kulturnih, obrazovnih [**bekgraundova / sredina**], biće prinuđeni da nekim suludim sticajem okolnosti provedu neko vreme zajedno.
6. Tokom celog dešavanja preko video bima biće prezentovana najnovija saznanja o [**sidi / AIDS-u**].
7. Ovaj [**dajdžestirani / sažeti**] pregled okončaću sa dva naslova Geopoe-tike.
8. Takođe, za naše uslove je netipično i gotovo potpuno odsustvo humora, ali se i to donekle može pripisati [**odabiru glumaca / kastingu**] i reali-zaciji.
9. Duša Exita, za kvalitetno [**kuliranje / opuštanje**] pred neku zvezdu sva-kako je i ove godine bio ovaj kvart.
10. Organizovaćemo [**neku opaku žurku / neki opaki party**].
11. Ovo je omogućilo svim korisnicima van Sombora da se sa ovim provaj-derom povežu po ceni lokalnog razgovora i sebi obezbede kvalitetniju [**konekciju / vezu**].
12. On je grupu REM i lično ugostio, kako dolikuje osvedočenom [**obožava-ocu / fanu**].
13. U zavisnosti od naziva [**stagea / bine**] birali ste vrstu muzike.
14. Osim toga, autori ovog sajta nude potpuno besplatno preuzimanje i [**frejm-ovanje / uokvirivanje**] slika.
15. Takve sreće mogu biti i neke od devojaka koje se pojave na [**novom se-lekcionom kastingu / novoj selekcionoj audiciji**].

6. U sledećem nizu zadataka, molim Vas da uradite tri stvari: prvo, zaokruživanjem mogućnosti DA, NE ili DELIMIČNO, odgovorite na pitanje da li ste razumeli značenje podvučene reči u datoj rečenici. Zatim podvučene reči pokušajte da zamenite domaćom rečju ili izrazom. Konačno, obeležite na skali od 1 do 3 u kojoj meri podvučenu reč osećate stranom. Brojevi od 1 do 3 označavaju sledeće:

- 1 – Reč mi izgleda i zvuči kao potpuno strana; čuo/la sam je jednom ili nijednom i ni-kad je nisam upotrebio/la.
- 2 – Reč mi izgleda i zvuči kao strana, ali bih je možda i ja upotrebio/la u ovoj rečenici ili drugde.
- 3 – Reč se odomaćila i ne vidim razlog zašto je ne bismo upotrebljavali – u ovoj rečeni-ci ili drugde.

Molim Vas da na pitanja od broja **1** do **30** odgovorite na način prikazan u primeru (0)

- 0. Na pres-konferenciji sve je rečeno o filmu.**
 - Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA NE DELIMIČNO

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Na konferenciji za štampu sve je rečeno o filmu.

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3
-

1. Naši distributeri vezani su ugovorima sa mejdžorsima.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3
(Uputstvo za tumačenje skale nalazi se u uvodnom delu ovog zadatka.)
-

2. Ova odeća je neki bejzik na koji i muškarci i žene mogu da dokreiraju.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3
-

3. U pitanju su prolećni transparentni materijali.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

4. Prošlogodišnji FEST mi se nije dopao jer sam imao loš tajming.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

5. A sada ćemo videti trejlere za najnovija holivudska ostvarenja.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

6. Evo ovaj buklit u kome sve piše.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

7. Zaista mislim da FEST u prajm-tajmu treba da ima takav film.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

8. To je, pre svega, stvar networka koji funkcioniše.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA NE DELIMIČNO

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća:

-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

9. Bavimo se proizvodnjom školskog parti materijala

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

10. Ja sam personalno vezan za film.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

11. U toku je glasanje za MVP-ja sezone.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća:

-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

12. U pitanju je pravi američki indi-film.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

13. Odlučeno je da Beograd bude domaćin ovogodišnjeg fajnal-siksa.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči fajnal-siks?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

-
- U kojoj meri podvučenu reč fajnal-siks osećate stranom? 1 2 3

14. Da li u filmu osećate taj vajb?

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

15. Izabran je za rukija sezone.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

16. Radi se o oblikovanju čitave generacije film-mejkera.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

17. On je uspešniji u artističkom smislu.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

18. Jednostavno je nametnuo takav stajling.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

19. I Vaši radovi mogu izgledati jedinstveno i fensi.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

20. Komisija nije telo koje sprovodi menadžment na projektu.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

21. Gramofona su se dohvatili i domaći MC Kojot (*Eyesburn*) i MC Oliver (*bivši Kanda, Kodža i Nebojša*).

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

22. Početkom oktobra duž engleskih i francuskih obala Atlantika „Grin-pis” je postavio zasedu, s namerom da spreči pristajanje brodova natovarenih opasnim kargom.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

23. Honorar od pola miliona dolara za film „Dijamanti su večni” poklonio je škotskom međunarodnom obrazovnom trastu.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

24. Ti si sasvim normalna devojka. U čemu je taj keč? Zašto to ljude toliko zanima?

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

25. Za zabavu će biti zaduženi DJ Actor i DJ Flyer (Plastic zone, SO), a kao specijalni gost trebalo bi da nastupi jedan od rezidenata Echo festivala.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

26. Ovo izdanje festivala ni po svojim pikovima a ni po proseku nije ni blizu svojim časnim prethodnicima.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

▪ U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

27. Svoje prve rep performanse izvodio je već sa 14 godina. Napustio je srednju školu i radio sezonske poslove, ali mu je rep uvek bio u fokusu.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

28. BK televizija je 21. oktobra počela prikazivanje kviza „Može biti samo jedan”. Međutim, uprkos pompeznim najavama „prvog srpskog rialiti šoua”, emitovanim uz deo intervjuja sa devojkom obučenom u maskirnu uniformu koja se, s herojski-mučeničkim izrazom lica, kroz suze, poverava gledalištu da je bila prestrašena i da je mislila da nije dovoljno jaka, prva epizoda bila je sve osim obećane atrakcije.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

29. U početku smo imali odnos ‘ko je jači’, sada je to naš zajednički projekat. Imamo sastanke gde se diskutuje, oni treba da imaju uvid, da daju neke preporuke, sugestije, dobijaju i druge projekte, prave kontakte s međunarodnim institucijama. Mi izveštavamo Komisiju, ona ima uvid u to što radimo. Ali, Komisija je telo koje je stručno u domenu određenih inputa na nivou profesije.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO
- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

30. Savetodavni odbor Donjeg doma britanskog parlamenta reagovao je na Blanketovo postavljenje: „Mi podržavamo ideju pomoći ljudima s hendikepom, ali gospodin Blanket nije sposoban da čita brifinge i ogromne dokumente s kojim ministri moraju da se upoznaju i da ih komentarišu...”

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?
DA NE DELIMIČNO

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.
-
- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom? 1 2 3

HVALA NA SARADNJI!

DODATAK 2: ODGOVORI ISPITANIKÂ I REZULTATI ISTRAŽIVANJA

1. Šta za Vas znače sledeće reči kada ih čujete ili pročitate same, van rečenice u kojoj se nalaze? Ako razumete njihovo značenje, pokušajte da ponudite objašnjenje ili reč na srpskom koja ima isto ili približno isto značenje. Ako njihovo značenje ne razumete, ostavite praznu liniju.

Da li razumete značenje?

Ako je odgovor DA, pokušajte da ponudite objašnjenje ili odgovarajuću zamenu na srpskom:

- 1. hepening** **DA (19+20+17+9+5+5) 75** **NE (1+0+3+1+0+0) 5**
MEDICINA: događaj;⁸ dešavanje; događanje; događaj; događaj, neko značajno zbivanje; događanje neko; dešavanje; događanje; dešavanje; događaj; srećan događaj; događaj, dešavanje; radosni – srećni događaj; događaj; dešavanje, događaj; događaj; dešavanje; dešavanje, događaj
ELEKTROTEHNIKA: događaj; događaj; događaj; događaj, dešavanje; zbivanje, događaj; događaj, okupljanje; događaj; neko dešavanje, okup; događaj; događaj; dešavanje; dešavanje; događaj; događanje; zbivanje; dešavanje; događaj, događanja, skup, provod, fešta; događaj, dešavanje; događaj; događaj
SRPSKI JEZIK: dešavanje, događaj; dešavanje; događaji; događanje; događanje; događaj; događaj; srećan događaj; dešavanje; događaj; dešavanje; dešavanje; dešava se; događaj; dešavanje; događaj; događaj, događanje, priredba; umetnički pravac
PROFESORI U GIMNAZIJI: doživljaj umetničkog izražavanja; srećan završetak; događaj; priredba; dešavanje, događanje; događaj, serija događaja; događaj; dešavanje; događanje, događaj

⁸ Pojedinačni odgovori ispitanikâ razdvojeni su tačkom i zarezom. Ako je isti ispitanik ponudio više rešenja, ona su razdvojena zarezom.

LEKARI: događaj na ulicama, sa svim rekvizitima koji će da pomognu da se izrazi stav ljudi koji ga organizuju i sprovode u delo; umetnički događaj; sreća; događaj; događanje

EKONOMISTI: događaj, manifestacija; događaj; događaj; događaj; događaj

2. **grejs period** **DA (8+6+2+5+3+5) 29** **NE (12+14+18+5+2+0) 51**
 period, na primer za kredite u banci, kada se ne vraća kredit; najbolji period; ekonomski izraz (finansije); period mirovanja; zlatan period; sjajni period; period trudnoće; dodatni period
 limit period (određen); plodni period; period sreće; praznici; poklon period, nakon koga se (plaća); odloženo, pomeren
 period zahvalnosti; super-period
 prelazni period; slobodno vreme, bez opterećenja; besplatan period; prelazni period; vreme pošte
 vremenski rok kad dužnik ne mora plaćati dugove; sivi period?: period odlaganja
 period počeka, koristi se kod odobravanja kredita; u kreditiranju period u kom se ne plaća kamata na kredit; period u kome se odlaže isplata; period počeka (neplaćanja); odložen početak otplate kredita
3. **VJ** **DA (6+6+2+0+1+1) 16** **NE (14+14+18+10+4+4) 64**
 pušta video spotove na TV-u; virtual D.J.; Vojska Jugoslavije; voditelj na MTV-u; video džokej (osoba koja pušta video spotove na TV-u); protiv video džokej; video džokej; video jockey; video-džokej (onaj koji pušta spotove); čovek zadužen za vizuelne efekte, video džokej; video džej? video džoker

 lik koji pušta video materijal na žurkama, promocijama
 osoba koja pušta video spotove
4. **fajnal-for** **DA (11+18+8+6+4+5) 52** **NE (9+2+12+4+1+0) 28**
 završna četvorka; krajnji; završni turnir u košarci ili odbojci (4 ekipe); finalnih četiri; konačno za; finale (sportsko); završni izveštaj; završno takmičenje; konačno; krajnji meč; finale, završnica
 4 najbolje ekipe se sastaju; finale četvorice; vezan za sportske događaje, poslednja četiri tima; 4 najbolje ekipe se sastaju, košarka; završni turnir, naj 4; finalna četvorka; finalni turnir; završni deo turnira sa 4 najbolje ekipe; polufinale; polufinale (poslednja četiri); polufinale; košarka – finale; poslednja četiri (polufinale – u sportu); polu-finale; poslednjih četiri, polufinale; završnica, poslednja 4 u kupu – takmičenju; završnica četvorice timova; polufinale i finale (četvoro najboljih)

finale; finalni turnir četiri ekipe; kad 4 ekipe ostanu; u vezi sa tenisom; finale sa 4 ekipe; spreman za; konačan rezultat; doigravanje poslednja četiri; finale takmičenja sa četiri najbolje ekipe; završnica sa četvoro; završno sportsko takmičenje; finale finala sa 4 učesnika; polufinale

završnica turnira, kad poslednja četiri tima igraju za prvo, drugo, treće i četvrto mesto; završno takmičenje; finalna utakmica; završno doigravanje 4 tima nakon prvenstva

u sportu turnir na kom učestvuju 4 najbolje ekipe; u sport odigravanje utakmica 4 najbolja tima; finalni turnir 4 najbolje ekipe; 4 najbolje ekipe (košarka)

5. no-name CD-ROM DA (11+18+11+7+3+5) 55 NE (9+2+9+3+2+0) 25

disk bez brenda; prazan CD-ROM; prazan CD; CD sa nepoznatim poreklom; bez-imeni CD-ROM; bezimeni CD-ROM; disk bez imena; bezimeni CD-ROM; bez naziva; CD-ROM bez imena; neidentifikovani CD CD bez imena, nezna se koja marka; CD koji nema naziv; ne brendirani CD; CD bez naznake proizvođača; ne firmirani CD uređaj; Compact Disc kome se ne zna proizvođač; najgori, najjeftiniji prazni diskovi (bezimeni); bezimeni CD-ROM; CD-uređaj nepoznatog proizvođača; uređaj za čitanja kompak diskova nepoznatog proizvođača; CD bez brand-a; ne brendirani CD; marka cd-a; CD bez marke; nepoznat proizvođač; nemarkirani CD-ROM; CD nepoznatog proizvođača; CD-ROM bez imena, marke ili slično

disk; bezimeni CD-ROM; bezimeni CD-ROM; bezimeni CD-ROM; bezimeni; bezimeni CD-ROM; bez imena, izraz u vezi sa informatikom; najjeftiniji, nema ime proizvođača; CD bez imena; CD-ROM bez oznake proizvođača

memorija; CD – kojeg proizvodi nepoznata firma; nepoznati proizvođač; bezimena komponenta za računar; bezimeni CD-ROM; bez imena; CD bez marke

bezimena ploča; nema ime CD-ROM; bezimeni CD-ROM

disk bez imena proizvođača, najlošijeg kvaliteta; CD na kome nema ime proizvođača; bezimeni (nepoznati, nemarkirani) CD-ROM; bezimeni CD (CD bez marke); prazan CD

6. downloadovati DA (9+19+8+6+4+5) 51 NE (11+1+12+4+1+0) 29

skinuti sa interneta; skinuti, preuzeti; skinuti sa interneta; skinuti sa interneta; skinuti (sačuvati, presnimiti); „skidati” sa interneta; „skinuti”; „skidati” sa interneta

dopuniti; „skinuti”; skidati sa interneta; skidati fajlove sa interneta; „skinuti” sa interneta, medija; skinuti s neta; skinuti sa mreže na svoj hard

disk; kopirati nešto sa interneta; „skinuti” sa interneta; skinuti, pripremiti; skinuti; skidati s interneta; skidati s neta; prebacivati (skidati) podatke; skidati fajlove; preuzeti sa neta datoteku; skidati fajlove sa servera; skinuti sa interneta; skinuti sa interneta; nakačiti se na mrežu, skinuti sa mreže skidati sa net-a; skidati sa net-a; u vezi sa kompjuterom; izraz u vezi sa informatikom; skidanje podataka sa servera; „skinuti” sa interneta; učita-vati, skidati sa interneta

preuzeti; prepoznati; snimiti, skinuti sa... npr. računara; preuzeti informa-cije sa interneta na računar; skidati sadržaj; skidati fileove sa interneta prebaciti nešto sa interneta na hard; skinuti; „skidati”; skinuti (presnimiti) skinuti sa linka tj. sa Interneta; skinuti nešto sa interneta; skidati sa inter-neta; presnimiti sa interneta na hard disk

7. **sekstrafiking** DA (14+12+10+9+3+5) 53 NE (6+8+10+1+2+0) 27
 belo roblje; trgovina belim robljem; trgovina ljudima; trgovina ljudima, zbog seksualnog iskorištavanja; trgovina ženama; trgovina belim robljem (ženama); krijumčarenje ljudima s ciljom zloupotrebe u seksualne svrhe; trgovina belim robljem; prostitucija; ne znam da objasnim tačno; trgovina ljudima; trgovina (devojkama/robljem); seksualno iskorišćavanje(prosti-tucija); trgovina ženama
 trgovina ženama, prostitucija; bavljenje prostitucijom na ulici; pružanje seksualnih usluga; trgovina ljudima; prostitucija, trgovina ljudima; pro-stitucija; razmena fluida; trgovina ljudima; promet sex industrije, tokovi sex industrije; prostitucija
 trgovina robljem; „belo roblje”, trgovina ljudima; trgovina belim „ro-bljem”; „belo roblje”, trgovina ljudima; trgovanje ljudima; trgovina ljudi-ma; sex za novac
 trgovina ženama; oblik prostitucije; trgovina ženama; trgovina belim ro-bljem – kriminal povezan sa prostitucijom; trgovina ženama; trgovina lju-dima; trgovanje seks-uslugama; trgovina ljudima; trgovina ljudima u svr-hu njihovog prostituisanja
 trgovina ljudima; trgovina ljudima u cilju prostitucije; krijumčarenje pro-stitutki
 trgovina ljudima, naročito ženama, radi prostitucije; trgovina ženama; prostitucija; trgovina ljudima; trgovina belim robljem
8. **workshop** DA (13+14+10+9+4+4) 54 NE (7+6+10+1+1+1) 26
 radionica; poslovna prodaja; radionica; prodavnica koja radi; radionica; zanatlijska radnja;raditi u prodavnici; radnja; radionica; radnja, prodavni-ca; radionica; mjesto gdje tražite posao

radnja; prodavnica, radionica; radno okruženje; radionica; radionica; radionica; radionica; radionica; radnja; radionica, zanatska radnja; radionica; diskusije, paneli; radionica; radionica
 radionica; radionica; prodavnica; prodavnice; prodavnica; poslovna kupovina; radionica; radionica; program u windowsu; radionica
 radionica; radionica; radionica; radionica; radionica; tržište rada; radionica; radionica; radionica
 obuka na kojoj uz teoriju odmah imaš i praktičan rad da bi primenio ono što učiš; radna prodavnica; radionica; radionica
 radna grupa okupljena zbog nekog zadatka; radionica; radionica

9. **roud muvi** **DA (6+6+9+4+0+0) 25** **NE (14+14+11+6+5+5) 55**
 film; neki film; pokretni film; neki film; pokretni film; putujući film;
 za ovo nisam ni čuo da se kod nas koristi; bioskop na otvorenom koji se gleda iz kola; film o putovanju; film na putu; bioskop na otvorenom; drumski film; 'surov' film
 bioskop na putu; pokretni film; pokretni film; vrsta filma; film; neka vrsta filma
 film sa temom koja se bavi putovanjem; bioskop pod otvorenim nebom; akcioni film; auto-bioskop(?)

10. **flajer** **DA (16+19+15+6+3+5) 64** **NE (4+1+5+4+2+0) 16**
 brošura; reklamni materijal; reklama, propaganda; papir koji nešto reklamira; letak; letak; letak; materijal za prezentaciju nekog dešavanja; letač; papir sa reklamom ili sl.; letak; lep, zgodan momak; letak; letak; letak; letak
 reklamni primerak; letke (leci); letak; reklamni papirić; letka; reklama u obliku ceduljice; reklamni letak; letka; papir sa obaveštenjem; letak, papirić-reklama; letak; mali reklamni papirić; marketinška ponuda, letka u boji; letak; letak; traka; reklamni materijal – malog formata; papir sa reklamom; letak
 letak; letka; letak; letak; letak; reklamna karta; prospekt, letak; papir koji se raznosi po ulicama a u cilju reklame; letak; letak; letak; promotivni materijal, letak; letak – vrsta propagandnog materijala; neka vrsta malih informatora – mislim pamfleti
 letak, pamflet, bukvalno: letač; letak; reklamni plakat; letak; letak; prospekt
 mali papir koji ti daju na ulici da bi te obavestili o novoj radnji, koncertu, školi kompj, stranih jezika; reklame koje se pojavljuju na utakmicama, priredbama i sl. (na velikim panoima); letač
 pamflet, papirić, proglaš; letak; reklamni materijal; propagandni letak; letak

2. Molim Vas da spojite reč ili izraz iz kolone A sa odgovarajućom rečju ili izrazom iz kolone B, tako da su značenja spojenih reči približno jednaka.

A	B
1. provajding	1. sprovođenje
2. fizibilitet	2. izvodljivost
3. kurikulum	3. prokrijumčaren
4. all-inclusive	4. posmatranje
5. impičment	5. nastavni plan
6. evaluacija	6. obezbeđivanje usluga
7. butabilan	7. sveuključiv
8. monitoring	8. opoziv
9. implementacija	9. koji se može pripremiti za rad
10. trafikovan	10. ocenjivanje

Tačna kombinacija: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3

**Rezultati:
studenti
medicine**

osoba 1: 1-6, 2-9, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-2, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 2: 1-6, 8-4 i ništa više
osoba 3: 1-6, 2-2, 3-10, 4-7, 5-8, 6-ništa, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 4: 1-1, 8-4, 10-6 i ništa više
osoba 5: 1-6, 2-2, 3-1, 4-5, 5-3, 6-8, 7-4, 8-10, 9-9, 10-7
osoba 6: 1-1, 2-9, 3-6, 4-7, 5-5, 6-10, 7-2, 8-4, 9-8, 10-3
osoba 7: 1-10, 2-8, 3-5, 4-7, 5-1, 6-2, 7-8, 8-4, 9-6, 10-3
osoba 8: 1-1, 4-7, 5-8, 7-9, 8-4, 10-3 i ništa više
osoba 9: 1-1, 4-7, 8-1, 10-3 i ništa više
osoba 10: 4-7, 8-4, 10-3 i ništa više
osoba 11: 1-1, 4-7, 8-4, 9-6, 10-3 i ništa više
osoba 12: 1-6, 4-7, 8-4, 10-3 i ništa više
osoba 13: 6-10, 8-4, 10-3 i ništa više
osoba 14: 1-1, 2-2, 3-6, 4-7, 5-ništa, 6-10, 7-8, 8-4, 9-9, 10-3
osoba 15: 1-6, 2-2, 3-10, 4-7, 5-ništa, 6-1, 7-9, 8-4, 9-8, 10-3
osoba 16: 4-7, 8-4, 10-3 i ništa više
osoba 17: 1-1, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-6, 10-3
osoba 18: 1-1, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-ništa, 10-3
osoba 19: 1-1, 4-7, 10-3 i ništa više
osoba 20: 1-1, 2-2, 3-3, 4-7, 5-8, 6-10, 7-6, 8-4, 9-5, 10-ništa

Rezultati: osoba 1: 1-6, 4-7, 10-3 i ništa više
studenti osoba 2: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
elektrotehnik osoba 3: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 4: 1-1, 8-4 i ništa više
osoba 5: 4-7, 6-10, 7-8, 8-4 i ništa više
osoba 6: 1-6, 4-7, 6-10, 7-9, 8-4, 9-2, 10-3 i ništa više
osoba 7: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 8: 1-1, 4-7, 8-4 i ništa više (komentar: „Ne znam!“)
osoba 9: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 10: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-9, 6-10, 7-8, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 11: 4-1, 8-4 i ništa više
osoba 12: 1-6, 2-2, 3-8, 4-7, 5-5, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 13: 3-10, 4-7, 7-9, 9-1 i ništa više
osoba 14: 1-1, 2-10, 3-8, 4-7, 5-5, 6-6, 7-9, 8-4, 9-2, 10-3
osoba 15: 1-1, 2-2, 3-10, 4-7, 5-5, 7-9, 8-4, 10-3 i ništa više
osoba 16: 1-6, 4-7, 7-9, 10-3 i ništa više
osoba 17: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-ništa, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 18: 1-6, 4-7, 6-10, 8-4, 9-1, 10-3 i ništa više
osoba 19: 1-6, 2-ništa, 3-5, 4-7, 5-ništa, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 20: ništa

Rezultati: osoba 1: 1-1, 2-2, 4-7, 6-10 i ništa više
studenti osoba 2: 1-1, 4-7, 10-3 i ništa više
srpskog jezika osoba 3: 1-6, 2-5, 3-8, 4-7, 5-ništa, 6-10, 7-9, 8-4, 9-ništa, 10-3
i književnosti osoba 4: 1-1, 2-2, 3-9, 4-7, 5-8, 6-6, 7-5, 8-4, 9-10, 10-3
osoba 5: 1-1, 2-2, 3-9, 4-7, 5-8, 6-6, 7-ništa, 8-4, 9-5, 10-3
osoba 6: 1-1, 2-2, 3-9, 4-7, 5-8, 6-6, 7-5, 8-4, 9-10, 10-3
osoba 7: 4-7 i ništa više
osoba 8: 4-7, 5-8, 8-4, 10-3 i ništa više
osoba 9: 1-1, 2-ništa, 3-7, 4-2, 5-3, 6-10, 7-6, 8-4, 9-8, 10-9
osoba 10: 1-1, 3-2 i ništa više
osoba 11: 1-1, 4-7, 7-8, 8-4, 10-3 i ništa više
osoba 12: 1-6, 2-2, 3-8, 4-7, 5-5, 6-1, 7-9, 8-4, 9-ništa, 10-3
osoba 13: ništa
osoba 14: 1-1, 4-7, 10-3 i ništa više
osoba 15: ništa
osoba 16: 1-1, 2-2, 3-8, 4-7, 5-ništa, 6-ništa, 7-9, 8-4, 9-ništa, 10-3
osoba 17: 1-1, 2-7, 3-9, 4-6, 5-5, 6-ništa, 7-8, 9-2, 10-3
osoba 18: 1-1, 2-ništa, 3-5, 4-7, 5-ništa, 6-10, 7-9, 8-ništa, 9-ništa,
10-3
osoba 19: 1-6, 2-2, 3-10, 4-7, 5-5, 6-8, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 20: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 9-ništa, 10-3

Rezultati: osoba 1: 1-6, 3-5, 5-8, 6-10, 9-1 i ništa više
profesori osoba 2: 1-6, 2-2, 3-5, 4-8, 5-9, 6-10, 7-7, 8-4, 9-1, 10-3
u gimnaziji osoba 3: 3-5, 4-7, 6-10, 10-3 i ništa više
osoba 4: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 5: 1-6, 2-ništa, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-ništa, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 6: 1-6, 3-5, 4-7, 6-10, 8-4, 10-3 i ništa više
osoba 7: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 8: 1-6, 3-5, 4-7, 6-10, 8-4 i ništa više
osoba 9: 3-5, 4-8, 6-10, 10-3 i ništa više
osoba 10: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3

Rezultati: osoba 1: 1-1, 3-5, 4-7, 8-4, 10-3 i ništa više
lekari osoba 2: 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 8-4, 9-1 i ništa više
osoba 3: 4-7, 6-1, 8-4 i ništa više
osoba 4: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 5: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3

Rezultati: osoba 1: 1-1, 2-6, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-2, 10-3
diplomirani osoba 2: 1-6, 2-ništa, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-ništa, 8-4, 9-1, 10-3
ekonomisti osoba 3: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 4: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-4, 9-1, 10-3
osoba 5: 1-6, 2-2, 3-5, 4-7, 5-8, 6-10, 7-9, 8-ništa, 9-1, 10-3

3. Ako bi trebalo da se opredelite između dva ponuđena izraza, koji biste radije upotrebili? Molim Vas da u svakom paru zaokružite broj ispred odgovora za koji biste se odlučili.

1. VIP (15+15+16+6+5+4) 61	1. VIP osoba (5+5+4+4+0+1) 19
2. DVD (20+17+20+8+4+5) 74	2. DVD-disk (0+3+0+2+1+0) 6
3. virus HIV-a (3+5+5+4+1+0) 18	3. HIV (17+15+15+6+4+5) 62
4. PR za odnose s javnošću (4+5+5+1+2+0) 17	4. PR (16+15+15+9+3+5) 63
5. fast food (20+20+20+9+5+5) 79	5. fast food hrana (0+0+0+1+0+0) 1
6. MMS poruka (1+1+2+2+0+0) 6	6. MMS (19+19+18+8+5+5) 74
7. wide screen ekran (2+4+0+1+0+0) 7	7. wide screen (18+16+20+9+5+5) 73
8. CD-disk (0+2+0+0+0+0) 2	8. CD (20+18+20+10+5+5) 78
9. SMS (20+17+18+8+4+5) 72	9. SMS poruka (0+3+2+2+1+0) 8
10. sindrom SARS-a (5+7+5+4+1+0) 22	10. SARS (15+13+15+6+4+5) 58

4. Šta za Vas znače sledeći izrazi? Ako razumete njihovo značenje, pokušajte da ponudite objašnjenje ili izraz na srpskom koje ima isto ili približno isto značenje. Ako njihovo značenje ne razumete, ostavite praznu liniju.

Da li razumete značenje?

Ako je odgovor DA, pokušajte da ponudite objašnjenje ili odgovarajuću zamenu na srpskom:

primer:

sankcionisanje zločinaca DA NE kažnjavanje zločinaca _____

1. hakerske metode DA (14+16+12+7+4+5) **58** NE (6+4+8+3+1+0) **22**

upadanje u tuđe kompjutere; kompjuterske metode; internet; istraživanje po internetu i računaru; metode koje koriste hakeri; metode onih koji su vrsni u programiranju; kompjuterske metode; metode nezakonitog „vršljanja” po internetu; nezakonite metode; metode za upad u tuđ kompjuterski sistem; metode manipulacije, dobijanja informacija putem kompjuterskog sistema; metode koje koriste dobri poznavaoi kompjutera

znalačke metode; kompjuterske metode; metode koje su hakerske; metode računarskih majstora; nezakonite i jako dobre metode; metode nepoznate svakom korisniku računara; posebne kompjuterske metode; metode nekih kompjuteraša; metode ljudi koji se dobro razumeju u kompjutere; nelegalno, informatičko delo; metode upada manipulacijom tuđeg računara; probiti zabranu; (zavisi od konteksta) kompjuterske metode; kompjuterske metode; kompjuterske veštine; kompjuterske metode; metode koje se koriste na kompjuteru; metode provaljivanja (upadanja); načini za provaljivanje programa u kompjuteru; metode kojima se služe na kompjuteru nedozvoljeno; metode za provaljivanje u sisteme

lovačke metode; nedozvoljeni načini; postupci računarskih lopova; kompjuterske metode; načini provale, krađe; metode kompjuterskih stručnjaka; metode kojima se može provaliti u sistem

nedozvoljene metode; metode stručnjaka veštih u informatičkoj oblasti; metode usavršenog korišćenja kompjutera

način „ulaska” u nečiji računar, cyber manijaci; metode programera; lopovske metode; metode izvrsnih poznavalaca računara; metode provaljivanja u sistem

2. u strejt fazonu DA (16+18+12+5+3+4) **58** NE (4+2+8+5+2+1) **22**

heteroseksualan; u feminiziranom fazonu; čist (bez droge i alkohola); ne-peder; u pravom (normalnom) fazonu; u normalnom fazonu; trezven (bez alkohola, bez narkotika); u heteroseksualnom (ispravnom) fazonu; bez poroka; u pravom (či-

stom) fazonu; moderan; u heteroseksualnom fazonu; u uličnom fazonu; u ispravnom fazonu

normalan; u normalnom (opuštenom) fazonu; čiste krvi; u pravom fazonu; čudno se oblači ili ponaša; normalan; u „ispravnom” fazonu; hetero seksualac; anti[alkoholičar, drogeraš], heteroseksualac; bez poroka; anti alkoholičar, nepušač i anti drogeraš; pravo – bez poroka; voli žene; u trendu; nije gej; u nenastranom fazonu u ispravnom fazonu; u opuštenom fazonu; normalan fazon; u nekom „ispravnom” fazonu; u čistom fazonu; ispravan, opušten; ispravan, dobar čovek; u uličnom fazonu

normalan; osoba koja ne puši, nije gej, ne pije; u pravom fazonu; bez poroka; heteroseksualno ponašanje

gadljiv na homo odnose; ispravan, koji se ponaša u skladu sa opšteprihvaćenim pravilima, koji ne odstupa; u pravom fazonu (u nehomoseksualnom fazonu)

obrnuto od gay; ispravan (koji se ne drogira, nije homoseksualac); u društveno najprihvatljivijem fazonu; u svom fazonu

3. casual odela **DA (14+13+13+6+3+4) 43** **NE (6+7+7+4+2+1) 37**

uobičajena, svakodnevna; obična odela; neobavezna odeća; odela za svaki dan; opuštena (dnevna) odela; svakodnevna odela; „opuštena” odela (za svakodnevnicu); opušteno za svaki dan; opuštena odeća; svakodnevna, neobavezna odela; uobičajeno obučen, opuštena varijanta; opuštena, sportska – elegancija; obična odela; odjela za svečane prilike

uobičajena (svakodnevna) varijanta; uobičajena odela; svakodnevna odela; za svaki dan; opuštena, svakodnevna odeća; opuštena odela; opušteno obučen; svakodnevna odela, obična odela; uobičajeno; slobodno oblačenje; neformalna garderoba; svakodnevno

opuštena odela; klasični stil oblačenja; opušten, ležeran, odelo za svaki dan; opušten, ležeran stil; uobičajena odela; svakodnevna odeća; odjeća za svaki dan; neobavezna odjeća; opuštena odeća; opuštena odeća; neobavezno oblačenje; odela udobna za nošenje, klasična

uobičajeno, svakodnevno odelo; opuštena sportska odeća; neobavezna (neformalna) odeća; ležerna odela; ležerna odeća

garderoba koja se nosi samo u nekim, posebnim prilikama; opuštena varijanta u oblačenju, ležeran stil; neformalna odela

opušten način oblačenja; uobičajena odela; obična, svakodnevna, neformalna odela; ležerna odela

4. po principu redi-mejda DA (1+1+2+3+1+2) **10** NE (19+19+18+7+4+3) **70**
 ?; napravljeno da se odmah koristi

po principu spremi – napravi

po principu 'odmah spremno'

po načelu gotovog; po sistemu eliminacije, odbacivanja; gotovo

po principu gotovo načinjeno (kompletno završeno)

odmah dostupan; po principu gotovog

5. stand-by advokat DA (12+12+6+5+3+4) **42** NE (8+8+14+5+2+1) **38**

zamena za redovnog advokata; koji je uvek angažovan od nekoga; advokat na usluzi; onaj advokat koji ti nije trenutno potreban ali u svakom trenutku možeš da ga nazoveš; advokat koji je dosledan; advokat u „iščekivanju” (po potrebi); advokat u pripravnosti; advokat po potrebi; pomoćni advokat; advokat savetnik; uvijek spreman za rad advokat

advokat bez posla; advokat na čekanju; advokat – ako zatreba, pripralni; koji je uvek slobodan; uvek u pripravnosti; advokat u pripravnosti; advokat po potrebi; koji je spreman da deluje; dostupan; advokat u mirovanju

advokat u pripravnosti; advokat koji je uvek u pripravnosti; advokat koji čeka na posao; ostati pribran; uvek dostupan advokat

koji odgađa; rezervni advokat, deluje po potrebi; stalni advokat; pomoćni advokat; imenovani advokat(?)

advokat koji trenutno ne radi na tvom slučaju, ali kad ti zatreba ostavlja druge klijente i pomaže tebi; advokat po službenoj dužnosti?; rezervni advokat (advokat u pripravnosti)

advokat po potrebi, na čekanju; advokat u pripravnosti; zamenik, advokat koji je u pripravnosti; advokat na čekanju

6. trening edukatora DA (10+10+7+8+5+5) **45** NE (10+10+13+2+0+0) **35**

edukacija učitelja, profesora; trener; trening onog što podučava; trening podučavatelja; uvežbavanje podučavaoca; podučavanje; trening nastavnika; obuka edukatora; vežbe nastavnika; trening onoga ko treba da obrazuje nekoga

trening učitelja (predavača); vežbanje instruktora; trening predavača; trening onoga koji obučava; trening podučavača; obuka edukatora; obuka predavača; obuka izvođača nastave; trening učitelja

trening učitelja; trening instruktora; instruktor (trener); trening obučavalača; obučavanje; osoba koja vas trenira u sportu; trening onih koji nekog uče nešto

obuka onih koji će obučavati; vežba obučavaoca; obuka, priprema onih koji treba da obučavaju druge; obuka nastavnika; čas učitelja; podučavanje predavača (vežbe za...); obuka edukatora (predavača); obrazovanje za predavače

obuka vaspitača, nastavnika; vežba onog koji podučava; obučavanje edukatora; obuka nastavnika, predavača; obučavanje onih koji će dalje obučavati
obuka instruktora koji će potom obučavati druge; obučavanja ljudi koji će dalje obučavati; trening onoga koji obučava (nastavnika); trening ljudi koji obučavaju; trening osoba koje obučavaju

7. master plan **DA (13+15+8+8+1+5) 50** **NE (7+5+12+2+4+0) 30**
plan velikih ambicija; glavni plan; dobar plan; plan razvoja; najvažniji plan; veliki plan; glavni plan; glavni plan; veliki plan; veliki plan; veliki plan; opsežni plan
veliki (super dobar) plan; veliki plan; glavni plan; glavni plan; glavni plan; glavni plan, zamisao; glavni plan; glavni plan; glavni program; generalni plan; glavni, veliki plan; glavni plan; glavni plan; glavni plan (plan A)
veliki plan; glavni plan; genijalan plan; glavni plan; glavni plan; veliki plan; glavni plan
poslovni plan; opšti plan; glavna zamisao; glavni plan; veliki projekat; glavni plan; glavni plan; globalni plan
glavni plan
glavni plan; glavni plan; glavni, globalni plan; glavni plan; glavni (osnovni) plan

8. frirajd snoubord vožnja **DA (10+14+10+4+1+3) 42** **NE (10+6+10+6+4+2) 38**
slobodna vožnja snowboardom; slobodan stil; slobodna vožnja snoubordom; vožnja snoubordom po planini ali ne po ski stazi; besplatna vožnja snoubordom; snoubord vožnja slobodnim stilom; slobodna vožnja daske na snegu; slobodna vožnja na dasci po snegu; slobodna vožnja bordom; tzv. „slobodni stil” vožnje „daskе”
vožnja na snoubordu bez ograničenja; slobodna snoubord vožnja; slobodan stil vožnje snouborda; skijanje slobodnim stilom; vožnja snouborda; slobodna vožnja daskom na snegu; slobodna vožnja snowboardom; slobodna vožnja na dasci na snegu; slobodna vožnja (spust); slobodni stil u snoubordu; slobodna vožnja snoubordom; vožnja po raznim uslovima; vožnja slobodnim stilom
besplatna vožnja po snegu; besplatna vožnja snoubordom; besplatna vožnja snoubordom; besplatna snoubord vožnja; snoubord vožnja slobodnim stilom; besplatna snoubord vožnja; slobodna snoubord vožnja; slobodno spuštanje niz planinu snoubordom; slobodno-stilska vožnja snowboardom
slobodna vožnja – snoubordom; slobodna vožnja sa daskama za sneg; slobodni stil vožnje...; besplatna vožnja na dasci na snegu
vožnja sa daskom po planini van ski staza
klizanje na snoubordu sa litice, slobodnim stilom; slobodna vožnja snoubordom; vožnja daske za sneg slobodnim stilom

9. zamoran skedžul DA (10+11+10+6+2+5) 44 NE (10+9+10+4+3+0) 36

zamoran plan; dosadan sadržaj; naporan raspored; zamoran raspored; zamoran raspored; zamoran raspored; zamoran sastanak; opterećujući raspored, program; zamoran raspored

zamoran raspored; zamoran raspored (prenatrpan); zamoran raspored; pretrpan raspored; zamoran raspored; zamoran raspored; težak raspored; zamoran raspored; zamorna lista obaveza; gust raspored, puno obaveza

zamoran raspored; zamoran raspored; zamoran raspored; zamoran izgled; zamoran / naporan raspored; zamoran raspored; zamoran raspored; prenatrpan raspored; zamoran raspored

preopterećen raspored; zamoran raspored; zamoran program; pretrpan obavezama; zamoran raspored obaveza; zamoran raspored

smor od obaveza, pretrpan plan rada; zamoran raspored

zamoran raspored (sastanaka); zamoran raspored; zamoran raspored; zamoran raspored; zamoran raspored

10. offshore kompanija DA (6+3+4+3+3+5) 24 NE (14+17+16+7+2+0) 56

kompanija na ostrvu; koja služi za pranje novca; industrija; kompanija – nepouzdana

prekookeanska kompanija; firma

kompanija bez osiguranja; osiguravajuća kompanija; osiguravajuće društvo

kompanija (društvo) koje ima samo ime; firma sa sedištem u stranoj državi; „od obale”, kompanije van zemlje čiji se produkti u vidu pomoći isporučuju nekoj državi

inostrane kompanije; kompanija sa poslovima vezanim za finansijske transakcije sa inostranstvom; kompanije van zemlje u kojoj se živi

preduzeća koja se osnivaju u zemljama „poreskog” raja; kompanija koje se nalaze u zemljama u kojima je poreska politika veoma blaga; kompanija koja posluje širom sveta, tj. poslove obavlja izvan države u kojoj je registrovana; preduzeće koje koristi pogodnosti radi izbegavanja plaćanja poreza; kompanije koje se otvaraju na područjima niskih taksa, poreza...

5. Zaokružite izraz koji biste radije upotrebili u navedenim rečenicama. Ako smatrate da su oba ponuđena izraza podjednako upotrebljiva u datoj rečenici, zaokružite oba izraza.

1. [**Militari / Vojna (19) (+1) Militari / Vojna (20) Militari (1) / Vojna (19) Militari / Vojna (10) Militari (1) / Vojna (4) Militari / Vojna (5)]**
atmosfera sigurno da ne bi smetala gradonačelniku jer je ionako okružen

- brojnim obezbeđenjem, angažovanim iz preventivnih razloga. [**Militari (2) / Vojna (77) (+1)**⁹]
2. Da u Srbiji ne postoji institucija [**tendera (6) / javnog konkursa (11) (+3) tendera (8) / javnog konkursa (8) (+4) tendera (14) / javnog konkursa (4) (+2) tendera / javnog konkursa (9) (+1) tendera (2) / javnog konkursa (2) (+1) tendera (3) / javnog konkursa (1) (+1)**], Niš bi već preplavili Izraelci. [**tendera (33) / javnog konkursa (35) (+12)**]
 3. Ministar kulture pred [**kancelarijom (16) / (1) (+3) ofisom kancelarijom (19) / ofisom (+1) kancelarijom (18) / ofisom (1) (+1) kancelarijom (9) / ofisom (1) kancelarijom (5) / ofisom kancelarijom (5) / ofisom**] drži uvoštenog generala Mihajlovića. [**kancelarijom (72) / ofisom (3) (+5)**]
 4. Tu [**Gurovićev tatu (1) / Gurovićeva tetovaža (15) (+4) Gurovićev tatu (1) / Gurovićeva tetovaža (17) (+2) Gurovićev tatu / Gurovićeva tetovaža (19) (+1) Gurovićev tatu / Gurovićeva tetovaža (10) Gurovićev tatu / Gurovićeva tetovaža (5) Gurovićev tatu / Gurovićeva tetovaža (5)**] nikako ne izaziva sablazan. [**Gurovićev tatu (2) / Gurovićeva tetovaža (71) (+7)**]
 5. Momak i devojka, koji potiču iz potpuno različitih socijalnih, kulturnih, obrazovnih [**bekgraundova / sredina (19) (+1) bekgraundova / sredina (20) bekgraundova (1) / sredina (19) bekgraundova / sredina (10) bekgraundova / sredina (5) bekgraundova / sredina (5)**], biće prinuđeni da nekim suludim sticajem okolnosti provedu neko vreme zajedno. [**bekgraundova (1) / sredina (78) (+1)**]
 6. Tokom celog dešavanja preko video bima biće prezentovana najnovija saznanja o [**sidi (4) / AIDS-u (8) (+8) sidi (7) / AIDS-u (7) (+6) sidi (3) / AIDS-u (14) (+3) sidi (4) / AIDS-u (3) (+3) sidi (1) / AIDS-u (2) (+2) sidi (2) / AIDS-u (1) (+2)**]. [**sidi (21) / AIDS-u (35) (+24)**]
 7. Ovaj [**dajdžestirani / sažeti (20) dajdžestirani / sažeti (20) dajdžestirani / sažeti (20) dajdžestirani / sažeti (10) dajdžestirani / sažeti (5) dajdžestirani / sažeti (5)**] pregled okončaću sa dva naslova Geopoetike. [**dajdžestirani / sažeti (80)**]

⁹ Broj u zagradi ispred kojeg je znak + predstavlja broj ispitanika koji smatraju da su anglicizam i ponuđeni domaći funkcijski ekvivalent jednako prihvatljivi i upotrebljivi u datom kontekstu.

8. Takođe, za naše uslove je netipično i gotovo potpuno odsustvo humora, ali se i to donekle može pripisati [**odabiru glumaca (3) / kastingu (10) (+7) odabiru glumaca (7) / kastingu (8) (+5) odabiru glumaca (6) / kastingu (12) (+2) odabiru glumaca (10) / kastingu odabiru glumaca (4) / kastingu (1) odabiru glumaca (3) / kastingu (+2)]** i realizaciji. [**odabiru glumaca (33) / kastingu (31) (+16)]**
9. Duša Exita, za kvalitetno [**kuliranje (6) / opuštanje (10) (+4) kuliranje (7) / opuštanje (10) (+3) kuliranje (6) / opuštanje (11) (+3) kuliranje / opuštanje (9) (+1) kuliranje (2) / opuštanje (2) (+1) kuliranje (3) / opuštanje (1) (+1)]** pred neku zvezdu svakako je i ove godine bio ovaj kvart. [**kuliranje (24) / opuštanje (43) (+13)]**
10. Organizovaćemo [**neku opaku žurku (11) / neki opaki party (4) (+5) neku opaku žurku (11) / neki opaki party (3) (+6) neku opaku žurku (14) / neki opaki party (2) (+4) neku opaku žurku (8) / neki opaki party (+2) neku opaku žurku (2) / neki opaki party (2) (+1) neku opaku žurku (2) / neki opaki party (2) (+1)]**. [**neku opaku žurku (48) / neki opaki party (13) (+19)]**
11. Ovo je omogućilo svim korisnicima van Sombora da se sa ovim provajderom povežu po ceni lokalnog razgovora i sebi obezbede kvalitetniju [**konekciju (8) / vezu (8) (+4) konekciju (10) / vezu (8) (+2) konekciju (3) / vezu (12) (+5) konekciju (3) / vezu (6) (+1) konekciju (3) / vezu (2) konekciju (3) / vezu (1) (+1)]**. [**konekciju (30) / vezu (37) (+13)]**
12. On je grupu REM i lično ugostio, kako dolikuje osvedočenom [**obožavaocu (6) / fanu (10) (+4) obožavaocu (7) / fanu (8) (+5) obožavaocu (11) / fanu (5) (+4) obožavaocu (9) / (+1) fanu obožavaocu (2) / fanu (+3) obožavaocu (3) / fanu (1) (+1)]**. [**obožavaocu (38) / fanu (24) (+18)]**
13. U zavisnosti od naziva [**stagea (9) / bine (4) (+7) stagea (13) / bine (5) (+2) stagea (10) / bine (6) (+4) stagea (1) / bine (8) (+1) stagea / bine (3) (+2) stagea (1) / bine (3) (+1)]** birali ste vrstu muzike. [**stagea (34) / bine (29) (+17)]**
14. Osim toga, autori ovog sajta nude potpuno besplatno preuzimanje i [**frejm-ovanje (3) / uokvirivanje (16) (+1) frejm-ovanje (9) / uokvirivanje (8) (+3) frejm-ovanje (3) / uokvirivanje (17) frejm-ovanje (2) / uo-**

1. Naši distributeri vezani su ugovorima sa mejdžorsima.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	3	4	2	0	0	2	11
NE	15	13	13	6	3	3	53
DELIMIČNO	2	3	5	4	2	0	16

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

najvećim (najpoznatijim) kompanijama; sa vodećim ljudima; sa glavnom ekspoziturom; sa gradonačelnicima

sa sponzorima; sa glavnima; glavni distributer; sa velikanima (velikim kompanijama); sa glavnim distributerima; sa onima sa kojima su zaključili ugovor

glavnima; majorima; majorima; menadžerima

sa jako važnim partnerima; sa glavnima?!; sa rukovodiocima

sa velikim, matičnim kompanijama

glavnim predstavnicima; matičnim firmama

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	17	16	15	10	5	4	67
2	3	2	4	0	0	1	10
3	0	2	1	0	0	0	3

(Uputstvo za tumačenje skale nalazi se u uvodnom delu ovog zadatka.)

2. Ova odeća je neki bejzik na koji i muškarci i žene mogu da dokreiraju.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	10	12	8	6	3	3	42
NE	6	4	9	3	2	1	25
DELIMIČNO	4	4	3	1	0	1	13

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

osnova; osnova; osnova; nešto uobičajeno, svakodnevno; osnova;

osnov; osnov; osnova; osnova; osnova

početna kreacija koja se može doraditi; osnova; osnova; osnovno;

osnova; osnovno; osnova; osnova; osnova; osnova; osnova; osnova; osnova

neki način; obična osnova; osnova; osnova; baza, osnova; osnova;

baza, osnova; osnov; osnova; osnova

osnova na kojoj se može doraditi lep izgled; osnova; osnova; osnova;

osnova; osnovna odeća; jednostavna odeća

osnova; baza, osnova; osnova

osnova; osnov; osnova; osnova

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	11	9	11	5	1	2	39
2	7	10	8	5	4	3	37
3	2	1	1	0	0	0	4

3. U pitanju su prolećni **transparentni materijali**.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	11	14	14	7	5	4	55
NE	2	1	0	1	0	0	4
DELIMIČNO	7	5	6	2	0	1	21

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

javni; reklamni; providni; materijali sa natpisima; propustljivi;

providni; providni; izloženi; natpisni; šaroliki; obojeni; reklamni;

promotivni; prozračni; udarni

prikazivani materijali; otvoreni materijali; reklamni; providni; pro-

vidni; propagandni materijali; propagandni; providni; marketinški

plakati; ne znam odgovarajuću reč; marketinške table; odgovaraju-

ći; providni; neupadljivi; publikacioni

propagandni; izložbeni; reklamni; providni; providni (lepršavi);

providni; reklamni; prozirni; transparentni (ne bih zamenila); nat-

pisi; reklamni; upadljivi; reklamni; prozirni; aktuelni; prozirni, fi-

nog materijala, propuštaju vazduh; propagandni

prozirni; providni; providni; jasni; upadljivi; tanki, providni; pro-

vidni; prozirni

providni; providni; providni (prozračni); javni (dostupni javnoj kontroli)

nemam rešenje; providni; javni, dostupni, prezentujući; prozirni; providni (prozirni)

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	4	1	0	3	1	0	9
2	11	14	11	6	2	2	46
3	5	5	9	1	2	3	25

4. Prošlogodišnji FEST mi se nije dopao jer sam imao loš tajming.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	13	14	14	8	3	5	57
NE	1	2	0	2	0	0	5
DELIMICNO	6	4	6	0	2	0	18

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

plan, loše sam isplanirao vreme; jer sam imao vremena malo; vremenska odredba; organizaciju vremena; raspored vremena; loše vreme (malo vremena); loše vreme prikazivanja; vremenski raspored; lošu organizaciju s vremenom; vremenski raspored; jer sam loše organizovao vreme; loše vreme; raspored; jer sam bio loše raspoložen; period; loše vrijeme

jer sam loše organizovao vreme; loše vrijeme; loš osećaj za vreme; jer sam imao lošu organizaciju (svog) vremena; vremenski raspored; vreme; jer sam loše organizovao vreme; loše vreme; vreme; loše vreme; loše vreme; vreme provedeno; raspored slobodnog vremena; raspored; jer nisam imao vremena

period; vreme; trenutak; jer je bio u loše vreme (u lošem trenutku); trenutak; osećaj za vreme; loše vreme; loše vreme; jer sam imao mnogo slobodnog vremena; loše raspoloženje; osećaj za vreme; jer nisam imao vremena; loše raspoređeno vreme; vreme; jer mi je vreme bilo loše (verovatno kratko traje); jer tada nisam imao vremena raspored vremena; loše vreme; jer mi raspored na FEST-u nije odgovarao rasporedu mojih obaveza; vreme; loše vreme (raspored); jer sam loše isplanirao vreme; ne znam kako (čime) zameniti; loše vreme

jer sam loše isplanirao obaveze; jer nisam mogao uskladiti vreme; vremenski raspored; loše vreme dešavanja

jer mi je vreme bilo ograničeno ili jer nisam imao slobodnih dana; raspored; raspored vremena; vremenski raspored; vremenski raspored

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	5	4	1	3	1	0	14
2	10	2	13	5	3	2	35
3	5	14	6	2	1	3	31

5. A sada ćemo videti trejlere za najnovija holivudska ostvarenja.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	6	12	2	3	0	2	25
NE	10	8	17	5	3	2	45
DELIMICNO	4	0	1	2	2	1	10

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponudene zamene:

inserte iz filmova; inserte; prezentacija; uvodne filmove; naslove, najave; najzbudljivije scene; najave; inserte

isečke iz filmova; inserti; isečke iz filma za; kratke isečke; reklamni isečak iz filma; reklame za filmove; kratki review; kratke filmove; isečke iz filmova; odlomke iz; isečke – reklame

kratke snimke sa snimanja, intro; izdanja „B” koprodukcije skraćene prikaze; reklame; reklame; najave

najave (kratki prikaz)

isečci iz filmova koji služe za promociju istog; promotivne kratke filmove; isečke

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	13	10	18	7	5	2	55
2	3	6	1	3	0	2	15
3	4	4	1	0	0	1	10

6. Evo ovaj **buklit** u kome sve piše.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	2	4	1	2	2	4	15
NE	16	15	18	4	1	1	55
DELIMIČNO	2	1	1	4	2	0	10

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

informator; informator; priručnik

knjižica; kratka pisana predstava; brošura

rečnik

pamflet; knjižica; knjižica; brošura; knjižica, priručnik

brošura

uputstvo i objašnjenje; brošura, knjižica; brošura; brošura

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	19	16	19	9	3	3	69
2	1	2	1	1	2	1	8
3	0	2	0	0	0	1	3

7. Zaista mislim da **FEST** u **prajm-tajmu** treba da ima takav film.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	8	6	1	2	2	2	21
NE	7	11	18	5	1	3	45
DELIMIČNO	5	3	1	3	2	0	14

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

primarni termin (udarni); prevremeno; u početku; u udarnom vremenu; u glavnom terminu; premijerno vreme prikazivanja; u premijernom izdanju; u pred premijeri; u udarnom terminu; u prvom planu

u udarnom terminu; u udarnom terminu; udarni termin; u udarnom terminu; glavno vreme; u udarnom terminu; u glavnom terminu

9. Bavimo se proizvodnjom školskog parti materijala

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	11	11	16	2	2	2	44
NE	3	5	2	6	1	3	20
DELIMIČNO	6	4	2	2	2	0	16

- Ako ste rečenicu razumeli, na`pišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

materijala za žurku; zabavnog; žurka; materijala za žurke; zabavnog materijala; materijala za žurke; zabavnog materijala; materijala za žurke; predmetnog materijala; materijala za školske žurke; materijala za zabavu (igre); zabavnog materijala; materijala za školski provod

školskog materijala za žurke; materijala školskog za žurke; školskog materijala za žurku; materijala za žurke; školskog materijala za žurku; materijal za žurku; žurka; materijala za žurku; materijala za školske zabave/susrete; školskog materijala za zabave; žurka?; zabavnog materijala

zabava / žurka; materijala za zabavu; zabavnog; školskog materijala za žurku; školskog materijala za žurke; materijala potrebnog za školsku žurku; materijala za žurku; školskog materijala za žurku; zabavnog; školskog materijala za zabave; zabavnog materijala; zabavnog materijala; školskog materijala za zabave; školskog žur-materijala; školskog materijala za zabave (žurke); deo; školskog materijala za zabavu

za školske zabave; zabavnog materijala; materijal za školske zabave materijala za školske žurke; materijala za školske žurke (zabave); materijala za školsko druženje

materijal za zabavu, predstavu ili neku drugu školsku manifestaciju npr SLET; zabavnog materijala

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	7	9	2	6	1	3	28
2	6	9	7	4	3	0	29
3	7	2	11	0	1	2	23

najkorisnijeg igrača; najboljeg igrača; najkorisniji igrač; naj igrača; najkorisnijeg igrača; najvrednijeg igrača godine; najkorisniji igrač; najkorisnijeg igrača; najkorisnijeg igrača; Most Valuable Player; najboljeg igrača; najkorisnijeg igrača (most valuable player); najbolji igrač; najbolje vrednovanog igrača; najboljeg igrača najboljeg igrača; najboljeg igrača; najboljeg igrača; najboljeg igrača; najboljeg igrača; najboljeg igrača; najboljeg igrača najsvestranijeg igrača; najboljeg igrača najboljeg igrača; najkorisnijeg (najvrednijeg) igrača most valuable player ili najkorisniji igrač; najboljeg (najkorisnijeg) igrača; najkorisnijeg igrača

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	14	6	14	8	2	1	45
2	1	7	4	2	3	1	18
3	5	7	2	0	0	3	17

12. U pitanju je pravi američki indi-film.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	2	7	7	3	0	0	19
NE	9	11	12	6	4	3	45
DELIMIČNO	9	2	1	1	1	2	16

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

indijski (crnački); film o indijancima; indijanski film; indijanski film?; američko-indijski film; film sa motivima Indije; film o Indijancima; indijanski film; kaubojski film; indijanski film indijanski film; film o Indijancima (njihovom životu); nezavisan film; film sa (o) indijancima; indijanski; američki film sa tematikom indijanaca???: film sa indijskim stilom kaubojski film; indijanski film; indijanski film; ne bih zamenila; kaubojski film; indijanski film indijanski film; indijanski film

film o Indijancima; industrijski film

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	14	16	13	8	4	5	60
2	4	3	7	1	1	0	16
3	2	1	0	1	0	0	4

13. Odlučeno je da Beograd bude domaćin ovogodišnjeg fajnal-siksa.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči fajnal-siks?

DA	4	16	3	3	1	3	30
NE	9	3	14	2	2	2	32
DELIMIČNO	7	1	3	5	2	0	18

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

finala završne šesterke; završnih 6 ekipa; krajnjeg takmičenja; finalnih šest; poslednjih šest; finala u kojem igra 6 ekipa; finalnog završnog; četvrtine finala

finale šest ekipa; turnira šest najboljih; finale šesterke; finalnog turnira šest ekipa; najboljih 6; finalna šestorka; takmičenja poslednjih šest; finale; najbolje šesterke; poslednja šestorica; turnir za poslednjih 6; završnih 6 ekipa; završnice šesterice timova; šest najboljih najboljih šest ekipa; finale sa 6 ekipa; nešto u vezi sporta (možda basket); najboljih 6 filmova

finala na kojem učestvuje šest najboljih ekipa; završnice sa šest(oro) učesnika; završno takmičenje; finala šesterice; takmičenje završnih šest?! (pretpostavljam); četvrt-finale; finala šest najboljih završnice turnira; finalnog takmičenja (najboljih 6)?; doigravanja najboljih 6 ekipa prvenstva

završni turnir sa najboljih 6 ekipa u prethodnom delu sezone; turnir 6 najboljih ekipa; najboljih 6 ekipa

- U kojoj meri podvučenu reč fajnal-siks osećate stranom?

1	11	8	15	6	3	2	45
2	3	9	3	4	1	0	20
3	6	3	2	0	1	3	15

14. Da li u filmu osećate taj vajb?

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	3	7	8	1	1	1	21
NE	13	13	11	6	3	3	49
DELIMIČNO	4	0	1	3	1	1	10

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

vibraciju; tu vibraciju (emociju); vibraciju; vibraciju; te vibracije; taj motiv

poruka koju šalje film; vibracija, osećaj; nije moguća zamena; vibraciju; te vibracije; vibracije; vibracija, nit

vibraciju; vibracije; vibraciju; vibraciju; vibracije; vibraciju; vibracije; vibraciju; vibraciju

„vibracije”; tu emociju; tu atmosferu; tu vibraciju

tu vibraciju (emociju)?

emociju; vibraciju

U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	15	16	12	7	4	3	57
2	5	3	7	3	0	2	20
3	0	1	1	0	1	0	3

15. Izabran je za rukija sezone.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	3	15	8	4	1	3	34
NE	13	4	12	6	4	1	40
DELIMIČNO	4	1	0	0	0	1	6

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

najbolji početnik; debitanta (mladog igrača); početnika; za najbolju ruku sezone

najbolji igrač debitant; najboljeg početnika; novi igrač; naj-početnika; onaj kome je to prva godina; najboljeg igrača kojem je 1. sezona; novajlija; najboljeg početnika; amater – prva sezona; za najboljeg mladog igrača; početnika; mladi igrač; najboljeg mladog igrača (novajliju); novajliju rukovodilac?; početnika; novajliju; novajliju; novajliju; igrač kome je prva godina igranja u toj ligi; obično u sportu, ragbi – mladi sportista; mladog početnika najmlađeg igrača (početnika) NBA sezone; početnika sezone; najboljeg debitanta sezone; početnika sezone debitanta (najboljeg početnika) novajlija, koristi se u sportu za one kojima je to prva sezona u nekoj sportskoj ligi; novajliju; najboljeg novajliju; najboljeg novajliju

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	14	9	17	7	4	1	52
2	2	5	1	3	1	2	14
3	4	6	2	0	0	2	14

16. Radi se o oblikovanju čitave generacije film-mejkera.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	11	15	14	7	3	4	54
NE	2	2	4	1	1	0	10
DELIMIČNO	7	3	2	2	1	1	16

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

reditelja; stvaraoca filma; ljudi koji se bave izradom i pravljenjem filmova; režisera; proizvođača film-a; stvaraoca filmova; proizvođača filmova; stvaraoca filma; stvaraoca filma; stvaralaca filmova; režisera; producenata; producenata (reditelja); reditelja proizvođača filmova; filmskih autora; reditelja; stvaralaca filmova; stvaraoca filma; filmadžija; reditelja; ljudi koji prave film; proizvođač; pravilaca filma; režisera; „proizvođači”, snimatelji filmova; režisera; filmske produkcije; onih koji prave film; reditelja režisera; stvaralaca filma; režisera; režisera; režisera; tvorca filma; filmskih stvaralaca; stvaralaca filmova; filmskih stvaralaca;

umetničkom; zabavljačkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetnički; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom; umetničkom

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	4	11	2	1	1	4	23
2	6	3	12	8	3	0	32
3	10	6	6	1	1	1	25

18. Jednostavno je nametnuo takav stajling.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	17	19	19	5	4	5	69
NE	0	1	0	1	0	0	2
DELIMIČNO	3	0	1	4	1	0	9

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponudene zamene:

stil, način oblačenja; izgled; stil; stil nošenja i ponašanja; način oblačenja; stil; imidž (način oblačenja); stil; stil; stil ponašanja, oblačenja; imidž (izgled); stil odevanja; stil; izgled; izgled; takvu modu / takav stil; stil (outfit); izgled; izgled
 izgled (stil); način oblačenja; način oblačenja, fazona; stil; tip izgleda; stil oblačenja; stil; način odevanja; stil; način oblačenja; imidž; stil; način odevanja (imidž); način rada, oblačenja, izgleda; izgled/stil; stil; stil; stil
 stil; izgled; stil; stil; imidž; stil; izgled; izgled; stil; način odevanja; izgled, imidž; izgled, stil; celokupan izgled; stil; modu; izgled; način oblačenja; vrsta odevanja, dresing – kako je neko obućen; stil
 izgled; izgled – način oblačenja, šminkanja, friziranja...; način; stil, izgled; stil; stil; stil (oblačenja)
 stil; način; stil (kompletni izgled); stil
 način oblačenja, stav, sve ono što utiče i čini nečiji personality; stil; izgled (stil); izgled (stil); stil

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	1	5	1	3	1	0	11
2	8	7	9	5	3	1	33
3	11	8	10	2	1	4	36

19. I Vaši radovi mogu izgledati jedinstveno i fensi.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	16	16	17	5	3	4	61
NE	1	1	2	3	0	0	7
DELIMICHO	3	3	1	2	2	1	12

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

u modi; super; kremaški (prefinjeno); moderni; moderno; moderno; moderno; moderno; urbano, moderno; moderno; moderno; otmeno-moderno; moderno; super; dobro (nešto što je u trendu); moderno; moderno

otmeni (sređeni); u trendu; u trendu; moderno; moderno; super; moderno; prefinjeno; debilno; prebudženo (šmekerski); moderni; šmekerski; super, lepo; zabavno; u trendu; ugladeno popularno; moderno; moderni; moderno (trendi); otmeno; otmeno; doterano; moderno; strava (u fazonu); moderno, u skladu sa poslednjom modom; atraktivno; moderno; pederski; moderno; bogato; ne znam prevesti – i ja kažem fensi

moderno, u trendu; moderno – posebno; fino, lepo; izuzetno (otmeno); maštovito; moderno; „obarajuće” (fenomenalno)

sjajno; moderno (u trendu); lepo (dobro)

u trendu, toku, lepo; moderno; moderno; u trendu (ili sl.)

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	2	4	3	3	1	2	15
2	7	7	5	4	4	1	28
3	11	9	12	3	0	2	37

20. Komisija nije telo koje sprovodi menadžment na projektu.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	9	11	12	6	3	5	46
NE	3	7	4	1	0	0	15
DELIMIČNO	8	2	4	3	2	0	19

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

upravu; rukovodstvo; poslovanje; producent; ne postoji adekvatna riječ na srpskom jeziku; promociju; promovisanje; ekonomiju
 upravljanje; upravljanje; upravljanje; upravljanje; upravljanje;
 upravljanje; rukovodi projektom
 reklamu; ne bih zamenila; prezentaciju; kintu, novac i ideje; rad;
 vođenje posla

poslovodstvo; upravljanje; upravu; rukovodilac, organizator; telo koje rukovodi projektom; telo koje rukovodi (upravlja) projektom;
 rukovođenje

telo koje organizuje i upravlja poslovima na projektu; rukovodi; posredovanje (zastupanje); upravljanje (rukovođenje)

upravljanje; upravljanje; telo koje upravlja projektom; upravljanje

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	3	9	6	3	1	0	22
2	8	5	2	6	2	0	23
3	9	6	12	1	2	5	35

21. Gramofona su se dohvatili i domaći MC Kojot (*Eyesburn*) i MC Oliver (bivši *Kanda, Kodža i Nebojša*).

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	5	7	6	2	0	2	22
NE	11	11	12	7	2	2	45
DELIMIČNO	4	2	2	1	3	1	13

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

nemam pojma, možda frontman; master of ceremony; MC Hammer; peva pored D.J.-a; MC (pušta diskove na gramofonu); kantautor (pevač)

domaći muzički kompozitori; music creator, muzičar; izvođač; nešto kao DJ; vrsta pevača – hip hopera

muzički kreator; muzički kantautor; disk džokej, DJ; reper (i ja kažem MC)

mikrofon

Master of Ceremony, urbani izraz za zabavljače koji su i više od DJ; zabavljač; muzički autori

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	7	13	12	8	3	2	45
2	7	6	4	2	2	2	23
3	6	1	4	0	0	1	12

22. Početkom oktobra duž engleskih i francuskih obala Atlantika „Grin-pis” je postavio zasedu, s namerom da spreči pristajanje brodova natovarenih opasnim kargom.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	10	12	8	7	3	5	45
NE	9	7	12	1	0	0	29
DELIMIČNO	1	1	0	2	2	0	6

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

teretom, robom; tovar; tovarom; tovarom; tovarom; tovarom; materijalom; prtljagom (teretom); teretom; teretom; prtljagom

tovarom; teretom; teretom; teretom; tovarom; tovar; tovar; teretom; tovarom; teretom; teretom, tovarom; tovarom

teretom; teretom; teretom; teretom; teretom; tovarom, vrstom neke robe; tovarom

teretom; teretom; brodskim teretom; tovarom; tovarom; prtljag; tovarom; teretom

materijalom; tovarom; tovarom; teretom

**osiguranje robe u prevozu (usko stručni termin), tj ovde je kargo
ROBA; tovarom; teretom; tovarom; teretom**

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	11	13	13	5	2	1	45
2	7	5	5	5	2	2	26
3	2	2	2	0	1	2	9

23. Honorar od pola miliona dolara za film „Dijamanti su večni” poklonio je škotskom međunarodnom obrazovnom trastu.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	2	4	2	2	0	2	12
NE	15	14	18	6	2	2	57
DELIMIČNO	3	2	0	2	3	1	11

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

organizaciji; fondu za obrazovanje (organizacija); fondu; fondu poverenju; fondu; društvo, udruženje; poverenju poverenju; fondu udruženju; starateljstvu; udruženju?!; fondu udruženju; udruženju; udruženju udruženju; fondu; udruženju

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	17	17	19	8	4	4	69
2	2	2	0	2	0	0	6
3	1	1	1	0	1	1	5

24. Ti si sasvim normalna devojka. U čemu je taj keč? Zašto to ljude toliko zanima?

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	9	11	10	2	2	2	36
NE	8	8	8	4	1	2	31
DELIMIČNO	3	1	2	4	2	1	13

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

?; fazon (štos); fazon; fora; caka; caka (štos); štos; trik; štos; fazon (bit); caka (u čemu je stvar); štos

fora; trik; fora; kvaka, caka, fora; „caka“; fazon; fora; fazon; fazon; fazon; poenta, caka; ‘kvaka’, fazon

štos; fazon, štos; štos; štos; poduhvat; problem; stvar, tvoja bit, kvaka; fazon, kvaka, štos

apsurd; poenta; problem; stvar

kvaka, caka, fora; zamka (suština)

kvaka ili caka; štos

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	13	10	11	7	3	4	48
2	6	8	9	2	2	0	27
3	1	2	0	1	0	1	5

25. Za zabavu će biti zaduženi DJ Actor i DJ Flyer (Plastic zone, SO), a kao specijalni gost trebalo bi da nastupi jedan od rezidenata Echo festivala.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	6	5	6	3	0	4	24
NE	5	7	8	1	2	1	24
DELIMIČNO	9	8	6	6	3	0	32

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

organizatora; specijalni gost; stalni posetilac; domaćina; predstavnika; predstavnika; učesnika

organizatora; organizatora, osnivača, autora; organizatori; redovnih izvođača, domaćih, u stalnom odnosu; predstavnika; stalnih DJ-eva

član; učesnika; predstavnika; pretstavnika; glavni promoter; učesnika; poslanika

predstavnik; predstavnik; domaćina; predstavnik; predsednika; predstavnika; stalni

predstavnika; učesnika

u ekonomiji; stanovnik područja, možda se misli na meštane ili inicijatore; predstavnika; redovnih učesnika; stanovnika

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	9	10	14	6	3	1	43
2	8	9	5	2	2	0	26
3	3	1	1	2	0	4	11

26. Ovo izdanje festivala ni po svojim pikovima a ni po proseku nije ni blizu svojim časnim prethodnicima.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	4	8	3	2	4	3	24
NE	9	7	12	5	0	1	34
DELIMIČNO	7	5	5	3	1	1	22

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

odabiru; izbor; delovima; maksimumima; namerama; AS-ovima

odabirima; vrhuncima; maksimum, vrhunac; odabir; vrhuncima;

ekstremima, vrhovima; izabranicima

ciljevima; ukupno; asovima

najveći; najvećim uspesima (najboljim stvarima); vrhovima; izboru; vrhuncima

najboljim trenucima; vrhunskom kvalitetu; vrhuncima (najboljim izvođenjima); vrhovima

izbor; izboru; najboljim momentima; najboljim rezultatima (dostignućima, vrhu)

U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	12	10	15	8	2	2	49
2	6	9	4	2	3	0	24
3	2	1	1	0	0	3	7

27. Svoje prve rep performanse izvodio je već sa 14 godina. Napustio je srednju školu i radio sezonske poslove, ali mu je rep uvek bio u **fokusu**.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	17	18	16	10	5	5	71
NE	0	0	2	0	0	0	2
DELIMIČNO	3	2	2	0	0	0	7

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

primaran, u centru pažnje; u žiži; u centru pažnje (usmerenje ka repu); u centru pažnje; u centru pažnje (interesovanja); u centru pažnje; u centru; u centru (glavni); u vidokrugu, okruženju; u centru pažnje; u središtu interesovanja; u centru; u centru pažnje; u centru; u centru zanimanja; u središtu (u centru); primaran; u žiži (interesovanja); u centru; u žiži

uvek bio tu kao hobi; centar pažnje; pod posebnom pažnjom; u centru pažnje; centru pažnje; osnovno interesovanje; u glavi, na 1. mestu; žiža, centar; u užem izboru; u centru pažnje; žiža; u centru pažnje; centar; u centru pažnje; žiža interesovanja; u centru pažnje; glavna stvar; u centru pažnje

u centru; u centru; u centru pažnje; u centru pažnje; u centru pažnje; u središtu pažnje; u centru pažnje; u žarištu (u središtu pažnje); u centru pažnje; u centru pažnje; najvažniji; u centru; u vidnom polju, u glavi – namera da se tim bavi; glavni

u centru pažnje; u centru; u centru interesovanja; u centru pažnje; žiži (središtu); u žiži javnosti; u centru interesovanja; u centru (žiži) interesovanja; u središtu interesovanja; u centru pažnje (žiži)

u centru interesovanja; u žiži; u centru interesovanja; u središtu žiža = centar zanimanja i preokupacija; u centru interesovanja; ali je uvek bio usredsređen na rep; u žiži interesovanja; u centru interesovanja

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	2	1	3	2	1	0	9
2	11	12	11	8	1	2	55
3	7	7	6	0	3	3	26

28. BK televizija je 21. oktobra počela prikazivanje kviza „Može biti samo jedan”. Međutim, uprkos pompeznim najavama „prvog srpskog rialiti šoua”, emitovanim uz deo intervjuja sa devojkom obučenom u maskirnu uniformu koja se, s herojski-mučeničkim izrazom lica, kroz suze, poverava gledalištu da je bila prestrašena i da je mislila da nije dovoljno jaka, prva epizoda bila je sve osim obećane atrakcije.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	14	17	14	4	2	4	55
NE	2	1	3	1	2	0	9
DELIMICNO	4	2	3	5	1	1	16

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

emisija iz realnog života (zasnovana na realnom životu); šou uživo – realni; kviz (emisija); realnog zabavnog programa; realnog šoa; realnog – stvarnog zabavnog programa; stvarnog zabavnog programa; stvarno ostvarenje (vezano za učesnike, njihov život, ponašanje); program uživo; skrivene kamere; stvarni program; stvarni program – živi program; realnog šoua; stvarnog kviza

realan kviz; stvarni (realni) šou (pretstava); rialiti šoua (tako i nika-ko drugačije); šou uživo; šoua iz stvarnog života; stvarnog (nenameštenog) šoua; šou bez glume; realna TV emisija; realna emisija; živi šou; šou sa stvarnim (ne sceniranim) dešavanjima; izvođenja zabave uživo; prikazivanje stvarnosti u svrhu zabavljanja publike; uživo, stvarnog šoua

realni šou; realni šou; stvarni šou (realan); šou (emisija o stvarnosti); stvarni šou; događaja uživo; živog šoua; istinitog šoa; stvarnog programa; istinit kviz uživo; program uživo; šou koji se prati 24h, makar i izrežiran; pravog showa, stvarnosnog showa

zabavna emisija na temu neke realne situacije; prava predstava; šou uživo; takmičenje u izdržljivosti; ne znam da li je zamena moguća! šou (predstava) stvarnosti; šoa uživo

šoua koji imitira realnost (šou gde gledaoci direktno prate realne situacije glavnih junaka)

zabava uživo tj, sve popularniji vid modernih tv emisija u kojima se (navodno) sve odvija bez montaže IN VIVO; stvarnog šoua; zabavna emisija o realnom životu učesnika; emisije stvarnog sveta

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	1	4	4	4	3	1	17
2	11	11	10	3	2	2	39
3	8	5	6	3	0	2	24

29. U početku smo imali odnos ‘ko je jači’, sada je to naš zajednički projekat. Imamo sastanke gde se diskutuje, oni treba da imaju uvid, da daju neke preporuke, sugestije, dobijaju i druge projekte, prave kontakte s međunarodnim institucijama. Mi izveštavamo Komisiju, ona ima uvid u to što radimo. Ali, Komisija je telo koje je stručno u domenu određenih inputa na nivou profesije.

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	4	8	2	3	3	3	23
NE	10	6	14	3	0	0	33
DELIMIČNO	6	6	4	4	2	2	24

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

ulaza; dodavanje; unosa; ulazne informacije – ulazi; dodataka; upada

ulazi; unos; unos; ulaza; „naredbi”; ulaznih informacija; ulaza – kontrolnih ubacivanja

početni podsticaj; ulaza; ulaznih informacija; ulaza; dobijenih informacija; prijem podataka

smernica; ulaznih informacija (uticaja); ulaganja (ulaza)

ulazna komponenta u ekonomiji; ulaznih (početnih) podataka; ulaznih informacija

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	11	13	17	6	2	1	50
2	7	5	2	4	3	2	23
3	2	2	1	0	0	2	7

30. Savetodavni odbor Donjeg doma britanskog parlamenta reagovao je na Blanketovo postavljenje: „Mi podržavamo ideju pomoći ljudima s hendikepom, ali gospodin Blanket nije sposoban da čita brifinge i ogromne dokumente s kojim ministri moraju da se upoznaju i da ih komentarišu...“

- Da li ste razumeli značenje podvučene reči u ovoj rečenici?

DA	4	6	2	6	2	4	24
NE	12	6	14	2	0	0	34
DELIMICNO	4	8	4	2	3	1	22

- Ako ste rečenicu razumeli, napišite je ponovo, ovaj put sa domaćom rečju ili izrazom umesto podvučene reči, ako mislite da je takva zamena moguća.

Ponuđene zamene:

izveštaje; konferencija za štampu; obaveštenja; brif (kratak program ili dokument na papiru ispisan); priručnike

testovi; tekstove; izveštaje; izveštaje; dojave, upućene informacije;

izveštaje; izveštaj; instruktaže; kratke instrukcije; kratki pripremljeni tekst; izveštaje; razgovore

izveštaje; neke kratke spise

saopštenja za javnost; kratke izveštaje (dogovore); sažetke; pripremljeno saopštenje; dopise (zapise); sažetke; informacija / informisanje

kratke, sažete izveštaje; kratke izveštaje; izveštaje za javnost; kratke izveštaje

novinski članak, ali se često odnosi i na kontakt političara ili javnih ličnosti sa novinarima; kratke zapise; kratke vesti; dopise

- U kojoj meri podvučenu reč osećate stranom?

1	12	10	15	4	2	2	45
2	7	8	5	4	3	1	28
3	1	2	0	2	0	2	7

DODATAK 3: ANGLICIZMI U UPITNIKU

Na ovom mestu dat je abecedni spisak anglicizama upotrebljenih u upitniku.

(Navedeni anglicizmi preuzeti su iz novinskih tekstova u obliku u kojem su zabeleženi u datom tekstu, bez prilagođavanja pravilima transkripcije leksema iz engleskog jezika i bez ispravljanja pravopisnih, štamparskih i drugih grešaka.)

AIDS	flajer
all-inclusive	fokus
artistički	frejm-ovanje
bezzik	frirajd snoubord vožnja
bekgraund	grejs-period
brifing	hakerske metode
buklit	hepening
butabilan	HIV virus HIV-a
casual odela	impičment
CD CD-disk	implementacija
dajdžestiran	indi-film
definitivan	input
downloadovati	kargo
DVD DVD-disk	kasting
evaluacija	keč
fajnal-for	konekcija
fajnal-siks	kuliranje
fan	kurikulum
fast food fast food hrana	master plan
fensi	MC
film-mejker	mejdžorsi
fizibilitet	menadžment

militari
MMS | MMS poruka
monitoring
MVP
network
no-name CD-ROM
offshore kompanija
ofis
party
personalno
pik
PR | PR za odnose s javnošću
prajm-tajm
princip redi-mejda
provajding
rezident
rialiti šou
roud muvi
ruki
SARS | sindrom SARS-a

sekstrafiking
skedžul
SMS | SMS poruka
stage
stajling
stand-by advokat
strejt fazon
tajming
tatu
tender
trafikovan
transparentan
trast
trejler
trening edukatora
vajb
VIP | VIP osoba
VJ
wide screen | wide screen ekran
workshop

SUMMARY

The book How We Understand New Anglicisms deals with the reception of new anglicisms by native speakers of Serbian, from both semantic and pragmatic perspectives, through theoretical and empirical observations. The main goal of the study is to demonstrate to what extent and in what ways native speakers of Serbian understand anglicisms which they regularly encounter in domestic mass media, particularly in daily newspapers and weekly magazines.

The theoretical background is based on pragmatic principles, which analyse words and their meanings relative to their surrounding context. It is through Grice's Cooperative Principle and Sperber and Wilson's Relevance Theory that the relationship between the journalist, as the sender of the message, and the reader, as its recipient, is examined and described.

The empirical part of the study brings a description and analysis of the results of a research project conducted in May and June 2005, on a representative sample of 80 native speakers of Serbian, who constitute the target readership of the selected newspapers and magazines. The research tool was an extensive written questionnaire containing various tasks, created on the basis of a large corpus of anglicisms excerpted from Serbian non-specialist daily and weekly press. The respondents' answers are commented in the central chapter of the book, with the intention of providing a representative cross section of the situation regarding the Serbian reader's ability to interpret the meaning of new anglicisms, such as 'tender', 'trejler' /trailer/, 'grejs period' /grace period/, 'fizibilitet' /feasibility/, MVP, etc.

The results of the analysis, to a considerable extent, corroborate the initial hypothesis that there are varying degrees of noise in the communication channel between the journalist and reader, and that the journalist does not adhere to the Cooperative Principle. In doing so, the writer, unconsciously or not, hampers successful communication between himself/herself and the reader, who intuitively expects the journalist to communicate a message of recognisable form and clear and easily comprehensible content.

Prof. dr Olga Panić Kavgić

KOLIKO RAZUMEMO NOVE ANGLICIZME

Drugo, elektronsko, izdanje

Filozofski fakultet, Novi Sad

Za izdavača

Prof. dr Ivana Živančević Sekeruš, dekan

Recenzenti

Prof. dr Ranko Bugarski

Prof. dr Tvrtko Prčić

Prof. dr Jasmina Dražić

Korektura

Olga Panić Kavgić

Kompjuterski slog

Ferenc Finčur

KriMel, Budisava

2023.

ISBN 978-86-6065-754-3

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

811.163.41'373.45:811.111

ПАНИЋ-Кавгић, Олга, 1978-

Koliko razumemo nove anglicizme [Elektronski izvor] / Olga Panić-Kavgić. - 2., elektronsko, izd. - Novi Sad : Filozofski fakultet, 2023

Način pristupa (URL): <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2023/978-86-6065-754-3>. - Opis zasnovan na stanju na dan 30.6.2023. - Nasl. s naslovnog ekrana. - Bibliografija. - Summary.

ISBN 978-86-6065-754-3

а) Српски језик -- Англицизми

COBISS.SR-ID 119633161

